

O. FRANCISZEK MAŁACZYŃSKI OSB.

CEREMONIAŁ OBRZĘDÓW WIELKIEGO TYGODNIA

WARSZAWA 1958

WYDAWNICTWO SS. LORETANEK - BENEDYKTYNEK

NIHIL OBSTAT

Kraków, dnia 29 sierpnia 1957 r.

Ks. Kazimierz Figlewicz

Nr 5882/57

IMPRIMATUR

Z Kurii Metropolitalnej
w Krakowie dnia 29 sierpnia 1957 r.

† STANISŁAW ROSPOND
Biskup Wikariusz Generalny

SUPERIORUM PERMISSU

Rf

Winiety rysował O. Bruno Groenendaal OSB.

Nakład 7.000 egz. Form. B6. Zam. z dn. 9. I. 1958 r. Nr 3.
Pap. druk. sat. kl. V, 70×100. Druk ukończono w marcu
1958 r. A-54.

Drukarnia Loretańska. Warszawa 4, ul. J. Sierakowskiego 6.

W S T Ę P

Odrodzenie liturgii Wielkiego Tygodnia zalicza się do najwybitniejszych aktów pontyfikatu Piusa XII, a w historii liturgii uznano je ogólnie za najdonioślejszy akt od potrydenckiej reformy liturgicznej św. Piusa V.

Doniosłość ta wynika zarówno ze znaczenia jakie w liturgii Kościoła zajmuje Wielki Tydzień, jak i z tego, że odrodzenie Wielkiego Tygodnia jest pierwszym etapem ogólnej reformy liturgii i wnioskując w zasady, którymi kierowała się Stolica Święta w tym dziele, można poznać zasady przyświecające całej pracy.

Liturgia jest kultem całego mistycznego ciała składanym Bogu przez Chrystusa, a równocześnie jest szkołą chrześcijańskiego życia. W ramach liturgii Kościół spełnia swój urząd kapłański uświęcając dusze wiernych przez udział w ofierze i sakramentach, oraz urząd nauczycielski ucząc ich zasad życia. Od czasów św. Piusa X w Kościele zwraca się coraz bardziej uwagę na uświęcającą rolę liturgii. Komisja Papieska przygotowująca odnowę liturgiczną Wielkiego Tygodnia obrała za cel swojej pracy przywrócenie w całej pełni uświęcającej roli liturgii, przez wciągnięcie wiernych w czynne

uczestnictwo w niej. Nie chodziło o to, aby przeglądać formularze w poszukiwaniu wymowniejszych, godniejszych i piękniejszych ujęć, lub o ich uproszczenie czy skrócenie. Krótko mówiąc nie chodziło o formy, lecz o zbliżenie współczesnego człowieka do tajemnic Chrystusa w bezpośrednim życiowym kontakcie.

Aby odrodzona liturgia osiągnęła ten cel konieczne jest wszechstronne przygotowanie do jej odprawienia. Instrukcja S.K.O. wskazuje następujące etapy tego przygotowania: 1) zapoznanie się duchowieństwa z duszpasterskim celem reformy, 2) wprowadzenie wiernych w teologię Odkupienia wyrażoną w liturgii W. Tygodnia i przygotowanie ich do czynnego uczestnictwa, 3) staranne przygotowanie zespołu, który ma obrzędy odprawić.

Celem tego podręcznika jest ułatwić przygotowanie i odprawienie obrzędów W. Tygodnia w duchu wskazań Stolicy Świętej.

Zawiera on dokumenty stanowiące podstawy prawne odrodzonej liturgii oraz zgrupowane wedle dni W. Tygodnia wskazania, co do przygotowania i odprawienia świętych obrzędów w rycie prostym, uroczystym i z posługą diakona.

Ponieważ kościoły odprawiające bez asysty stanowią w naszym kraju olbrzymią większość, na pierwszym miejscu umieściłem obrzędy odprawiane w rycie prostym. Podstawę dla tego rytu stanowi wydany w roku 1957 *Ritus simplex Ordinis hebdomadae sanctae instaurati*. Ta urzędowa księga liturgiczna wprowadza szereg zmian w stosunku do rubryk *Ordo hebdomadae sanctae instauratus*. Główne

z tych zmian są następujące: przewiduje się możliwość odprawienia wszystkich nabożeństw z recytacją zamiast śpiewu; jeżeli odprawia się obrzędy ze śpiewem, okadzenie ołtarza odbywa się nie tylko w Wielki Czwartek, lecz również we Mszach 2. Niedzieli Męki Pańskiej i Wigilii Wielkanocnej; przewiduje się udział 6 ministrantów, których czynności są dokładnie opisane.

Przepisy dla rytu uroczystego opracowałem w oparciu o *Ordo Hebdomadae Sanctae Instauratus* oraz *Ritus pontificalis Ordinis hebdomadae sanctae instaurati*.

Ponieważ do tej pory nie ma urzędowych przepisów dla diakona asystującego w W. Tygodniu bez subdiakona, w opracowaniu tej części ceremoniału oparłem się głównie na ceremoniale opracowanym przez A. Bugniniego, redaktora *Ephemerides Liturgicae* i konsultora S.K.O.¹

Wskazówki co do śpiewu celebransa podałem wedle sołezmeńskiego wydania *Ordo hebdomadae Sanctae cum cantu*, z uwzględnieniem zmian wprowadzonych przez *Ritus simplex O.H.S.I.*

Ryt uroczysty należy stosować tylko w tych kościołach, w których można mieć dobrze wyszkoloną asystę wyższą i niższą. Improwizowanie nabożeństw z asystą, bez poprzedniego wyćwiczenia i zharmonizowania zespołu, zupełnie nie przyczynia się do uświetnienia liturgii, lecz jest źródłem rozproszenia dla odprawiającego i wiernych.²

¹ A. Bugnini, C.M. — C. Braga, C. M., *Cerimoniale della Settimana santa*. Roma 1957.

² Porównaj opinię A. Bugniniego C.M. w *Ephemerides Liturgicae*. VI, 1956: „ubi copia ministrorum non sufficit ad

Do odprawienia nabożeństw W. Tygodnia w rycie prostym trzeba dokładnie przygotować ministrantów. Najlepiej jest wybrać starszych chłopców i polecić im pełnienie stałych funkcji w ciągu W. Tygodnia. Wyznaczonych ministrantów trzeba dokładnie pouczyć o znaczeniu obrzędów i o ich czynnościach. Następnie trzeba przeprowadzić praktyczne ćwiczenia w kościele ustalając miejsce każdego ministranta w poszczególnych obrzędach. Trzeba to zrobić gruntownie przed W. Tygodniem, a w ciągu Triduum Sacrum powtórzyć co dnia rano przebieg następnego nabożeństwa. Najlepiej byłoby, gdyby ministrantów uczył ten kapłan, który będzie nabożeństwa W. Tygodnia odprawiał. W ten sposób celebrans sam doskonale opanuje całość ceremonii i wytworzy się zgrany zespół. Jeżeli ministrantów przygotowuje inny kapłan, to przynajmniej ostatnie próby powinni odbyć z celebransem. Byłoby dobrze gdyby w czasie świętych obrzędów czuwał nad ministrantami inny kapłan dobrze znający ich rolę.

Aby ułatwić wiernym owocny udział w liturgii W. Tygodnia w całym Kościele wprowadzono komentarz w czasie świętych obrzędów. W rozdziałach zawierających obrzędy w rycie prostym podałem przykłady takiego komentarza. W oparciu o własne studia, można te objaśnienia rozszerzyć lub skrócić, oraz lepiej dostosować do duchowych potrzeb uczestników.

ritus perficiendos cum solemnitate et decore, melius est adhibere ritum simplicem quam ritum solemnem, dum unus vel alius sacerdos commentatur ritum populo vel fideles dirigat in cantu, in processione etc."

Zamieszczona przy końcu bibliografia wskazuje książki i artykuły umożliwiające głębsze zapoznanie się z duchem odrodzonej liturgii W. Tygodnia. Przygotowując i odprawiając obrzędy W. Tygodnia należy pamiętać, że sposób odprawiania winien ułatwić wiernym przeżycie największych tajemnic naszego odkupienia. Dlatego cały nacisk należy skierować nie na przepych ceremonii, lecz na ich zrozumienie i czynny udział wiernych.

S K R Ó T Y

OHS = Ordo hebdomadae sanctae instauratus.

RS = Ritus simplex Ordinis hebdomadae sanctae instaurati.

RP — Ritus pontificalis Ordinis hebdomadae sanctae instaurati.

S.K.O. — = Święta Kongregacja Obrzędów.

Dekret = Dekret ogólny S.K.O. o odrodzeniu obrzędów liturgicznych W. Tygodnia z 16. XI. 1955.

Instrukcja = Instrukcja S.K.O. o należytych odprawianiu odrodzonego porządku W. Tygodnia z 16. XI. 1955.

Zarządzenia = Zarządzenia i wyjaśnienia S.K.O. w sprawie odrodzonego porządku W. Tygodnia z 1. II. 1957.

Instrukcja K.L.E. = Instrukcja Komisji Liturgicznej Episkopatu Polski.

ROZDZIAŁ I

DOKUMENTY

DEKRET OGÓLNY S.K.O. O ODRODZENIU OBRZĘDÓW LITURGICZNYCH WIELKIEGO TYGODNIA

Największe tajemnice naszego zbawienia mianowicie, męki, śmierci i zmartwychwstania Pana naszego Jezusa Chrystusa, już od czasów apostołskich starał się Kościół, Matka nasza, corocznie w szczególniejszy sposób wspominać i czcić. Najpierw odrębnym obchodem trzydniowym czczo-

no najważniejsze chwile tych tajemnic. tj. Chrystusa „ukrzyżowanego, pogrzebanego i zmartwychwstałego“ (św. Augustyn, List 55, 14). Niebawem dołączyło się uroczyste wspomnienie ustanowienia Najśw. Eucharystii; wreszcie w niedzielę, która bezpośrednio poprzedza mękę, przybył liturgiczny obchód triumfalnego wjazdu Pana naszego jako Króla-Mesjasza do miasta świętego. Tak powstał szczególny tydzień liturgiczny, który z powodu doniosłości obchodzonych w nim tajemnic otrzymał nazwę świętego (Wielkiego) i został wzbogacony wspaniałymi i pełnymi namaszczenia obrzędami.

Początkowo obrzędy były odprawiane w tych samych dniach i godzinach, w których się wydarzyły te najświętsze tajemnice. I tak: pamiątkę ustanowienia Najśw. Eucharystii obchodzono we czwartek wieczorem uroczystą Mszą św. Wieczerzy Pańskiej; w piątek zaś w godzinach popołudniowych urządzano osobne nabożeństwo liturgiczne ku czci męki i śmierci Pańskiej; wreszcie w sobotę wieczorem rozpoczynała się uroczysta wigilia, która kończyła się następnego dnia rano radością zmartwychwstania.

Natomiast w średnich wiekach z różnych przyczyn zaczęto tak uprzedzać porę tych liturgicznych czynności, że pod koniec średniowiecza wszystkie je przeniesiono na godziny poranne, nie bez szkody dla liturgicznego ich znaczenia i nie bez rozdzwiku między opisami ewangelicznymi a ich liturgicznym przedstawieniem. Zwłaszcza uroczysta liturgia wigilii paschalnej wyrwana z nocnej swej pory, straciła naturalną przejrzystość, a także znaczenie słów i symbolów. Ponadto dzień Wielkiej Soboty wypełniony przedwczesną radością paschalną utracił swój właściwy charakter żałobnej pamiątki pogrzebu Pana.

W bliższych nam czasach dołączyła się wreszcie jeszcze inna zmiana i to, z duszpasterskiego punktu widzenia, naj-

większa, mianowicie dawniej czwartek, piątek i sobota Wielkiego Tygodnia były obchodzone przez wiele wieków jako święta uroczyste w tym oczywiście celu, by cały lud chrześcijański, wolny w tych dniach od prac służebnych, mógł brać udział w obrzędach tych świętych dni. Tymczasem w ciągu wieku XVII papieże byli zmuszeni zmniejszyć liczbę świąt uroczystych z powodu zmienionych warunków życia społecznego. I tak Urban VIII konstytucją apostolską *Universa per orbem* z 24. 9. 1642 musiał zaliczyć trzy dni święta Wielkiego Tygodnia do szeregu dni powszednich, a nie świąt uroczystych.

Skutkiem tego z konieczności zmniejszył się udział wiernych w tych świętych obrzędach, a to przede wszystkim z tej przyczyny, że ich odprawianie już od dawna przeniesiono na godziny poranne, w których w dni powszednie na całym świecie czynne są szkoły i warsztaty pracy oraz zazwyczaj załatwia się sprawy urzędowe. I w rzeczy samej niemal powszechne doświadczenie uczy, że te uroczyste i pełne powagi obrzędy liturgiczne duchowieństwo zwykło odprawiać we wnętrzach kościołów prawie pustych.

Należy nad tym wielce ubolewać. Albowiem Obrzędy Liturgiczne Wielkiego Tygodnia odznaczają się nie tylko szczególną godnością, lecz także szczególną mocą sakramentalną i skutecznością dla ożywienia życia chrześcijańskiego, i nie można ich zastąpić przez te nabożeństwa, które zwykło się nazywać pozaliturgicznymi, a które w okresie tych świętych trzech dni odbywają się w godzinach popołudniowych.

Z tych powodów doświadczeni liturgiści, kapłani zajęci duszpasterstwem, a przede wszystkim dostojni Arcypasterze zwracali się w ostatnich latach do Stolicy św. z prośbami, aby obrzędy liturgiczne świętych trzech dni Wielkie-

go Tygodnia zostały przywrócone, jak niegdyś było, na godziny popołudniowe, w tej oczywiście myśli, by łatwiej było brać udział w tych świętych obrzędach.

Rozważywszy pilnie tę sprawę, Ojciec św. Pius XII już w roku 1951 wznowił liturgię świętej Wigilii Wielkanocnej, na razie na próbę według uznania Ordynariuszów.

Skoro ta próba spotkała się z powszechnym powodzeniem, jak to wynika ze sprawozdań wielkiej liczby Ordynariuszów diecezji przesłanych Stolicy świętej — skoro ci Ordynariusze nie omieszkali przy tym ponowić prośb, aby dokonano odrodzenia liturgicznego również innych dni Wielkiego Tygodnia, przenosząc obrzędy święte na godziny wieczorne, jak to zrobiono w Wigilię Wielkanocną — wreszcie biorąc pod uwagę, że Msze wieczorne, przewidziane Konstytucją apostolską *Christus Dominus* z 6. I. 1956 r., wszędzie odprawia się przy większym udziale wiernych, Ojciec św. Pius XII mając to wszystko przed oczyma nakazał, aby Komisja ustanowiona przez tegoż Papieża dla odnowienia liturgii zbadała zagadnienie odrodzenia Porządku Wielkiego Tygodnia i zaproponowała wnioski. Otrzymawszy je, Ojciec św. Pius XII postanowił, aby cała ta sprawa ze względu na swą wagę była poddana jeszcze szczególnemu zbadaniu przez ich Eminencje Kardynałów Św. Kongregacji Obrzędów.

Ich Eminencje Kardynałowie na nadzwyczajnym zebraniu dn. 19 lipca b. r. w Watykanie rozważywszy pilnie tę sprawę jednogłośnie uchwalili, że należy zatwierdzić i przepisać Odrodzony Porządek Wielkiego Tygodnia o ile zgodzi się na to Ojciec św.

Po szczegółowym przedstawieniu tych wniosków Ojcu św. przez podpisanego Kardynała Prefekta, Jego Świątobliwość raczył zatwierdzić uchwałę Księży Kardynałów.

Dlatego Św. Kongregacja Obrzędów na podstawie szczególnego zlecenia Ojca św. z Bożej Opatrzności Papieża Piusa XII zarządza co następuje:

I. ZARZĄDZENIE O ODRODZENIU PORZĄDKU NABOŻEŃSTW W. TYGODNIA

1. Ci, których obowiązuje obrządek rzymski, na przyszłość winni zachowywać Odrodzony Porządek W. Tygodnia zawarty w urzędowym wydaniu Drukarni Watykańskiej. Ci, których obowiązuje inny obrządek łaciński, winni zachować tylko czas odprawiania liturgicznych nabożeństw przepisany w nowym Porządku.

2. Ten nowy Porządek należy zachowywać począwszy od dnia 25. marca, 2. Niedzieli Męki-Pańskiej czyli Palmowej, roku 1956.

3. Przez cały W. Tydzień wykluczone są wszelkie komemoracje, a we Mszy wzbronione są także kolekty z jakiegokolwiek tytułu nakazane.

II. GODZINA WŁAŚCIWA DLA ODPRAWIANIA LITURGII W. TYGODNIA

Brewiarz

4. W 2. Niedzielę Męki Pańskiej czyli Palmową, w Poniedziałek, Wtorek i Środę W. Tygodnia odmawia się brewiarz w godzinach zwykłych.

5. W okresie trzech dni świętych tj. w Czwartek Wieczerzy Pańskiej, w Piątek Męki i Śmierci Pańskiej i w Wielką Sobotę, jeśli brewiarz odmawia się *w Chórze, lub wspólnie*, należy zachować następujące przepisy:

Matutinum i Laudes nie antycypuje się poprzedniego wieczoru, lecz odmawia się je rano o godzinie właściwej. W kościołach zaś katedralnych, w których w W. Czwartek odprawia się rano Mszę św. z poświęceniem Olejów świętych, Matutinum i Laudes mogą być antycypowane wieczorem.

Godziny mniejsze odmawia się w porze właściwej.

Nieszpory w W. Czwartek i Piątek opuszcza się, ponieważ ich miejsce zajmują główne obrzędy liturgiczne tych dni. Natomiast w W. Sobotę odmawia się je po południu w godzinie zwykłej.

Kompletę w W. Czwartek i Piątek odmawia się po wieczornych obrzędach liturgicznych, natomiast opuszcza się ją w W. Sobotę.

W odmawianiu prywatnym w okresie tych trzech dni świętych wszystkie godziny kanoniczne winny być odprawiane według rubryk.

Msza lub główne nabożeństwo liturgiczne

6. W 2. Niedzielę Męki Pańskiej uroczyste poświęcenie palm i procesja odbywają się rano w godzinie zwykłej; w chórze jednak po Tercji (por. Zarządzenia n. 4).

7. W. Czwartek Wieczerzy Pańskiej Mszę z poświęceniem Olejów świętych odprawia się po Tercji. Natomiast Mszę Wieczerzy Pańskiej należy odprawiać wieczorem o godzinie najodpowiedniejszej, jednak nie przed godziną piątą po południu, ani po godzinie ósmej (por. Zarządzenia n. 9).

8. W. Piątek Męki i Śmierci Pańskiej uroczyste nabożeństwo liturgiczne odprawia się w godzinach popołudniowych, a mianowicie koło godziny trzeciej; jeśli jednak wzgląd duszpasterski za tym przemawia, wolno wybrać godzinę późniejszą, jednak nie później od godziny szóstej (por. Zarządzenia n. 15).

9. Uroczystą Wigilię Wielkanocną należy odprawiać o godzinie właściwej, mianowicie o tej, któraby pozwoliła uroczystą Mszę tejże Wigilii zacząć około północy pomiędzy W. Sobotą, a niedzielą Zmartwychwstania (por. Zarządzenia n. 19).

Gdzie jednak po rozważeniu warunków miejsc i wiernych, a na podstawie decyzji Ordynariusza, wypadnie antycypować odprawianie Wigilii, to nie wolno jej zaczynać przed zmierzchem dnia, a w żadnym razie przed zachodem słońca.

III. WSTRZYMANIE SIĘ OD MIĘSA I POST DO PÓŁNOCY W. SOBOTY

10. Wstrzymanie się od mięsa i post przepisane w okresie W. Postu, które dotąd według can. 1252 § 4 w W. Sobotę kończyły się w południe, w przyszłości będą się kończyły o północy tej samej W. Soboty.

Bez względu na wszelkie przeciwne zarządzenia.

Dnia 16 listopada 1955.

Kajetan Kard. Cicognani

L.S.

Prefekt S.K.O.

† *Alfons Carinci, Arcybiskup Seleucji*
Sekretarz S.K.O.

I N S T R U K C J A

O NALEŻYTYM ODPRAWIANIU ODRODZONEGO PORZĄDKU WIELKIEGO TYGODNIA

Ponieważ odrodzenie Porządku W. Tygodnia zmierza do tego, aby wierni z większą łatwością, pobożnością i skutecznością mogli brać udział w czcigodnej liturgii tych dni

przywróconej na ich właściwe a równocześnie dogodne godziny. Jest bardzo ważną rzeczą, by ten zbawieńczy cel został w pełni osiągnięty.

Dlatego św. Kongregacja Obrzędów uznała za rzecz właściwą uzupełnić dekret o Odrodzonym Porządku W. Tygodnia przez Instrukcję, która by ułatwiła przejście do nowego Porządku, a równocześnie tym pewniej doprowadziła wiernych do przyswojenia sobie owoców z żywego udziału w świętych obrzędach.

Wszyscy zainteresowani winni zatem zaznajomić się z tą Instrukcją i wykonać jej postanowienia.

I. PRZYGOTOWANIE DUSZPASTERSKIE I OBRZĘDOWE

1. Ordynariusze diecezji winni się starać, by kapłani, zwłaszcza zajęci w duszpasterstwie, dobrze byli zaznajomieni nie tylko z obrzędową stroną Odrodzonego Porządku W. Tygodnia, ale także z jego liturgicznym znaczeniem i celem duszpasterskim.

Winni nadto starać się, by także wierni w ciągu Wielkiego Postu zostali odpowiednio wprowadzeni w zrozumienie odrodzonego porządku W. Tygodnia tak, by brali pożyteczny udział myślą i sercem w jego odprawianiu.

2. Najważniejsze punkty pouczenia ludu chrześcijańskiego w tej sprawie są następujące:

a) 2. Niedziela Męki, czyli Palmowa

Należy wiernych zachęcić, by w większej liczbie brali udział w uroczystej procesji z palmami, dając w ten sposób Chrystusowi Królowi publiczne świadectwo miłości i wdzięczności.

Należy także zachęcić wiernych, by w odpowiednim czasie w ciągu W. Tygodnia przystąpili do Sakramentu Poku-

ty; należy to upomnienie tam zwłaszcza z naciskiem wystosować, gdzie przyjął się zwyczaj, że wierni tłumnie przystępują do świętego trybunału wieczorem w W. Sobotę i rano w Niedzielę Zmartwychwstania. Duszpasterze winni więc postarać się o to, by przez cały W. Tydzień, a szczególnie w okresie trzech dni świętych, wierni mieli ułatwioną sposobność przystąpienia do Sakramentu Pokuty.

b) Czwartek Wieczery Pańskiej

Trzeba wiernych pouczyć o miłości, którą wiedziony Chrystus Pan „w przeddzień Swej Męki” ustanowił Najświętszą Eucharystię, ofiarę i sakrament, wieczną pamiątkę Swej Męki, którą stale mają kapłani sprawować.

Trzeba także zachęcić wiernych, by po Mszy Wieczery Pańskiej aktem należnej adoracji uczcili Najświętszy Sakrament.

Gdzie wreszcie w wykonaniu polecenia Pana o braterskiej miłości, dokonuje się umycie nóg według przepisów odrodzonego Porządku W. Tygodnia, należy wiernych pouczyć o głębokim znaczeniu tego obrzędu i o tym, że jest rzeczą odpowiednią, by w tym dniu oni sami spełniali dzieła chrześcijańskiej miłości.

c) Piątek Męki i Śmierci Pańskiej

Trzeba wiernych przygotować do właściwego zrozumienia szczególnej liturgii tego dnia, w której po świętych czytaniach i prośbach odśpiewuje się uroczyste opis Męki Pana Naszego, wznosi się modły w potrzebach całego Kościoła i rodzaju ludzkiego — następnie z wielką pobożnością odbywa się uczczenie Krzyża św., zwycięskiego znaku naszego odkupienia, przez całą rodzinę chrześcijańską, duchowieństwo i lud — w końcu według przepisów odrodzonego Porządku, co zresztą było zwyczajem przez wiele wieków,

wszyscy, którzy tego pragną i są przygotowani, mogą przystąpić do Komunii św. w tym szczególnie celu, by przyjmując pobożnie Ciało Pańskie, w tym dniu za wszystkich wydane, otrzymali obfitsze owoce odkupienia.

Kapłani winni starać się także o to, by wierni w tym szczególnie świętym dniu zachowywali pobożne skupienie i nie zapominali o przykazaniach wstrzymania się od mięsa i postu.

d) W. Sobota i Wigilia Wielkanocna

Przed wszystkim trzeba wiernych pouczyć o szczególnej naturze liturgii W. Soboty. Jest to dzień żałoby, w którym Kościół skupia się przy Grobie Pana rozważając Jego Mękę i Śmierć, oraz wstrzymując się po obnażeniu ołtarzy od odprawiania św. Ofiary — aż po uroczystej wigilii, czyli nocnym wyczekiwaniu Zmartwychwstania, przychodzi czas na radość wielkanocną, której obfitość spływa na dni następne.

Zadaniem i celem wigilii jest za pośrednictwem czynności liturgicznej pokazać i przypomnieć, w jaki sposób ze śmierci Pana wyniknęło życie i łaska. Tak więc w postaci świecy wielkanocnej przedstawiony jest sam Pan, „światłość świata” (Jan 12), który łaską Swego światła rozprószył ciemności naszych grzechów; śpiewa się Orędzie Wielkanocne, które opiewa chwałę świętej nocy Zmartwychwstania; wspomina się dalej wielkie dzieła Boże dokonane w Starym Testamencie, będące błędym obrazem cudów Nowego Testamentu; następuje poświęcenie wody chrzcielnej, w której „razem z Chrystusem pogrzebani” na śmierć grzechu, razem z tymże Chrystusem zmartwychwstajemy, „byśmy w nowości żywota chodzili” (Rzym 6, 4); odnowiwszy nasze przyrzeczenia chrzcielne przyrzekamy wobec wszystkich, że życiem i obyczajami będziemy świadczyć o tej łasce, którą

nam Chrystus wysłużył, a w czasie Chrztu na nas złał; w końcu po wezwaniu Kościoła Triumfującego święta wigilia kończy się uroczystą Mszą Zmartwychwstania.

3. Nie mniej potrzebne jest przygotowanie samych świętych obrzędów W. Tygodnia.

Dlatego należy pilnie przygotować i uporządkować to wszystko, co się składa na pobożne i piękne odprawienie tego świętego Tygodnia; asystujący i wszyscy posługujący, tak duchowni jak świeccy, zwłaszcza chłopcy, powinni pilnie wyuczyć się tych czynności, które mają spełniać.

II. UWAGI O NIEKTÓRYCH RUBRYKACH PORZĄDKU W. TYGODNIA

a) Dla całego W. Tygodnia

4. Tam gdzie jest dostateczna liczba duchownych, obrzędy W. Tygodnia powinny się odbywać z całą wspałością. Gdzie zaś jej nie ma, należy zastosować obrzęd prosty, z zachowaniem jednak szczególnych rubryk, w odpowiednich miejscach zaznaczonych.

5. Ile razy w ciągu odrodzonego Porządku W. Tygodnia zachodzi zwrot „ut in Breviario Romano“, należy stosować się ściśle do wymienionej księgi liturgicznej, z uwzględnieniem jednak dekretu ogólnego Św. Kongregacji Obrzędów *De rubricis ad simpliciores formam redigendis* z 23 marca 1955 r.

6. Przez cały W. Tydzień, tj. od 2. Niedzieli Męki Pańskiej czyli Palmowej, aż do Mszy Wigilii Wielkanocnej włącznie, we Mszy (i w W. Piątek w uroczystej liturgii), jeśli się ją odprawia uroczysto, mianowicie z asystą, cele-

brans opuszcza to wszystko, co śpiewają lub odmawiają diakon, subdiakon lub lektor.

b) Dla 2. Niedzieli Męki Pańskiej czyli Palmowej

7. Do poświęcenia i do procesji należy używać gałązek palm lub oliwek, lub innych drzew. Gałązki te — stosownie do zwyczajów miejscowych — albo przygotowują sobie sami wierni i do kościoła przynoszą, albo też po poświęceniu rozdziela się je między wiernych.

c) Dla Czwartku Wieczery Pańskiej

8. Do uroczystego przechowania Najśw. Sakramentu należy przygotować odpowiednie miejsce w jakiejś kaplicy lub na ołtarzu kościelnym, jak to przepisuje Mszał rzymski, i przystroić je pięknie w zasłony i światło.

9. Zachowując dekret Św. Kongregacji Obrzędów o unikaniu lub usuwaniu nadużyć w ozdabianiu tego miejsca należy przestrzegać powagi, która przystoi liturgii tych dni.

10. Proboszczowie i rektorzy kościołów niech wzywają wiernych do publicznej adoracji Najśw. Sakramentu, a to od zakończenia Mszy Wieczery Pańskiej przynajmniej do północy, kiedy to po liturgicznym obchodzie ustanowienia Najśw. Sakramentu, następuje przypomnienie Męki i Śmierci Pana.

d) Dla Wigilii Wielkanocnej

11. Nic nie stoi na przeszkodzie, by znaki które celebrans ma w paschale wyźłobić rylcem, były wpierw kolorami lub w inny sposób przygotowane.

12. Wypada, by świece, które niosą duchowni i lud, były zapalone w czasie śpiewania Orędzia Wielkanocnego i w czasie odnawiania przyrzeczeń chrzcielnych.

13. Należy odpowiednio przystroić naczynie z wodą przygotowaną do poświęcenia.

14. Jeśli są kandydaci do chrztu, zwłaszcza jeśli ich jest więcej, pozwala się tego rana w odpowiednim czasie antycypować ceremonie Rytułu rzymskiego, które wyprzedzają samo udzielenie Chrztu tj. przy chrzcie dzieci do słów „Credis“ (*Rituale Rom.* tit. III, cap. II, n. 17), a przy chrzcie dorosłych do słów „Quis vocaris“ (*Rituale Rom.*, tit. III, cap. IV, n. 38).

15. Jeśli w tę uroczystą wigilię wypadnie udzielić wyższych święceń, biskup powinien ostatnie upomnienie (z nałożeniem tzw. „pensum“), które według Pontyfikału rzymskiego mówi się po błogosławieństwie biskupim, a przed ostatnią ewangelią, wygłosić w tę noc przed błogosławieństwem biskupim (Por. *Zarządzenia V*, 22).

16. W wigilię Zesłania Ducha Św., po opuszczeniu lekcji czyli prorostw, po opuszczeniu święcenia wody chrzcielnej i litanii zaczyna się Mszę, także konwentualną, uroczystą lub śpiewaną w sposób zwykły, od wyznania grzechów u stopni ołtarza i introitu *Cum sanctificatus fuero*, jak to Mszał rzymski tamże przepisuje dla Mszy prywatnych.

III. MSZA. KOMUNIA ŚW. I POST EUCHARYSTYCZNY W OKRESIE TRZECH DNI ŚWIĘTYCH

17. W Czwartek Wieczerzy Pańskiej należy zachować najstarszą tradycję Kościoła rzymskiego, wedle której zakazane jest odprawianie Mszy św. prywatnych, a wszyscy kapłani i klerycy biorą udział we Mszy Wieczerzy Pańskiej i przystępują do Stołu Pańskiego (por. can. 862).

Gdzie jednak wzgląd duszpasterski za tym przemawia, Ordynariusz diecezji może pozwolić na jedną lub drugą Mszę

czytaną w poszczególnych kościołach lub kaplicach publicznych, w kaplicach zaś półpublicznych tylko na jedną Mszę czytaną a to dlatego, by wszyscy wierni mogli w tym dniu świętym być na Mszy św. i przyjąć Ciało Pańskie. Pozwala się na odprawienie tych Mszy w tych godzinach, które są wyznaczone na Mszę uroczystą Wieczerzy Pańskiej (*Dekret II*, 7).

18. W Czwartek Wieczerzy Pańskiej wolno rozdzielać Komunię św. wiernym tylko w czasie Mszy wieczornych, albo bezpośrednio i zaraz po ich skończeniu; tak samo w W. Sobotę można jej udzielać tylko w czasie Mszy św., albo bezpośrednio i zaraz po jej skończeniu; wyjątek stanowią tylko chorzy pozostający w niebezpieczeństwie śmierci (por. *Zarządzenia n. 12*).

19. W Piątek Męki i Śmierci Pana Komunię św. można rozdzielać jedynie w ciągu popołudniowego obrzędu liturgicznego, z wyjątkiem chorych pozostających w niebezpieczeństwie śmierci.

20. Kapłani, którzy odprawiają uroczystą Mszę Wigilii Wielkanocnej o godzinie właściwej, tj. po północy zachodzącej między sobotą i niedzielą, mogą w samą Niedzielę Zmartwychwstania odprawić Mszę ze święta, a jeśli mają pozwolenie, także dwa i trzy razy.

21. Ordynariusze diecezji, którzy w W. Czwartek odprawili Mszę z poświęceniem Olejów św., mogą wieczorem odprawiać także uroczystą Mszę Wieczerzy Pańskiej; jeśliby zaś w W. Sobotę chcieli celebrować uroczystą Wigilię Wielkanocną, to mogą, lecz nie muszą, odprawiać uroczystą Mszę w Niedzielę Zmartwychwstania.

22. Co do postu eucharystycznego, należy przestrzegać zasad podanych w konstytucji apostolskiej *Christus Dominus* z 6. I. 1953, i dołączonej Instrukcji Św. Kongregacji Św.

Oficjum z dnia 6 stycznia 1953 r. (por. Motu proprio *Sacram Communionem* z 19. III. 1957).

IV. UZGODNIENIE PEWNYCH TRUDNOŚCI

23. Ponieważ w rozmaitych krajach i u różnych ludów powstały różne zwyczaje narodowe związane z W. Tygodniem, Ordynariusze diecezji i duszpasterze powinni się starać o roztropne uzgodnienie zwyczajów, które sprzyjają zdrowej pobożności, z odrodzonym Porządkiem W. Tygodnia. Należy jednak pouczyć wiernych o wielkiej wartości świętej Liturgii, która zawsze, ale szczególnie w tych dniach, swoją naturą przewyższa wszystkie rodzaje pobożności i zwyczaje, choćby najlepsze.

24. Gdzie jest zwyczaj błogosławienia domów w W. Sobotę, Ordynariusze diecezji winni wydać odpowiednie zarządzenia, aby Kapłani duszpasterze, proboszczowie lub inni przez nich wyznaczeni, dokonali tego błogosławieństwa w odpowiedniejszym czasie, przed świętem Wielkanocy lub po nim, i aby przy tej sposobności odwiedzili po ojcowsku powierzonych sobie wiernych i zaznajomili się z ich stanem duchowym (can. 482, n. 6).

25. Dzwonienie przepisane podczas Mszy Wigilii Wielkanocnej na początku hymnu *Gloria in excelsis*, winno odbywać się w następujący sposób:

a) W miejscowościach, w których jest tylko jeden kościół, dzwony winny dzwonić gdy zaczyna się śpiew tego hymnu;

b) W miejscowościach zaś, w których jest więcej kościołów, bez względu na to, czy święte obrzędy odprawiają się we wszystkich w tym samym czasie, czy też w różnych porach, dzwony wszystkich kościołów tej samej miejscowości

ści winny dzwonić razem z dzwonami katedry lub kościoła macierzystego, czy głównego. W razie wątpliwości, który z nich jest macierzystym lub głównym, należy się zwrócić do Ordynariusza diecezji.

Dnia 16. listopada 1955.

Kajetan Kard. Cicognani
Prefekt S.K.O.

L. S.

† Alfons Carinci, Arcybiskup Seleucji
Sekretarz S.K.O.

ZARZĄDZENIA I WYJAŚNIENIA W SPRAWIE ODRODZONEGO PORZĄDKU WIELKIEGO TYGODNIA

Odrodzenie liturgiczne Wielkiego Tygodnia ogłoszone przez Świętą Kongregację Obrzędów ogólnym Dekretem *Maxima Redemptionis nostrae mysteria* z dnia 16 listopada 1955 roku, zostało przyjęte przez wszystkich z radością i wszędzie z najlepszym wynikiem duszpasterskim wprowadzone.

Niektórzy jednak Najprzewielebniejsi Księża Biskupi składając sprawozdanie do tejże Św. Kongregacji, przedstawili pewne trudności praktyczne, wywołane różnymi właściwościami miejsc i narodów. Celem ich rozwiązania Papieska Komisja złożona ze specjalistów, która przygotowała odrodzony porządek, po dojrzałym rozważeniu sprawy, ułożyła te zarządzenia i wyjaśnienia, w których zawarta jest także poprzednia *Deklaracja* w sprawie odprawiania nowych obrzędów wydana przez tę Św. Kongregację dnia 15 marca 1956 roku. Dekret zaś ogólny *Maxima Redemptionis nostrae mysteria* i dołączona *Instrukcja* z dnia 16 listopada

1955 roku zachowują w dalszym ciągu swoją moc, z wyjątkiem tego, co tu zostaje zmienione.

Wszystko to szczegółowo przedłożone Ojcu Św. Papieżowi Piusowi XII przez niżej podpisanego Kardynała Prefekta, zyskało potwierdzenie Jego Świątobliwości.

Dlatego na podstawie szczególnego zlecenia Ojca Św., z Bożej Opatrzności Papieża Piusa XII, Św. Kongregacja Obrzędów postanawia co następuje:

I. O ZASTOSOWANIU RYTU UROCZYSTEGO ALBO PROSTEGO W ODPRAWIANIU LITURGII WIELKIEGO TYGODNIA

1. We wszystkich kościołach i kaplicach tak publicznych jak półpublicznych, przy których jest dostateczna liczba duchowieństwa z wyższymi święceniami, obrzędy święte 2. Niedzieli Męki Pańskiej czyli Palmowej, Czwartku Wierzy Pańskiej, Piątku Męki i Śmierci Pańskiej i Wigilii Wielkanocnej mogą być odprawiane w sposób uroczysty (*Deklaracja* z dnia 15 marca 1956 n. 1 oraz *Instrukcja* z dnia 16 listopada 1955. n. 4).

2. W kościołach i kaplicach publicznych i półpublicznych, przy których nie ma odpowiedniej liczby duchowieństwa z wyższymi święceniami, można stosować ryt prosty. Do spełnienia jednak tego rytu prostego trzeba wystarczającej liczby „ministrantów“, kleryków, lub przynajmniej chłopców, a mianowicie najmniej trzech w 2. Niedzielę Męki Pańskiej czyli Palmową i w czasie Mszy Wieczerzy Pańskiej, a przynajmniej czterech przy odprawianiu Obrzędu liturgicznego w Piątek Męki i Śmierci Pańskiej i w Wigilię Wielkanocną.

Ministrantów tych należy starannie wyuczyć tego wszystkiego, co mają czynić (*Instrukcja* z dnia 16 listopada 1955

n. 3). Te dwa warunki, mianowicie dostateczna liczba ministrantów i odpowiednie ich pouczenie, są konieczne dla należytego odprawienia obrzędu w sposób prosty. Ordynariusze miejscowi winni czuwać nad tym, by te dwa warunki ustanowione dla obrzędu prostego były najdokładniej spełnione (*Deklaracja* z dnia 15 marca 1956 n. 2).

3. Jeżeli byłby drugi kapłan albo przynajmniej diakon, tam, gdzie czynności liturgiczne W. Tygodnia odprawia się w rycie prostym, może on, odziany w szaty diakona, śpiewać ewangelie, kiedy przypada, albo opis Męki Pańskiej (z zastrzeżeniem słów Chrystusa dla Celebransa), a także Ozędzie Wielkanocne, lekcje i wezwania, jakimi są „*Flectamus genua*, *Levate*, *Benedicamus Domino* lub *Ite Missa est*, jednym słowem może on spełniać należycie czynności diakona.

II. DRUGA NIEDZIELA MĘKI PAŃSKIEJ CZYLI PALMOWA

4. Uroczyste poświęcenie palm i procesja wraz z następującą po niej Mszą odbywają się rano o zwykłej porze głównej Mszy, w chórze jednak po Tercji (por. *Dekret ogólny* z dnia 16 listopada 1955 n. 6).

W kościołach zaś, w których Msze wieczorne odprawia się zwykle przy wielkim napływie ludu, Ordynariusz miejscowy może pozwolić na poświęcenie palm i procesję wraz z następującą po niej Mszą św. w godzinach wieczornych, jeśli tego domaga się względ duszpasterski, pod tym jednak warunkiem, że w tych kościołach nie będzie w godzinach porannych poświęcenia i procesji.

5. S a m e g o p o ś w i ę c e n i a p a l m b e z p r o c e s j i i M s z y o d p r a w i a ć n i e w o l n o .

6. Poświęcenie palm może się odbyć w innym kościele, z którego przechodzi się procesjonalnie do kościoła głównego dla odprawienia Mszy św. (Ordo n. 17). Gdzie zaś nie ma drugiego kościoła, poświęcenia palm można dokonać w jakimś odpowiednim miejscu, a nawet pod gołym niebem, przed kapliczką albo przed krzyżem procesyjnym, byleby procesja przeszła stamtąd do kościoła dla odprawienia Mszy św.

7. Ponieważ nie wszyscy wierni mogą uczestniczyć w poświęceniu palm, rządcy kościołów niechaj się starają, aby poświęcone palmy były pod ręką w zakrystii albo w innym odpowiednim miejscu, dla zaopatrzenia w nie wiernych, którzy w procesji nie uczestniczyli.

III. WIELKI CZWARTEK WIECZERZY PAŃSKIEJ

8. Msza z poświęceniem Olejów św. ma być odprawiana rano po Tercji; Mszę Wieczerzy Pańskiej należy odprawić wieczorem, w godzinie najdogodniejszej, jednak nie przed godziną czwartą po południu, ani nie po godzinie dziewiątej wieczorem.

9. Gdzie tego domaga się względ duszpasterski, Ordynariusz miejscowy może pozwolić na odprawienie, obok głównej Mszy Wieczerzy Pańskiej, jednej lub dwu Mszy czytanych w poszczególnych kościołach i kaplicach publicznych, w kaplicach zaś półpublicznych na jedną tylko Mszę (por. *Instrukcja* z dnia 16 listopada 1955 n. 17).

Jeśli z jakiegokolwiek przyczyny główna Msza Wieczerzy Pańskiej nawet w rycie prostym nie mogła być odprawiona, Ordynariusz miejscowy ze względów duszpasterskich może pozwolić na odprawienie dwóch cichych Mszy w kościołach i kaplicach publicznych, a tylko na jedną

Mszę w kaplicach półpublicznych (*Deklaracja* z dnia 13 marca 1956 n. 4).

Te ciche Msze należy odprawić w tym samym czasie, jaki wyżej, n. 8, przepisano dla Mszy Wieczerzy Pańskiej.

10. Byłoby bardzo stosowne, aby także podczas wyżej wymienionych Mszy cichych (n. 9) celebrans krótko przemówił do ludu po ewangelii o głównych tajemnicach tego dnia.

11. W Czwartek Wieczerzy Pańskiej wolno udzielać wier-nym komunii św. tylko podczas głównej Mszy i we wszystkich innych Mszach cichych, na które Ordynariusz miejscowy zezwolił, albo bezpośrednio i zaraz po ich ukończeniu.

12. Chorym wolno w tym dniu zanieść Komunię św. w godzinach przed i popołudniowych.

13. Kapłanom, którzy mają pod opieką dwie lub więcej parafii, może Ordynariusz miejscowy pozwolić na binowanie Mszy Wieczerzy Pańskiej (*Deklaracja* z dnia 15 marca 1956 n. 6).

14. W kościołach i kaplicach, w których w W. Czwartek po Mszy Wieczerzy Pańskiej odprawionej choćby w formie prostej, odbywa się przeniesienie i złożenie Najśw. Sakramentu, należy bezwarunkowo odprawić także Liturgię popołudniową w Piątek Męki i Śmierci Pańskiej (*Deklaracja* z dnia 15 marca 1956 n. 3).

IV. PIĄTEK MĘKI I ŚMIERCI PAŃSKIEJ

15. W Piątek Męki i Śmierci Pańskiej uroczysty obrzęd liturgiczny odprawia się w godzinach popołudniowych, a mianowicie około godziny trzeciej, jeśli zaś względ dusz-

pasterski za tym przemawia, można go rozpocząć już od południa, albo o późniejszej godzinie, byle nie po godzinie dziewiątej wieczorem.

16. Kapłanom, którzy zarządzają dwiema lub więcej parafiami, może Ordynariusz miejscowy zezwolić na powtórzenie Obrzędu liturgicznego Piątku Męki i Śmierci Pańskiej, byle nie w tej samej parafii, i w tym okresie czasu jaki wyżej, n. 15, został przepisany na wykonanie tego obrzędu (*Deklaracja* z dnia 15 marca 1956 n. 6).

17. Gdyby proboszcz albo rządcą kościoła przewidywał, że z powodu wielkiego napływu ludzi nie da się przeprowadzić adoracji krzyża w sposób przepisany w Porządku Wielkiego Tygodnia, bez trudności lub bez wielkiego uszczerbku dla należytego porządku i pobożności, wtedy należy wykonać ceremonię w ten sposób: gdy duchowieństwo, o ile jest i ministranci dopełnią adoracji, celebrans weźmie krzyż z rąk ministrantów i stojąc na najwyższym stopniu ołtarza krótką przemową wezwie lud do adoracji św. Krzyża i będzie go trzymał wysoko podniesiony, a wierni przez krótki czas będą go adorowali w milczeniu.

18. W Piątek Męki i Śmierci Pańskiej można rozdzielać Komunię św. jedynie w czasie liturgii popołudniowej, z wyjątkiem osób pozostających w niebezpieczeństwie śmierci (por. *Instrukcja* z dnia 16 listopada 1955 n. 19).

V. WIELKA SOBOTA I WIGILIA WIELKANOCNA

19. W sprawie godziny odprawiania Wigilii Wielkanocnej, należy zachować co następuje:

a) Wigilię Wielkanocną należy odprawiać o godzinie właściwej, mianowicie tej, która pozwoliłaby rozpocząć uroczy-

stą Mszę tejsze Wigilii około północy pomiędzy W. Sobotą, a Niedzielą Zmartwychwstania, (*Dekret ogólny* z dnia 16 listopada 1955. n. 9).

b) Gdzie jednak, po rozważeniu szczególnych warunków miejsca i ludności — dla ważnych względów porządku publicznego i duszpasterskich, a na podstawie decyzji Ordynariusza miejscowego — wypadnie antycypować odprawianie Wigilii, nie wolno jej zaczynać przed zmierzchem dnia, a w żadnym razie przed zachodem słońca (*Dekret ogólny* z dnia 16 listopada 1955 n. 9).

c) Ordynariusz zaś miejscowy nie może pozwolić na antycypowanie obrzędów Wigilii Wielkanocnej bez uwzględnienia różnic, albo w sposób ogólny całej diecezji lub całej okolicy, ale tylko tym kościołom, i miejscowościom, gdzie tego domaga się prawdziwa konieczność („ubi vera urgeat necessitas”); właściwą godzinę powinien zachować sam kościół katedralny i te wszystkie kościoły zwłaszcza zakonne, gdzie to może się odbyć bez wielkiej trudności.

20. Wigilię Wielkanocną można odprawiać także, w kościołach i kaplicach, w których nie odprawiano obrzędów W. Czwartku i W. Piątku, a może być opuszczona w kościołach i kaplicach, w których wspomniane obrzędy były odprawiane (*Deklaracja* z dnia 15 marca 1956 n. 5).

21. Kapłanom, którzy zarządzają dwiema lub więcej parafiami, może Ordynariusz miejscowy zezwolić na powtórzenie Mszy Wigilii Wielkanocnej, byle nie w tej samej parafii (*Deklaracja* z dnia 15 marca 1955 n. 6).

22. Skoro Wigilia Wielkanocna powróciła na właściwą jej porę nocną, nie wypada, aby w czasie Mszy tejże Wigilii udzielano tony, święceń niższych lub wyższych.

Bez względu na wszelkie przeciwnie zarządzenia.

Dnia 1. lutego roku 1957.

Kajetan Kard. Cicognani

Prefekt S.K.O.

L.S.

† Alfons Carinci, Arcybiskup Seleucji
Sekretarz S.K.O.

Z INSTRUKCJI KOMISJI LITURGICZNEJ EPISKOPATU POLSKI¹

Reforma liturgiczna Wielkiego Tygodnia nie ogranicza się do poprawienia zewnętrznych form. Dąży ona do tego, aby co roku odnowić duchowo wiernych przez współzycie z tajemnicami męki, śmierci i zmartwychwstania Chrystusa, które uobecniają się w niewysłowiony, lecz rzeczywisty sposób w liturgii wielkotygodniowej.

To duchowe odnowienie wiernych w Chrystusie dokona się wówczas, gdy wierni wezmą zewnętrzny i wewnętrzny udział w świętych obrzędach.

W trosce o poprawne przeprowadzenie reformy W. Tygodnia w duchu odnowienia liturgicznego, w oparciu o teksty liturgiczne, Instrukcję Świętej Kongregacji Obrzędów oraz liczne dodatkowe wyjaśnienia tejże Kongregacji, Ko-

¹ Teksty *Instrukcji K.L.E.* cytuję się w brzmieniu ogłoszonych w *Notificationes e Curia Metropolitana Cracoviensis*. Nr 4 — 5, a. 1957.

misja Liturgiczna Episkopatu podaje następujące wskazania duszpastersko-liturgiczne:

I. WPROWADZENIE WIERNYCH W ZROZUMIENIE OBRZĘDÓW W. TYGODNIA

Kapłani winni dokładnie zapoznać się z duchem reformy liturgicznej W. Tygodnia i w tym celu przestudiować stronę obrzędową, liturgiczną i duszpasterską Odnowionego Porządku W. Tygodnia aby mogli spełnić polecenie Instrukcji Św. Kongregacji Obrzędów o wprowadzenie wiernych w zrozumienie formy i ducha Wielkiego Tygodnia już w ciągu Wielkiego Postu. Należy również poświęcić kilka lekcji we wszystkich klasach szkół na wprowadzenie młodzieży w ducha odnowionej liturgii W. Tygodnia. Główne punkty pouczenia podaje Instrukcja Św. Kongregacji Obrzędów.

II. CZYTANIA LITURGICZNE

Wszystkie czytania biblijne W. Tygodnia należy wiernym przeczytać po polsku, a mianowicie: epistoły i ewangelie po uprzednim odśpiewaniu ich po łacinie, natomiast Pasję oraz lekcje Wielkiego Piątku i Wigilii Wielkanocnej można czytać od razu po polsku, lecz celebrans musi je równocześnie odczytać po łacinie. Śpiewanie Męki Pańskiej po polsku może się odbywać tylko poza prezbiterium na chórze muzycznym lub w nawie kościoła.

III. KOMENTARZ LITURGICZNY

Obecnie w całym Kościele kładzie się wielki nacisk na komentarz towarzyszący świętym obrzędom. Jeśli w parafii jest dwóch lub więcej kapłanów, to jeden z nich pod-

czas obrzędów Tridui Sacri powinien być na ambonie lub przy balustradzie. On czyta polskie teksty, objaśnia święte obrzędy w miarę ich spełniania i kieruje zachowaniem się wiernych w takich chwilach jak procesja, adoracja krzyża, procesja z paschałem itp. Jeżeli celebrans jest sam, to czytanie tekstów powierza organiście lub jednemu z wiernych, który tę funkcję spełni poważnie i ze zrozumieniem. Sam celebrans w chwilach właściwych, tzn. przed rozpoczęciem nowej części obrzędu, wyjaśni ją wiernym i podda stosowne akty.

IV. ŚPIEWY

Ordo Hebdomadae Sanctae Instauratus rozróżnia śpiew chóru (schola), i wszystkich wiernych. Wyraźnie przepisano, aby wszyscy obecni śpiewali krótkie odpowiedzi: *Et cum spiritu tuo. Amen.* itp. refren *Gloria, laus et honor...* w Niedzielę Palmową, *Venite adoremus* przy odsłonięciu krzyża w W. Piątek, oraz trzykrotne *Alleluja* w Wielką Noc Zmartwychwstania Pańskiego. Śpiewu tego należy wiernych zawczasu nauczyć.

Tam gdzie rytuał polski dopuszcza śpiewy w języku polskim, należy je w myśl Encykliki o muzyce kościelnej z 25 grudnia 1955 r. dokładnie uzgodnić z treścią liturgii.

V. PRZYGOTOWANIE MINISTRANTÓW

Według Instrukcji Św. Kongregacji Obrzędów „Należy starannie przygotować to wszystko, co składa się na pobożne i piękne odprawianie tego świętego tygodnia; w szczególności sami wykonawcy obrzędów świętych i wszyscy im posługujący, tak duchowni jak i świeccy, zwłaszcza ministranci, powinni pilnie wyuczyć się czynności, które mają spełniać”. Tę samą zasadę podaje *Memoriale Rituum Be-*

nedykta XIII, normujące święte obrzędy w małych kościołach od początku XVIII wieku: „Proboszcz ma obowiązek uprzednio jakby za rękę prowadząc wyćwiczyć ministrantów we właściwych im czynnościach, aby je wypełniali dokładnie i poważnie, a nie błakali się nie wiedząc co robić”. W Deklaracji S.K.O. z 15 marca 1956 r. zarządzono: „W kościołach i kaplicach publicznych, przy których nie ma odpowiedniej liczby duchowieństwa o wyższych święceniach można stosować ryt prosty. Do spełnienia jednak tego rytu prostego trzeba wystarczającej liczby „ministrantów”, kleryków albo chłopców, a mianowicie: co najmniej trzech w drugą Niedzielę Męki Pańskiej czyli Palmową i w czasie Mszy św. Wieczery Pańskiej, a czterech przy odprawianiu obrzędu liturgicznego w Piątek Męki i Śmierci Pańskiej i w Wigilię Wielkanocną. Ministrantów tych należy starannie wyuczyć wszystkiego, co do nich należy (*Instructio* n. 3). Dwa te warunki, mianowicie należyta liczba ministrantów i odpowiednie ich pouczenie są konieczne do należytego odprawienia obrzędów w sposób prosty. Ordynariusze miejscowi powinni czuwać, aby te dwa warunki rytu prostego były jak najdokładniej spełnione”.

Ponieważ w Polsce bez trudności można mieć większą ilość ministrantów, tym więcej trzeba dołożyć starań, aby umieli oni czynności swe spełniać z własnym pożytkiem duchowym i ku zbudowaniu wiernych.

VI. SZCZEGÓŁY OBRZĘDOWE

Podano przy poszczególnych dniach.

* * *

Przygotowanie i godne odprawienie nabożeństw W. Tygodnia wkłada na barki duszpasterza wielki ciężar. Pamię-

tać jednak należy, że przygotowanie i dobre odprawienie nabożeństw W. Tygodnia, to nie tylko sprawa dyscypliny kościelnej, to sprawa wiary w Chrystusa, który w tajemnicach swoich dalej żyje i działa.

Niechaj tej pracy przyświecają słowa Ojca św. Piusa XII: „Ruch liturgiczny jest znakiem planów Opatrzności Bożej na dzisiejsze czasy, jest przejściem Ducha Św. w Kościele Bożym, aby bardziej zbliżyć ludzi do tajemnic wiary i bogactw łaski, które wypływają z czynnego uczestnictwa wiernych w życiu liturgicznym“.

ROZDZIAŁ 2.

DRUGA NIEDZIELA MĘKI PAŃSKIEJ CZYLI PALMOWA

§ 1. PRZYGOTOWANIA

I. PRZYGOTOWANIE PASTERSKIE

1. W ciągu W. Postu należy napominać wiernych, aby spowiedź wielkanocną odbyli przed Niedzielą Palmową i nie liczyli na nią w dniu, w którym odbywają się długie obrzędy.

2. Należy wiernych zachęcić, aby licznie wzięli udział w uroczystej procesji z palmami, dając w ten sposób Chrystusowi Królowi publiczne świadectwo miłości i wdzięczności.¹

3. Należy wiernych pouczyć, że charakterystycznym obrzędem tego dnia jest procesja z palmami, a nie poświęcenie palm. Poświęcenie jest tylko przygotowaniem do tej procesji, dlatego odbywa się ono tylko przed procesją.

4. Trzeba wiernym wyjaśnić, że materię poświęcenia stanowią rozkwitające gałązki drzew, część odradzającej się do życia przyrody, symbol zwycięstwa życia nad śmiercią. Nie należy przynosić do poświęcenia pęków suchej trzciny.

II. PRZYGOTOWANIE ŚPIEWÓW

1. Wszystkich wiernych należy wyuczyć przynajmniej krótkich odpowiedzi, refrenu *Gloria laus*, psalmu 147 *Jerozolimo, chwal Pana nad pany, Christus vincit*, lub pieśni do Chrystusa Króla.

2. Byłoby rzeczą bardzo stosowną, aby zespół dzieci wykonał antyfony *Hosanna filio David*, *Pueri Hebraeorum portantes*, oraz *Pueri Hebraeorum vestimenta*.

3. Schola powinna przygotować śpiew psalmów 23 i 46 na rozdawanie palm i antyfony na procesję, oraz śpiewy mszalne.

¹ Aby umożliwić wiernym liczny udział w procesji z palmami należy ją zorganizować w łączności z Mszą najliczniej uczęszczaną np. o godzinie 9.

III. PRZYGOTOWANIE OBRZĘDÓW

Wyznaczyć i wyćwiczyć:

a) D o r y t u p r o s t e g o:

- 2 ministrantów asystujących celebransowi (1. 2.)
- 1 turyferarza (3.)
- 1 ministranta do wody święconej i krzyża (4.)
- 2 ministrantów niosących świeczniki (5. 6.)

(Jeżeli nie można mieć 6 ministrantów należy zrezygnować z 5. i 6., w ostateczności z 4.).

b) D o r y t u u r o c z y s t e g o:

- diakona (D)
- subdiakona (S)
- 2 akolitów (1. 2.)
- turyferarza (T)
- ceremoniarza (M)
- subdiakona lub kleryka do krzyża procesyjnego (K)
- 3 diakonów lub kapłanów do śpiewania Męki Pańskiej.

Przygotować:

Na głównym ołtarzu:

- 1. Antependium czerwone łatwe do usunięcia, a pod nim drugie fioletowe,
- 2. na tabernakulum konopeum fioletowe przykryte czerwonym,
- 3. między lichtarzami można ustawić gałązki wierzbowe.

W prezbiterium:

Stół przykryty białym obrusem, dobrze widoczny dla wiernych, a na nim przygotowane do poświęcenia gałązki, w takiej ilości, aby wystarczały dla kapłanów, ministrantów i innych, którzy je zwykle otrzymują od celebransa. Palmy dla kapłanów winny być tak długie, aby trzymane w ręku na wysokości pasa sięgały do ramienia (ok. 75 cm).

Na posadzce po stronie ewangelii:

Wysoki pulpit przykryty czerwoną zasłoną (niepotrzebny w rycie uroczystym).

Na kredensie:

1. kielich do Mszy św. z wszystkimi paramentami barwy fioletowej,
2. tacka z ampułkami i ręcznikiem do Mszy św.
3. dzwonek,
4. księga OHS,
5. miska i dzbanek z wodą do umycia rąk celebransa po rozdaniu palm,
6. ręcznik na tacy,
7. teksty do recytowania podczas procesji,
8. polskie teksty ewangelii poświęcenia, epistoły i pasji.

Do rytu uroczystego ponadto:

9. lekcjonarz lub drugi mszał,
10. welon naramienny fioletowy dla subdiakona.

Obok kredensu:

1. krzyż procesyjny, „uroczysty i ozdobny“ (RP) odkryty,
2. ławka dla celebransa i ministrantów, a na niej manipularz, stuła i ornat — fioletowe.

Do rytu uroczystego ponadto:

3. dla diakona manipularz, stuła i dalmatyka fioletowe,
4. dla subdiakona manipularz i tunicella fioletowe.

W miarę możliwości kielich i paramenta fioletowe do chwili zakończenia procesji powinny być zakryte czerwoną zasłoną.

Przy ścianie po stronie ewangelii:

trzy wysokie pulpity bez nakrycia do śpiewania pasji.

W zakrystii:

1. ubiory ministrantów: jeżeli używa się rozmaitych barw, to czerwone i fioletowe,
2. dla celebransa: humerał, alba, pasek, stuła i kapa czerwona,
3. kadzielnica z łódką,
4. świeczniki do niesienia w procesji,
5. naczynie z wodą święconą i kropidło,

Do rytu uroczystego ponadto:

6. dla diakona: humerał, alba, pasek, stuła i dalmatyka: czerwone,

7. dla subdiakona: humerał, alba, pasek, tunicella czerwona,
8. dla subdiakona do krzyża: jak pod nr 7,
9. dla śpiewających pasję: humerały, alby, paski i stuły fioletowe,
10. 3 teksty pasji z nutami.

U w a g a: Jeżeli jest to dyspozycji drugi kościół lub kaplica, należy tam dokonać poświęcenia palm, a potem procesjonalnie przejść do kościoła głównego. W takim wypadku przedmioty potrzebne do obrzędu poświęcenia palm i szaty czerwone należy przygotować w tamtym kościele, a przedmioty potrzebne do Mszy św. i szaty fioletowe w kościele głównym.

§ 2. RYT PROSTY

I. UROCZYSTA PROCESJA Z PALMAMI KU CZCI CHRYSZTUSA KRÓLA

KOMENTATOR LUB CELEBRANS: „Od tygodnia Kościół pogrążony w głębokim smutku, rozważa cierpienia i śmierć Zbawiciela. Dzisiaj jednak pokutne fiolety ustępują na chwilę miejsca królewskiej czerwieni szat, a w poważne śpiewy pasyjne, wdziera się radosny okrzyk: „Hosanna“. Wspominamy bowiem ostatnią podróż Pana Jezusa do Jeruzalem. Gromadzące się na święta rzesze Izraelitów zgottały Mu triumfalne przywitanie. Stały pod Jego nogi gałązki palmowe i wołały: „Hosanna Synowi

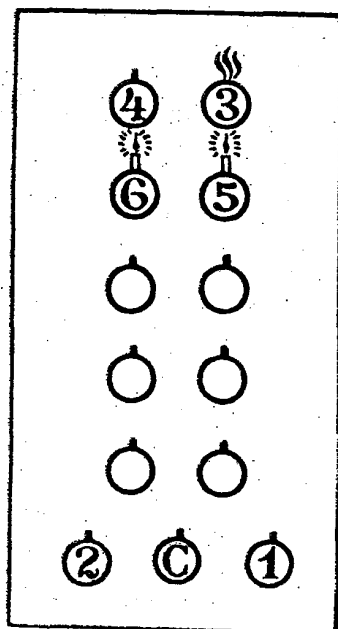
Dawidowemu“. Rzesze te nie zdawały sobie sprawy jakim sposobem Pan Jezus weźmie we władanie stolicę Dawida, ale odczuły, że do Jerozolimy wchodzi nieśmiertelny Król wieków. W tym triumfalnym pochodzie ujawniła się prawda, że śmierć Pana Jezusa na krzyżu była zwycięstwem. Śmierć, która wzięła swój początek od drzewa rajskego, przez drzewo krzyża powstała pokonana. Wiosenne gałązki, cząstka odradzającej się do życia przyrody, są symbolem zwycięstwa życia nad śmiercią. Poświęcone „palmy“, które zatknijemy w naszych domach nad krzyżem, będą nam przypominały, że za wzorem naszego Odkupiciela mamy również zwyciężać szatana i śmierć mocą naszej wiary i wiernością prawu Bożemu“.

POŚWIĘCENIE PALM

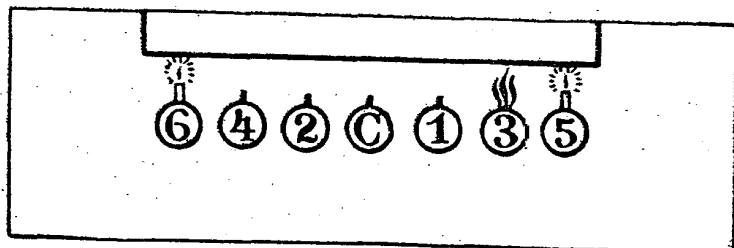
1. Ministranci wkładają czerwone ubiory i komże po czym przygotowują potrzebne sprzęty,
2. Celebrans wkłada humerał, albę, pasek, czerwona stulę i kape, lub pozostaje w samej stule.²
3. Po włożeniu przez celebransa stuły, odbywa się, jak zwykle przed sumą, poświęcenie wody.
4. Po poświęceniu wody celebrans z ministrantami skłania się krzyżowi zakrystii, nakrywa głowę bire-

² Kolor czerwony przypomina królewską godność Chrystusa oraz Jego zwycięstwo. W ten sposób triumfalna procesja wyraźnie odcina się od pasyjnego charakteru Mszy świętej.

tem i udaje się do ołtarza. Porządek pochodu jest następujący: 4. ministrant niosący wodę święconą, obok turyferarza z kadzielnicą, następnie ministranci 5. i 6. ze świecznikami, inni ministranci i duchowni, wreszcie celebrans między ministrantami 1. i 2. podtrzymującymi brzegi kapy.

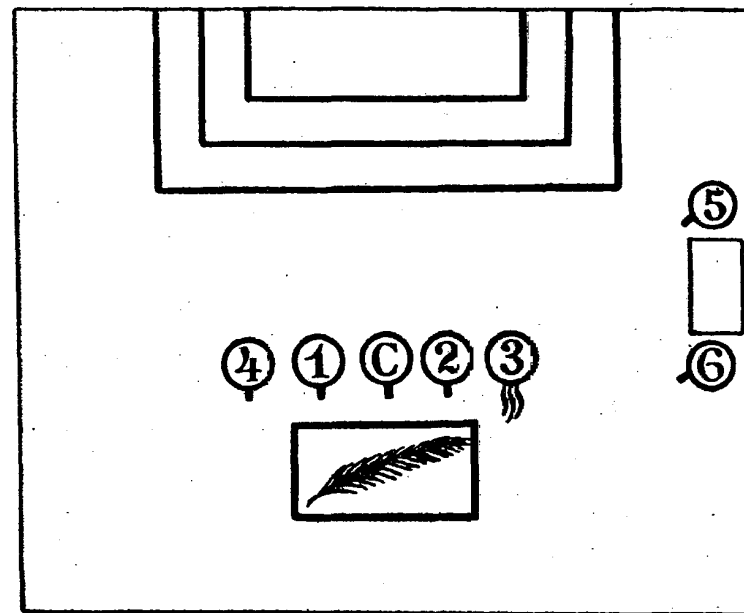

Przed wielkim ołtarzem zatrzymują się w następującym porządku:

5. Celebrans oddaje bilet 1. ministrantowi i złożwszy należyty ukłon ołtarzowi staje poza stołem z palmami zwrócony do wiernych. Ministranci 5. i 6. odnoszą świeczniki do kredensu.

6. 1. ministrant odnosi bilet celebransa na kredens i wraca na prawą stronę celebransa, obok niego staje 4. ministrant z wodą święconą. 2. ministrant bierze z kredensu księgę OHS i staje po lewej celebransa a przy nim 3. ministrant z kadzielnicą.³

³ Jeżeli ciasnota prezbiterium lub lepsza widoczność za tym przemawiają, celebrans może poświęcać palmy stojąc na podnóżku ołtarza. W tym wypadku celebrans od razu wstępuje do ołtarza, całuje go w środku i po stronie epistoły zwraca się do stołu przygotowanego przed stopniami ołtarza.

7. W tym czasie śpiewa się lub recytuje antyfonę *Hosanna*. Jeżeli nie ma śpiewaków, ani recytujących, sam celebrans głośno zaczyna antyfonę i odmawia ją z ministrantami.

8. Następnie celebrans poświęca palmy. 2. ministrant trzyma otwartą księgę, a celebrans śpiewa w tonie ferialnym B, lub w tonie starożytnym prostym, ze złożonymi rękoma:

Dominus vobiscum, na co w s z y s c y odpowiadają:

Et cum spiritu tuo. Następnie celebrans śpiewa orację.

W oracji wymienia się rodzaj gałązek, w s z y s c y odpowiadają: *Amen*. 2. ministrant odnosi księgę do kredensu.

9. Wtedy celebrans nie mówiąc, najpierw trzykrotnie kropi palmy złożone na stole, po czym tam, gdzie wierni trzymają palmy w rękach kropi je przy balustradzie, chyba że woli je pokropić przechodząc przez nawę kościoła.

10. 4. ministrant niesie wówczas naczynie z wodą, a 1. i 2. podtrzymują brzegi kapy. Po powrocie do stołu, 4. ministrant odnosi wodę święconą na kredens i pozostaje przy nim.

11. Następnie celebrans nakłada kadzidło do kadzielnicy z błogosławieństwem: *Ab illo bene tunc dicaris, in cuius honore cremaberis. Amen*; i najpierw trzykrotnie okadza poświęcone palmy leżące na stole, po czym przy balustradzie, albo przechodząc przez nawę kościoła, okadza palmy trzymane przez wiernych. Ministranci 1. i 2. towarzyszą celebransowi przy okadzaniu palm podtrzymując brzegi kapy. Po okadze-

niu turyferarz odnosi kadzielnicę do zakrystii aby odnowić ogień.⁴

ROZDAWANIE PALM

12. Po skończeniu poświęcenia odbywa się rozdawanie palm według zwyczaju miejscowego.

13. 1. ministrant bierze ze stołu palmę przeznaczoną dla celebransa i kładzie ją na kredensie.

14. Jeżeli nie ma śpiewaków, ani asystującego duchowieństwa, celebrans recytuje z ministrantami antyfony *Pueri Hebraeorum* bez psalmów i potem przystępuje do rozdawania palm.

15. Jeżeli są śpiewacy lub duchowni, celebrans nie czyta antyfon lecz odrazu przystępuje do rozdawania palm, a śpiewacy śpiewają antyfonę *Pueri Hebraeorum portantes* z Ps. 23, 1 — 2 i 7 — 10 oraz *Pueri Hebraeorum vestimenta* z Ps. 46, co dwa wiersze powtarzając antyfonę.⁵ Jest rzeczą bardzo stosowną, aby antyfony te powtarzały dzieci.

Jeżeli psalmy nie wystarczają, powtarza się je, aż skończy się rozdawanie. Jeżeli zaś rozdawanie skończy się prędzej, kończy się je odśpiewaniem *Gloria Patri* i powtórzeniem antyfony. Przepis o przywiązaniu do krzyża palmy został skasowany. (S.K.O. D.nr. 0.101/956 z 23. VII, 56 ad 1.).

16. Celebrans podchodzi do ołtarza, składa należny ukłon, podchodzi do mensy i całuje ją na środku, na-

⁴ Okadzenie nie jest elementem uświęcającym, lecz aktem czci dla rzeczy już poświęconej. Dlatego pokropienie wyprzedza nałożenie kadzidła.

⁵ Psalmy należy śpiewać w nowym tłumaczeniu tak jak je podaje OHS.

stępnie zwraca się do wiernych i rozdaje poświęcone gałązki najpierw duchownym wedle godności, a następnie ministrantom, klęczącym na krawędzi podnóżka.⁶

17. Następnie celebrans schodzi ze stopni, składa ukłon ołtarzowi i podchodzi do balustrady gdzie rozdaje gałązki ludowi, najpierw mężczyznom później niewiastom (we wielkich kościołach wypada wręczyć przynajmniej po kilka palm przedstawicielom stanów).

Przy rozdawaniu palm 1. ministrant stojąc po lewej celebransa podaje mu palmy, 2. ministrant po prawej podtrzymuje brzeg kapy, a 4. ministrant donosi palmy ze stołu do 1. ministranta.

18. Skończywszy rozdawanie, celebrans podchodzi do ławki i tam myje ręce. 2. ministrant polewa palce wodą, a 1. ministrant podaje ręcznik. Następnie obydwaj usuwają stół z palmami. W tym czasie 3. ministrant przynosi z zakrystii kadzielnicę.

SPIEWANIE EWANGELII

19. Jeżeli funkcję odprawia się ze śpiewem, celebrans stojąc przy ławce zwykłym sposobem nakłada i błogosławi kadzidło.

20. 1. ministrant podaje celebransowi księgę OHS. Celebrans poprzedzony przez turyferarza w otoczeniu ministrantów 1. i 2. podchodzi do ołtarza, klęka na najniższym stopniu, pochyla się i odmawia cicho: *Munda cor meum, Iube, Domine benedicere, Dominus sit in corde meo.*

⁶ Obrzęd wręczania palmy celebransowi został zniesiony.

Następnie celebrans podnosi się i złożywszy ukłon ołtarzowi udaje się do pulpitu ustawionego na posadzce po stronie ewangelii, kładzie księgę na pulpicie i śpiewa lub czyta ewangelię: *Cum appropinquasset. Jeżeli ewangelię śpiewa, okadza księgę jak we Mszy św.*

22. Na końcu całuje księgę mówiąc: *Per evangelica dicta*, a ministranci odpowiadają: *Laus tibi Christe.*

KOMENTATOR LUB CELEBRANS: odczytuje po polsku tekst ewangelii, po czym dodaje taki np. komentarz:

„Rzesza z Jerozolimy wyszła na spotkanie Zbawiciela i rzucała pod Jego stopy gałązki palmowe. Oznaczają one zwycięstwo nad księciem ciemności odniesione przez Pana Jezusa na krzyżu.

Oni śpiewając „Hosanna“ zapowiadali triumf Zbawiciela, my zaś dzisiaj, idąc w procesji, będziemy Go sławić jako Tego, który już zakrólował z krzyża, i wyznawać, że „On naszym Królem, On nasz Pan“.

Porządek procesji będzie następujący: krzyż, chór (albo dzieci) duchowieństwo, wierni.“

PROCESJA Z POŚWIĘCONYMI PALMAMI.

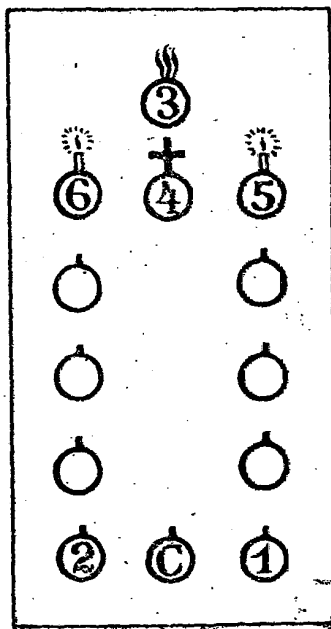
23. Celebrans wraca z ministrantami przed ołtarz i złożywszy należyty ukłon, nakłada do kadzielnicy kadzidło i błogosławi je.

24. Następnie zwraca się do ludu i śpiewa *Procedamus in pace*, w s z y s c y odpowiadają *In nomine Christi. Amen.*

25. 1. ministrant podaje celebransowi biret, poświęconą palmę i książkę zawierającą śpiewy procesyjne. Jeżeli teksty recytuje się to ministranci 1. i 2. również zabierają książki.

26. Śpiewacy lub obecne duchowieństwo rozpoczyna antyfonę *Occurrunt turbae*. Jeżeli nie ma śpiewaków, ani duchownych, sam celebrans z ministrantami recytuje tę antyfonę i inne antyfony przepisane na procesję.

27. Jeżeli jest przynajmniej sześciu ministrantów, porządek procesji jest następujący: na przodzie

idzie 3. ministrant z dymiącą kadzielnicą, za nim 4. ministrant z odsłoniętym krzyżem, obok niego ministranci 5. i 6. ze świecznikami, inni ministranci i duchowni, w końcu celebrans z nakrytą głową, obok niego postępują ministranci 1. i 2., którzy nie niosą palm lecz podtrzymują brzegi kapy. W końcu idą wierni niosący w rękach poświęcone palmy.

Jeżeli jest tylko trzech ministrantów nie niesie się świeczników, ani kadzielnicy i 3. ministrant niesie na przodzie krzyż, a 1. i 2. towarzyszą celebransowi.

W innych wypadkach zależnie od liczby ministrantów niesie się tylko świeczniki, albo tylko kadzielnice.

28. Jeżeli to możliwe, procesja kieruje się poza kościół jakąś dłuższą drogą.

Poświęcenie palm może się odbyć w innym kościele, a nawet pod gołym niebem, przed kapliczką lub krzyżem procesyjnym, byleby stamtąd procesja przeszła do kościoła dla odprawienia Mszy św.⁷

29. W czasie procesji można śpiewać przepisane antyfony, lub niektóre z nich. Gdy procesja się rozwinię, śpiewa się Hymn *Gloria laus*, a wierni (lub przynajmniej większa grupa np. dzieci, młodzież) powtarzają pierwsze wiersze. Następnie śpiewa się Ps. 147 *Jeruzolimo chwal Pana nad pany* i dalsze antyfony *Fulgentibus* oraz *Ave Rex noster*.

⁷ Dokonanie poświęcenia palm poza kościołem i przejście procesjonalne do kościoła wierniej odpowiada tradycji jerozolimskiej i lepiej obrazuje triumfalny wjazd P. Jezusa do Jeruzolimy.

30. Wierni mogą śpiewać hymn *Christus vincit* lub inne pieśni ku czci Chrystusa Króla. Zakazane jest śpiewanie w czasie procesji pieśni pasyjnych.

31. W czasie procesji zdejmuje się czerwone konopeum z tabernakulum oraz antependium z ołtarza, pozostawiając fioletowe.

32. Przy powrocie procesji do kościoła, gdy celebrans przejdzie przez bramę, śpiewa się Responsorium *Ingrédiente Domino*.⁸

33. Gdy procesja dojdzie do ołtarza, turyferarz odchodzi do zakrystii, ministranci 4. 5. i 6. odnoszą krzyż i świeczniki do kredensu, skąd 4. ministrant bierze księgę OHS i podchodzi z nią do ołtarza.

34. W tym czasie celebrans oddaje 1. ministrantowi palmę, książkę i biret, składa ukłon i razem z ministrantami podchodzi na podnózek. 1. ministrant odnosi odebrane przedmioty na kredens i wraca do celebransa. Celebrans zwraca się twarzą do wiernych i stojąc między ministrantami 1. i 2., z księgi podtrzymywanej przez 4. ministranta, z rękoma złożonymi, śpiewa w tonie ferialnym B, lub w tonie sta-

⁸ Procesja nie zatrzymuje się przy drzwiach. Podobnie nie ma stacji w środku kościoła. Por. *Instrukcja K.L.E.* VI. A. n. 4. „Zatrzymywanie się procesji z palmami u drzwi kościoła i uderzanie krzyżem w drzwi nie było zwyczajem lokalnym polskim, lecz przepisem Mszału Rzymskiego, który został uchylony przez OHS. 5. Zwyczajem lokalnym natomiast było praktykowane w niektórych kościołach zatrzymywanie się procesji na środku kościoła i uderzanie palmą krucyfiksu przy śpiewie „Scriptum est enim“. Ponieważ obrzęd ten nie harmonizuje z charakterem procesji ku czci Chrystusa Króla, palma zaś jest symbolem zwycięstwa, a nie różgi, obrzęd ten znosi się. Procesję należy odprawiać ściśle wedle przepisów OHS.”

rozytnym prostym: *Dominus vobiscum*. W s z y s c y odpowiadają *Et cum spiritu tuo*. Celebrans śpiewa orację na zakończenie procesji. Konkluzja oracji jest krótka.

35. Po skończeniu oracji celebrans i ministranci, złożywszy należny ukłon, krótszą drogą schodzą do siedzeń. Celebrans zdejmuje szaty czerwone, a wkłada do Mszy fioletowe, 4. ministrant zanosi pulpit ołtarzowy i księgę na stronę epistoły, 3. ministrant odnosi szaty celebransa do zakrystii i jeżeli Msza jest śpiewana wraca z kadielnicą do ołtarza (RS).

II. MSZA ŚW.

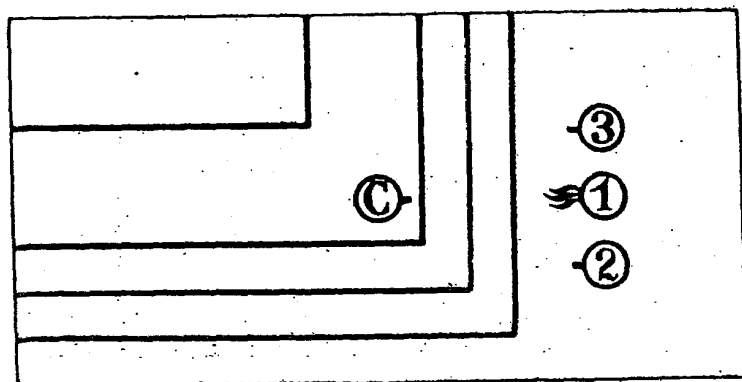
KOMENTATOR LUB CELEBRANS: „Podobnie jak zmienia się kolor szat kapłana, tak zmienia się i treść liturgii. Msza św. stanowi uderzający kontrast z procesją. Tchnie ona smutkiem i boleścią cierpiącego Zbawiciela. Czytamy opis Męki Pańskiej, której znaczenie wyjaśnia lekcja. Chrystus z miłości ku Ojcu i ku nam stał się posłusznym aż do śmierci, a to jego posłuszeństwo stało się naszym zbawieniem. Takie jest prawo chrześcijańskiego życia: przez udział w cierpieniach i krzyżu Chrystusa chrześcijanin zdąża ku zmartwychwstaniu i chwale wiekui-
stej.“

36. Po włożeniu fioletowych szat, celebrans z ministrantami podchodzi do ołtarza, składa należny

ukłon i opuściwszy psalm *Iudica me Deus* oraz spowiedź powszechną, podchodzi do menzy i całuje ją.

Msza św. rozpoczyna się od antyfony do introitu.

Jeżeli Msza jest śpiewana, przed odmówieniem introitu celebrans okadza ołtarz. Nałożenie kadzidła odbywa się na podnóżku ołtarza wedle zasad ogólnych. W czasie okadzania ministranci 1. i 2. towarzyszą celebransowi podtrzymując brzegi ornatu, a 3. ministrant zdejmuje z ołtarza pulpit z mszałem, schodzi na posadzkę po stronie epistoły i trzyma mszał podczas okadzania tej strony ołtarza. Gdy celebrans odejdzie do środka, zanosí pulpit z powrotem na ołtarz. Po okadzeniu ołtarza 1. ministrant odbiera kadzielnicę i razem z drugim schodzą na posadzkę po stronie epistoły. Stojąc na posadzce 1. ministrant okadza celebransa. W tym czasie 2. ministrant stoi po lewej, a 3. ministrant po prawej 1. ministranta.

Przed okadzeniem i po okadzeniu, ministranci kłaniają się celebransowi.

37. W czasie Mszy śpiewanej lektor odziany w komżę może śpiewać epistolę. W takim razie celebrans jej nie czyta, lecz słucha.

38. Odczytawszy graduał i traktus celebrans odmawia na środku ołtarza *Munda cor meum, Iube, Domine, Dominus sit in corde meo*. Następnie przy ołtarzu po stronie ewangelii głośno czyta lub śpiewa opis Męki Pańskiej, lecz nie żegna mszału ani siebie, gdy zaczyna czytać lub śpiewać.⁹

39. Jeżeli jest trzech diakonów lub kapłanów, mogą oni śpiewać lub czytać Mękę Pańską. W tym celu ustawia się w prezbiterium na posadzce, po stronie ewangelii 3 nienakryte pulpity.

Diakoni odziani w humerały, alby, paski i stuły fioletowe (bez manipularzy) w towarzystwie dwu ministrantów przychodzą przed ołtarz, kłękają na najniższym stopniu i pochyliwszy się cicho odmawiają *Munda cor meum*, następnie głośno proszą o błogosławieństwo mówiąc *Iube domne benedicere*. Celebrans zwróciwszy się do nich głośno mówi *Dominus sit in cordibus vestris etc.* Oni odpowiadają: *Amen*.

Następnie diakoni podnoszą się razem z ministrantami, składają ukłon przed ołtarzem i udają się do pulpitów. Nie żegną księgi ani siebie gdy zaczynają śpiewać lub czytać.

Celebrans schodzi do ławki i stojąc słucha Męki Pańskiej, lecz jej nie czyta.

⁹ Zwyczajnie we Mszy bez asysty celebrans czyta Mękę Pańską po łacinie, równocześnie należy odczytać ją wiernym po polsku.

40. Jeżeli jest dwóch diakonów, mogą oni śpiewać lub czytać słowa ewangelisty i synagogi, a celebrans stojąc przy ołtarzu wykonuje po stronie ewangelii słowa Chrystusa, nie zdejmując ornatu.

W takim razie *Munda cor meum* celebrans odma-wia cicho pochylony w środku ołtarza, a diakoni równocześnie mówią je pochyleni klęcząc na najniższym stopniu ołtarza. Wszyscy dodają cicho *Iube, Domine, benedicere. Dominus sit in corde meo* jak w Mszech czytanych.

41. W czasie śpiewania lub czytania Męki Pańskiej nie trzyma się w rękach palm. Na słowa *emissit spiritum* wszyscy klękają na oba kolana i jakiś czas trwają w milczeniu.

42. Po odczytaniu Męki Pańskiej, celebrans nie całuje księgi a ministranci nie odpowiadają *Laus tibi Christe*.

43. Na ofiarowanie okadza się dary ofiarne i ołtarz. W czasie okadzania ministranci 1. i 2. towarzyszą celebransowi, a 3. ministrant podtrzymuje mszał po stronie ewangelii. Gdy kapłan okadzi stronę ewangelii, 3. ministrant stawia mszał na ołtarzu i przechodzi na stronę epistoły, gdzie asystuje w czasie okadzania celebransa. Jeżeli w prezbiterium są duchowni, to po okadzeniu celebransa 3. ministrant okadza każdego z nich dwukrotnie, podwójnym rzutem kadzielnicy, poczem udaje się do balasek i okadza lud trzema rzutami kadzielnicy: przed siebie, w lewo i w prawo. Okadziwszy lud, 3. ministrant udaje się do zakrystii dla odnowienia ognia.

44. W czasie podniesienia okadza się Najświętszy Sakrament. W tym celu po prefacji 3. ministrant

wraca z kadzielnicą do prezbiterium i klęka na najniższym stopniu po stronie epistoły. Gdy celebrans wyciąga ręce nad kielichem 1. ministrant nakłada kadzidło. W chwili podniesienia 3. ministrant okadza Hostię i kielich trzema podwójnymi rzutami kadzielnicy. Ilekroć celebrans przykłęka, 3. ministrant czyni średni skłon. Po ostatnim dzwonku 3. ministrant wstaje, przykłęka i odnosi kadzielnicę do zakrystii, poczem wraca na miejsce po prawej stronie 1. ministranta.

45. Udzieliwszy błogosławieństwa na końcu Mszy św., celebrans opuszcza ostatnią ewangelię i wraca do zakrystii poprzedzany przez ministrantów. W zakrystii zdejmuje szaty i odprawia dziękczynienie.

46. Po zgaszeniu świec, ministranci zdejmują z ołtarza i z kredensu używane w liturgii sprzęty i odnoszą je do zakrystii. Jeżeli ołtarz był ozdobiony palmami należy je z a r a z p o M s z y u s u n ą ć.

§ 3. RYT UROCZYSTY

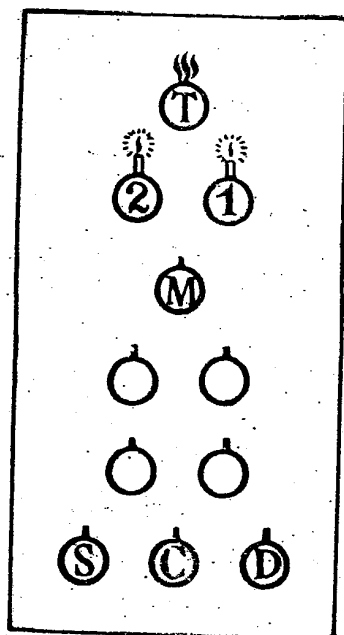
I. UROCZYSTA PROCESJA Z PALMAMI KU CZCI CHRYSTUSA KRÓLA

POŚWIECENIE PALM

1. W zakrystii asystujący wkładają humerały, alby, paski, subdiakon czerwoną tunicellę a diakon stułę i dalmatykę. Tak ubrani pomagają oni celebransowi we włożeniu jego szat.

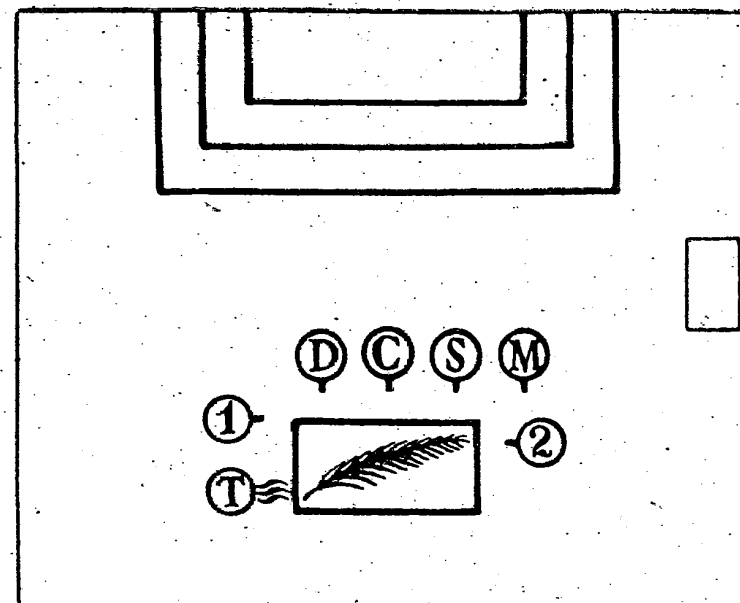
2. Wodę należy zaraz po jej poświęceniu zanieść na kredens.

3. Na znak ceremoniarza celebrans i asystujący kłaniają się krzyżowi zakrystii, przykrywają głowy i udają się do ołtarza. Porządek pochodu jest następujący: turyferarz z kadzielnicą, akolici ze świecznikami, ceremoniarz, duchowieństwo, w końcu celebrans między diakonem i subdiakonem podtrzymującymi brzegi kapy.

4. Po złożeniu należytego ukłonu celebrans i asystujący stają poza stołem zwróceniem twarzy do wiernych. Diakon po prawej stronie celebransa. Akolici odnoszą świeczniki do kredensu, 2. akolita bierze

księgę OHS i staje po lewej stronie stołu, 1. akolita bierze naczynie ze święconą wodą i staje obok diakona, obok niego staje turyferarz.

5. W tym czasie chór śpiewa antyfonę *Hosanna*.

6. Celebrans śpiewa *Dominus vobiscum* i orację w tonie ferialnym B, lub w tonie starożytnym prostym, ze złożonymi rękoma. Gdy celebrans błogosławi palmy, diakon podtrzymuje brzeg kapy.

7. Po skończeniu oracji diakon podaje kropidło celebransowi, który nic nie mówiąc kropi trzykrotnie palmy złożone na stole, a następnie przechodząc przez kościół kropi palmy wiernych. Asystujący podtrzymują brzegi kapy, a 1. akolita niesie naczynie z wodą.

8. Wróciwszy do stołu celebrans nakłada kadzidło, błogosławi je i trzykrotnie okadza palmy złożone na stole, a następnie idąc przez kościół okadza palmy wiernych. Może to zrobić stojąc przy balustradzie. Asystujący podtrzymują brzegi kapy. Po okadzeniu turyferarz odnosi kadzielnicę do zakrystii, aby odnowić ogień.

ROZDAWANIE PALM

9. Celebrans razem z asystującymi podchodzi do stopni ołtarza, składa należyty ukłon, podchodzi do ołtarza i całuje go w środku. Następnie odwraca się do wiernych i rozdaje poświęcone gałązki najpierw duchownym wedle godności, a następnie ministrantom. Diakon pozostaje po lewej celebransa i podaje palmy, subdiakon po prawej podtrzymuje brzeg kapy. Akolici donoszą palmy.

10. Śpiewacy wykonują antyfony i psalmy w sposób opisany w tym rozdziale § 1. n. 15.

11. Ceremoniarz bierze ze stołu palmę przeznaczoną dla celebransa i kładzie ją na kredensie.

12. Duchowni podchodzą parami do ołtarza, przyklękają na posadzce, wstępują na stopnie i klęcząc przyjmują od celebransa palmy. Nie całują ani palmy ani ręki. Następnie schodzą ze stopni, przyklękają na posadzce, wracają na swoje miejsca i biorą udział w śpiewie.¹⁰

13. W czasie rozdawania palm, subdiakon wyznaczony do niesienia krzyża wkłada w zakrystii humerał, albę, pasek i czerwoną tunicełę.

¹⁰ Celebrans nie wręcza palmy diakonowi i subdiakonowi.

14. Rozdzieliwszy palmy duchowieństwu i ministrantom, celebrans składa należyty ukłon ołtarzowi i podchodzi do balustrady, aby rozdać poświęcone palmy wiernym, albo ich przedstawicielom. Może go w tym wwręczyć inny kapłan ubrany w komżę i czerwoną stulę.

15. Gdy celebrans kończy rozdawanie palm, akolici usuwają z prezbiterium stół z palmami i przygotowują umycie rąk.

16. Równocześnie turyferarz przynosi z zakrystii kadzielnicę i zatrzymuje się z nią przed stopniami, po stronie epistoły.

17. Skończywszy rozdawanie palm, celebrans podchodzi do ławki i stojąc przy niej umywa rece. Akolici podają wodę i ręcznik, a asystujący podtrzymują brzegi kapy.

SPIEWANIE EWANGELII

18. Po umyciu rąk celebrans podchodzi z asystującymi do ołtarza, całuje go i nakłada kadzidło w zwykły sposób.

19. Subdiakon pozostaje po lewej celebransa, a diakon schodzi na posadzkę, otrzymuje od ceremoniarza ewangeliarz i zanosí go na ołtarz.

20. Po złożeniu księgi na mensie, diakon schodzi na pierwszy stopień i odmawia *Munda cor meum*, a subdiakon schodzi na posadzkę. Za nim ustawiają się jak w czasie Mszy ceremoniarz, turyferarz i akolici ze świecznikami.

21. Diakon prosi o błogosławieństwo, a otrzymawszy je zstępuje na posadzkę i ze zwykłymi obrzędami odbywa się śpiewanie ewangelii.

22. Celebrans słucha ewangelii stojąc przy ołtarzu po stronie epistoły zwrócony twarzą ku diakonowi.

23. Subdiakon zanosi ewangeliarz celebransowi do ucałowania, następnie zamyka go i oddaje ceremoniarzowi. Diakon nie okadza celebransa, Akolici i turyferarz wracają do kredensu.

24. Wypada, aby diakon odczytał ewangelię również po polsku, i zapowiedział procesję; może to zrobić także celebrans lub inny kapłan.

PROCESJA Z PALMAMI

25. Celebrans i asystujący podchodzą do środka ołtarza, gdzie odbywa się nałożenie kadzidła.

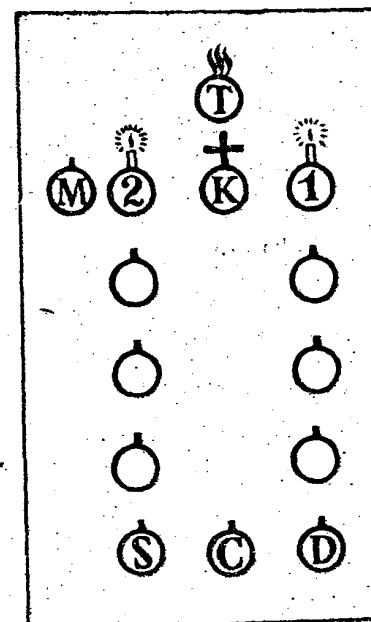
26. Turyferarz, subdiakon lub kleryk niosący krzyż procesyjny oraz akolici ze świecznikami udają się do balasek i zatrzymują się u wejścia do prezbiterium zwrócenia do ołtarza.

27. Ceremoniarz podaje diakonowi palmę przeznaczoną dla celebransa, a diakon wręcza ją celebransowi.

28. Diakon zwraca się do wiernych i śpiewa *Procedamus in pace*. W s z y s c y odpowiadają *In nomine Christi. Amen*.

29. Rozpoczyna się procesja. Na przedzie idzie turyferarz z dymiącą kadzielnicą, następnie niosący odkryty krzyż procesyjny „uroczysty i ozdobny” (RP) między dwoma akolitami ze świecznikami, następnie parami lub czwórkami idzie duchowieństwo wedle godności, następnie celebrans trzymający w ręku poświęconą palmę. Diakon i subdiakon nie niosą palm lecz podtrzymują brzegi kapy cele-

bransa. W końcu wierni. Z wyjątkiem posługujących w procesji, wszyscy niosą palmy.

30. W czasie procesji wykonuje się śpiewy przepisane przez OHS (por. Rozdz. 2. § 1). W rycie uroczystym nie wolno śpiewu zastępować recytacją. Wolno również wykonywać śpiewy w języku ludowym, byleby to były pieśni ku czci Chrystusa Króla, a nie inne.

31. W czasie procesji należy usunąć czerwone antependium i konopeum.

32. Przy powrocie procesji do kościoła, gdy celebrans przechodzi przez bramę intonuje się responsum *Ingrediente Domino*.

33. Doszedłszy do ołtarza, turyferarz przykłęka i udaje się do zakrystii by odnowić ogień. Niosący krzyż procesyjny umieszcza go w jego podstawie, wraca do zakrystii i zdejmując szaty, akolici stawiają świeczniki na kredensie. Duchowieństwo przykłęka i wraca na swoje miejsce.

34. Celebrans, doszedłszy do ołtarza, oddaje palmę diakonowi, od którego odbiera ją ceremoniarz, i składa należyty ukłon.

35. Następnie celebrans z asystującymi podchodzi na podnózek ołtarza i zwracają się do wiernych. 2. akolita podchodzi z księgą OHS i staje przed celebransem z jego lewej strony.

36. Celebrans śpiewa *Dominus vobiscum* i oracje na zakończenie procesji w tonie ferialnym B, lub w tonie starożytnym prostym, ze złożonymi rękoma.

37. Po odśpiewaniu oracji, celebrans i asystujący zwracają się do ołtarza i złożąwszy należyty ukłon, krótszą drogą schodzą do ławki i zdejmują szaty czerwone, a wkładają fioletowe. 2. akolita ustawia na ołtarzu pulpit z OHS poczem razem z 1. akolitą pomagają w zmianie szat i odnoszą szaty czerwone oraz palmę celebransa do zakrystii.

38. Diakoni wyznaczeni do śpiewania Męki Pańskiej w zakrystii wkładają humerały, alby, paski i fioletowe stuły.

39. Wszyscy duchowni odkładają palmy, których nie trzyma się w ręku w czasie Mszy św.

II. MSZA ŚWIĘTA

40. Celebrans i asystujący odziani we fioletowe szaty podchodzą do ołtarza, składają należyty ukłon

i wstępują na podnózek. Celebrans całuje mensę ołtarza i od razu odbywa się okadzenie ołtarza.

41. Msza św. rozpoczyna się od introitu i odbywa się wedle ogólnych zasad Mszy uroczystej.

42. Celebrans nie czyta epistoły lecz słucha śpiewu subdiakona i razem z nim przykłęka na słowa: *in nomine Iesu omne genu flectatur*.¹¹

43. Traktus można odśpiewać w VIII tonie psalmu. Należy unikać nużącej recytacji na jednym tonie.

44. W czasie traktusa ustawia się pulpity do śpiewania Męki Pańskiej.

45. Diakoni wyznaczeni do śpiewania Męki Pańskiej zachowują ceremonie opisane w rozdziale 2, § 2, n. 4. Diakon usługujący do Mszy św. może wziąć udział w śpiewaniu Męki Pańskiej. Zakończenie Męki Pańskiej śpiewa chronista w tonie pasji.

46. Celebrans, udzieliwszy diakonom błogosławieństwa, razem z asystującymi składa ukłon ołtarzowi, krótszą drogą schodzi do ławki i stojąc przy niej słucha Męki Pańskiej. Po jej ukończeniu wraca do ołtarza i kontynuuje Mszę św.

47. Jeżeli Męka Pańska nie jest śpiewana, celebrans pod koniec traktusa odmawia *Munda cor meum etc.* i czyta Mękę Pańską po stronie ewangelii. Równocześnie należy ją odczytać wiernym po polsku.

48. Bezpośrednio po ostatnim błogosławieństwie celebrans i asystujący schodzą na posadzkę. Cere-

¹¹ Epistolę należy odczytać także po polsku (*Instrukcja K.L.E.*)

moniarz, turyferarz i akolici podchodzą do nich i po złożeniu należnego ukłonu wszyscy wracają do zakrystii.

§ 4. OBRZĘDY Z POSŁUGĄ DIAKONA

I. PRZYGOTOWANIE OBRZĘDÓW

Należy wyznaczyć asystę i przygotować wszystko jak do rytów uroczystych z wyjątkiem tego, co odnosi się do subdiakona. Do śpiewania ewangelii przed procesją należy przygotować wysoki pulpit okryty czerwoną zasłoną.

II. UROCZYSTA PROCESJA Z PALMAMI KU CZCI CHRYSZTUŚA KRÓLA

1. Diakon wkłada w zakrystii czerwone szaty i pomaga celebransowi w ubieraniu się. Do ołtarza idzie po lewej celebransa.

2. W czasie oracji poświęcenia palm asystuje po lewej celebransa. Następnie przechodzi na prawą stronę, podaje kropidło, łódkę i kadzielnice oraz podtrzymuje brzeg kapy.

3. W czasie rozdawania palm asystuje celebransowi po lewej stronie i podaje mu palmy.

4. Po rozdzieleniu palm, podtrzymuje brzeg kapy celebransa podczas mycia rąk.

5. Razem z celebransem wstępuje do ołtarza i służy przy nałożeniu kadzidła.

6. Schodzi na posadzkę, odbiera od ceremoniarza ewangeliarz i zanoszą na ołtarz.

7. Klęcząc na brzegu podnóżka diakon odmawia *Munda cor meum*. Otrzymuje błogosławieństwo celebransa i udaje się do pulpitu dla odśpiewania ewangelii.

8. Po odśpiewaniu ewangelii sam diakon znosi celebransowi ewangeliarz do ucałowania. Oddawszy księgę ceremoniarzowi lub ministrantowi pozostaje przy celebransie.

9. Po nałożeniu kadzidła diakon podaje celebransowi palmę, poczem zwraca się do wiernych i śpiewa *Procedamus in pace*.

10. W czasie procesji diakon idzie po lewej stronie celebransa.

11. Po powrocie procesji diakon razem z celebransem podchodzi do ołtarza i asystuje po jego lewej stronie w czasie śpiewania końcowej modlitwy.

12. Po oracji razem z celebransem składa należny ukłon ołtarzowi i udaje się do ławki, by zmienić szaty na fioletowe.

III. MSZA ŚWIĘTA

13. Diakon spełnia wszystkie czynności jak we Mszy uroczystej, a ponadto niektóre czynności subdiakona.

14. Epistolę śpiewa lektor lub diakon.

15. Mękę Pańską może czytać lub śpiewać diakon na przemian z celebransem. *Munda cor meum*, *Iube Domine*, *Dominus sit in corde meo* odmawiają obydwa równocześnie cicho. Celebrans jak zwykle pochylony na środku ołtarza, diakon klęcząc na pierwszym stopniu.

16. Celebrans czyta słowa Chrystusa z mszału stojącego na ołtarzu po stronie ewangelii, a diakon czyta słowa ewangelisty i synagogi z księgi złożonej na niego na krytym pulpicie stojącym na posadzce po stronie ewangelii.

17. Na ofiarowanie diakon przynosi na ołtarz kielich, nalewa wino i wodę. Patena pozostaje na ołtarzu.

18. W razie potrzeby diakon pomaga w rozdawaniu komunii św.

19. Po komunii św. diakon służy przy ablucji, ubiera kielich i odnosi go na kredens.

20. Przy powrocie do zakrystii diakon idzie przed celebransem.

ROZDZIAŁ 3.

CIEMNE JUTRZNIE¹

§ 1. PRZYGOTOWANIA

I. PRZYGOTOWANIE PASTERSKIE

1. Wiernym należy udostępnić teksty jutrzni i ogłosić odpust zupełny pod zwykłymi warunkami udzielony tym, którzy biorą udział w Ciemnych

¹ Oficjalne przepisy podaje *Ritus pontificalis Ordinis hebdomadae sanctae instaurati* oraz *Breviarium Romanum*, Editio vaticana, 1956.

Jutrzniach trzech dni świętych, czytając psalmy i lekcje lub rozważając Mękę Pańską. Za udział w jednej Ciemnej Jutrzni odpust 10 lat. (Enchiridion indulgentiarum Nr. 189).

2. Przed każdą Ciemną Jutrznią odprawianą z udziałem wiernych należy krótko podać jej myśli przewodnie. Materiał do tego wprowadzenia można znaleźć w dziele Parscha, *Rok liturgiczny*, T. II.

II. PRZYGOTOWANIE OBRZĘDÓW

Na głównym ołtarzu:

1. Wielki Czwartek: krzyż, sześć świeczników ze świecami, bez żadnych ozdób.

2. Wielki Piątek: ołtarz zupełnie obnażony bez obrusów, bez krzyża, bez świeczników.

3. Wielka Sobota: ołtarz obnażony, krzyż i cztery świeczniki, które zostały po obrzędach poprzedniego dnia.

W prezbiterium po stronie epistoły:

Trójkątny świecznik z 15 świecami oraz przyrząd do gaszenia świec.

Na środku prezbiterium lub chóru:

Wysoki pulpit bez nakrycia, a na nim tekst lekcji.

W zakrystii:

Komże dla uczestników. Przewodniczący nie używa stuły.

§ 2. O B R Z Ę D Y

1. Duchowieństwo parami wchodzi do chóru i składa należyty ukłon. W Wielki Piątek wszyscy czynią tylko skłon głowy, w Wielką Sobotę wszyscy przyklękają przed krzyżem, poczem udają się na wyznaczone miejsca.

2. Na znak przewodniczącego kantorzy zaczynają pierwszą antyfonę, przy której obecni żegnają się.

3. Po zaintonowaniu pierwszego psalmu wszyscy siadają.

4. Dla utrzymania równego tonu, również w oficjum recytowanym antyfony i psalmy powinien zaczynać kantor.

5. Przy końcu każdego psalmu Jutrzni i Laudes, wyznaczony kleryk lub ministrant gasi jedną świecę na dużym świeczniku. Rozpoczyna od najniższej po stronie ewangelii i kolejno gasi świece po obu stronach świecznika, z wyjątkiem najwyższej.

6. W czasie ostatniej antyfony każdego nokturnu kantorzy wstają i śpiewają werset. Po odpowiedzi wszyscy wstają i odmawiają cicho *Pater noster*.

7. W tym czasie ceremoniarz doprowadza do pulpitu lektora pierwszej lamentacji. Razem składają oni ukłon przed ołtarzem. Duchowieństwo odmówiwszy *Pater noster*, na znak przewodniczącego siada, a lektor śpiewa pierwszą lamentację. Po jej ukończeniu składa znowu ukłon ołtarzowi i wraca na swoje miejsce, a ceremoniarz doprowadza następnego lektora. Te same ceremonie zachowuje się przy dalszych lekcjach.

8. W małych zespołach lektorzy podchodzą do pulpitu sami.

9. Responsoria można śpiewać w melodiach autentycznych, albo w melodiach skróconych, albo recytować.

10. Po dziewiątym responsorium, wszyscy wstają na pierwszą antyfonę Laudes, w czasie której żegnają się; siadają po zaintonowaniu pierwszego psalmu.

11. Na intonację kantyku *Benedictus* wszyscy wstają i żegnają się.

12. We W. Czwartek i W. Sobotę w czasie kantyku kleryk, który gasił świece na świeczniku, podchodzi do ołtarza i poczynając od strony ewangelii gasi kolejno świece na ołtarzu na przemian po stronie ewangelii i epistoły. We W. Czwartek robi to co drugi wiersz, we W. Sobotę co trzeci, tak, aby z końcem ostatniego wiersza zgasić świecę najbliższą krzyża po stronie epistoły. Równocześnie gasi się światła w kościele z wyjątkiem płonących przed Najświętszym Sakramentem.

13. Po powtórzeniu antyfony do *Benedictus* wszyscy klękają i śpiewa się *Christus factus est*.²

14. Następnie odmawia się cicho *Pater noster*.

15. Przewodniczący odmawia orację *Respice*, kończąc ją po cichu.

16. Wszyscy wstają i parami wychodzą z chóru.

17. Po wyjściu wszystkich gasi się ostatnią świecę.

² Zostały zniesione przepisy o ukrywaniu piętnastej świecy za ołtarzem i wynoszeniu jej z powrotem, oraz o czynieniu hałasu na końcu oficjum.

ROZDZIAŁ 4

WIELKI CZWARTEK WIECZERZY PAŃSKIEJ

§ 1. PRZYGOTOWANIA

I. PRZYGOTOWANIE PASTERSKIE

1. Należy gorąco zachęcić wiernych do udziału we Mszy św. i komunii św. w dzień ustanowienia Najświętszego Sakramentu.

2. W oparciu o teksty ewangelii św. Jana trzeba wytłumaczyć związek przykazania miłości bliźniego z Eucharystią.

3. Dokładnie wyjaśnić znaczenie obrzędu umywania nóg. Wyznaczonych do tego mężczyźn zachęcić szczególnie gorąco do przyjęcia komunii św.

4. Zorganizować w tym dniu zbiórkę darów świątecznych dla najbiedniejszych parafian; najlepiej do kosza ustawionego w kościele.

5. Zorganizować adorację Najśw. Sakramentu przez wiernych przynajmniej do północy.

II. PRZYGOTOWANIE ŚPIEWÓW

1. Jeżeli jest umywanie nóg należy przygotować kilka antyfon, a zwłaszcza 8. *Ubi caritas est amor*. Dobrze byłoby, gdyby refren tej antyfony opanowali wszyscy wierni.

2. Chórowi i wiernym należy zwrócić uwagę na zmianę w tekście *Agnus Dei*.

3. Na procesji z Najśw. Sakramentem można śpiewać polską pieśń o Najśw. Sakramencie. Najodpowiedniejszy jest poetycki przekład *Pange lingua*.

III. PRZYGOTOWANIE OBRZĘDÓW

Wyznaczyć i wyćwiczyć:

a) Do rytu prostego:

2 ministrantów asystujących celebransowi (1. 2.)

1 turyferarza (3.)

1 ministranta do krzyża procesyjnego (4.)

2 ministrantów niosących świeczniki (5. 6.)

1 ministranta do kołatki (7.)

(Jeżeli nie można mieć 7 ministrantów, należy zrezygnować z 5., 6. i 7.).

b) Do rytu uroczystego:

diakona (D)

subdiakona (S)

2 akolitów (1. 2.)

2 turyferarzy (T) — drugi potrzebny do procesji,

ceremoniarza (M)

subdiakona lub kleryka do krzyża procesyjnego (K).

Przygotować:

Na głównym ołtarzu:

1. Jeżeli jest zwyczaj — białe antependium.

2. Ponieważ rubryka nakazuje, aby tabernakulum było zupełnie puste, Najśw. Sakrament należy przenieść do bocznego ołtarza. Jeżeli nie ma żadnego innego odpowiedniego miejsca, należy przenieść Najświętszy Sakrament do kaplicy przygotowanej do uroczystego przechowania Ciała Pańskiego. Po przeniesieniu Najśw. Sakramentu, należy zdjąć konopeum z tabernakulum głównego ołtarza.¹

3. Krzyż ołtarzowy okryty białą zasłoną między świecznikami.

4. Po stronie epistoły mszał lub księga OHS na pulpicie.

5. Jeżeli nie ma asysty: kielich przygotowany do Mszy św., puszka lub puszki z komunikantami i kustodia z hostią.

¹ Już encyklika „Mediator Dei“ zawiera pochwałę dla tych, którzy biorą ściślejszy udział we Mszy św. przyjmując komunię św. pod postaciami konsekrowanymi w tej Mszy świętej.

Na kredensie:

1. Tacka z ampułkami i ręczniczkiem do Mszy św.
2. Dzwonki i kołatka.
3. Jedna lub kilka paten do komunii wiernych.
4. Świece dla ministrantów, jeżeli komunię św. rozdaje się wiernym poza balustradą.
5. Polski tekst lekcji i ewangelii.
6. Biały welon naramienny.

Do ryt uroczystego ponadto:

7. Lekcjonarz lub drugi mszał.
8. Kielich przygotowany do mszy św.
9. Puszki z komunikantami.
10. Kustodia z hostią.
11. Obrus do komunii duchowieństwa.

Jeżeli jest umywanie nóg:

12. Miednica i dzbanek z wodą do umywania nóg.
13. Ręcznik do wycierania nóg.
14. Biały płócienny fartuch dla celebransa.
15. Miska i dzbanek do umycia rąk celebransa, i ręcznik.

Obok kredensu:

1. Krzyż procesyjny okryty fioletową zasłoną.
2. Ławka dla celebransa i ministrantów.
3. Kapa biała.

Poza balustradą:

Baldachim do procesji.

W zakrystii:

1. Ubiorzy ministrantów.
2. Dla celebransa: humerał, alba, pasek, manipularz, stuła i ornat białe.
3. Kadzielnica i łódka.
4. Świeczniki dla akolitów.
5. Fioletowa stuła i rytuał do obnażania ołtarzy.
6. Białe stuły dla kapłanów i diakonów.
7. Świece dla duchowieństwa na procesję.
8. Komże dla niosących baldachim.

Do ryt uroczystego ponadto:

9. Dla diakona: humerał, alba, pasek, manipularz, stuła i dalmatyka białe oraz stuła fioletowa do obnażania ołtarzy.

10. Dla subdiakona: humerał, alba, pasek, manipularz, i tunicella białe.

11. Dla subdiakona do krzyża: humerał, alba, pasek, tunicella biała.

W kaplicy uroczystego przechowania Najświętszego Sakramentu:

1. Ceremoniał Biskupów zawiera następujący przepis: „Należy przygotować i ozdobić jak najpiękniej i najwspanialej jedną z kaplic w kościele, jasno oświetlić, a na ołtarzu ustawić 6 świeczników”. Instrukcja Świętej Kongregacji Obrzędów przepisuje: II. 8. „Dla uroczystego przecho-

wania Najśw. Sakramentu należy przygotować godne miejsce w jakiejś kaplicy, lub na jednym z ołtarzów kościoła, jak to przepisuje Mszał Rzymski, i odpowiedno przystroić je białymi zasłonami i światłem". 9.: „Z naciskiem zaleca się powagę, jaka przystoi liturgii tych dni, i zachowanie dekretów Św. Kongregacji Obrzędów o unikaniu i usuwaniu nadużyć w przyozdabianiu tego miejsca". Nie można zatem przechowywać Najśw. Sakramentu w zakrystii. Ma to być miejsce łatwo dostępne dla wiernych, w którym będzie się odbywała publiczna adoracja Najśw. Sakramentu. Jeżeli kościół nie ma drugiego ołtarza, należy urządzić prowizoryczny, podobnie jak na Boże Ciało.

2. Ołtarz przykryty białym obrusem, na nim 6 lichtarzy ze świecami.

3. Obrazy świętych, o ile to możliwe, należy zasłonić białymi zasłonami; krzyża nie umieszcza się.

4. Tabernakulum dla przechowania puszek z Najświętszym Sakramentem.

5. Kluczyk.

6. Jeden korporał rozpostarty wewnątrz tabernakulum, drugi na ołtarzu.

Jeżeli jest umywanie nóg:

1. Mężczyznom, którym będą umywane nogi, należy wyznaczyć osobne miejsce w kościele.

2. Ławy do obrzędu umywania nóg umieszcza się w prezbiterium lub w nawie przy balustradzie, zależnie od warunków miejscowych.

Na bocznym ołtarzu lub w kaplicy:

1. Tabernakulum do przechowania Najśw. Sakramentu wysłane korporalem.

2. Lampka.

§ 2. RYT PROSTY

I. UROCZYSTA WIECZORNA MSZA WIECZERZY PAŃSKIEJ

KOMENTATOR LUB CELEBRANS: „W języku liturgicznym dzień dzisiejszy nazywa się Czwartkiem Wieczerzy Pańskiej, wspominamy bowiem Ostatnią Wieczerzę Pana Jezusa z Apostołami, w czasie której ustanowił On Ofiarę Mszy św. i Sakrament Kapłaństwa. Ofiara Mszy św. jest znakiem ofiary krzyżowej Pana Jezusa. Dlatego zwracamy naszą myśl także ku Ofierze krzyżowej Pana Jezusa i po radosnym hymnie „Gloria“ milkną organy i dzwony. Najśw. Sakrament jest również znakiem naszego zjednoczenia z Chrystusem Panem, oraz wzajemnej łączności nas wszystkich.

W dniu dzisiejszym ta jednocząca rola Najśw. Sakramentu jest specjalnie podkreślona. W każdym kościele, przy jednym ołtarzu gromadzą się kapłani i wierni, i uczestniczą w jednej Mszy św. Wielki

Czwartek jest dniem chrześcijańskiej miłości, która płynie z miłości Bożej i ogarnia wszystkich ludzi."

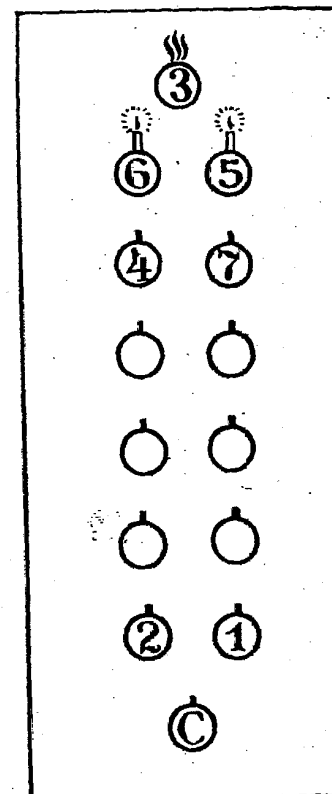
UWAGI WSTĘPNE

1. Gdzie jest duchowieństwo, jest rzeczą bardzo wskazaną, aby uczestniczyło w uroczystej Mszy wieczornej zachowując przepisy obowiązujące w chórze.
2. Każdy zatem ubiera się w swoje szaty chórowe: kapłani i diakoni ponadto nakładają białą stulę.
3. Jeżeli Msza św. jest śpiewana należy okadzać ołtarz tak jak we Mszy uroczystej (szczegółowe przepisy podano przy Drugiej Niedzieli Męki Pańskiej).

CZĘŚĆ POUCZAJĄCA MSZY ŚWIĘTEJ

4. Ministranci włożywszy komże sprawdzają czy wszystko przygotowano.
5. Wiernych zwołuje się świątecznym biciem w dzwony.
6. Celebrans umywszy ręce wkłada szaty białej barwy.
7. Zapala się świece na ołtarzu.
8. Gdy wszystko gotowe, wszyscy składają w zakrystii ukłon krzyżowi i procesjonalnie udają się przez kościół do ołtarza przez główne drzwi. Porządek pochodu jest następujący: otwiera pochód 3. ministrant z kadzielnicą, za nim idą ministranci 5. i 6. ze świecznikami, po nich ministranci 4. i 7., inni

ministranci i duchowni. W końcu ministranci 1. i 2. ze złożonymi rękoma i celebrans z nakrytą głową.

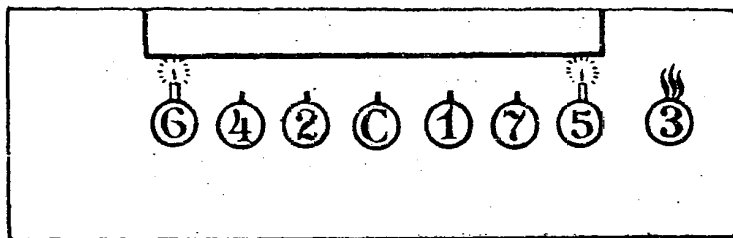

W tym czasie chór śpiewa antyfonę do introitu z psalmem.² Tam gdzie introit zastępuje się pieśnią polską, należy śpiewać „W krzyżu cierpienie w krzyżu zbawienie”. Również tam, gdzie introit będzie

² Jest to pierwotna forma introitu czyli wejścia duchowieństwa do kościoła.

odśpiewany, dobrze jest poprzedzić wejście duchowieństwa odśpiewaniem tej pieśni przez wszystkich obecnych.

9. Po dojściu do stopni ołtarza, ministranci ustawiają się następująco:

Ministranci przyklękają, gdy celebrans kłania się przed ołtarzem, poczem klękają na modlitwy u stopni ołtarza.

10. We mszy śpiewanej przed odczytaniem introitu odbywa się okadzenie ołtarza.

11. Po okadzeniu ołtarza, odczytaniu introitu i *Kyrie eleison* celebrans uroczyście intonuje *Gloria in excelsis*, odzywają się dzwony i organy, które po ukończeniu hymnu milkną aż do *Gloria Mszy Wigilii Wielkanocnej*.³

12. Przed ewangelią odbywa się nałożenie kadzidła. Po nałożeniu kadzidła 3. ministrant udaje się na stronę ewangelii i po odśpiewaniu słów *Sequentia sancti Evangelii secundum Ioannem*, podaje kadzielnice celebransowi, poczem odbiera kadzielnice i zatrzymuje się z nią do końca ewangelii. Po ewan-

³ Tam gdzie nie śpiewa się „Gloria” po łacinie, należy odśpiewać odpowiednią zwrotkę pieśni mszalnej.

gelii 1. ministrant okadza celebransa po stronie ewangelii. Należy odczytać polskie teksty lekcji i ewangelii.

13. Bardzo wskazane jest wygłosić po ewangelii krótką homilię wyjaśniającą główne tajemnice, których pamięć odnawia ta Msza św., a mianowicie: ustanowienie Sakramentów Eucharystii i Kapłaństwa, oraz przykazanie Pańskie o miłości bratniej.

14. *Credo* dzisiaj się nie śpiewa.

UMYWANIE NÓG

15. Jeżeli względy duszpasterskie za tym przemawiają, po homilii odbywa się umywanie nóg.⁴

16. Po homilii celebrans, skłoniwszy się głęboko przed ołtarzem, odchodzi wraz z ministrantami do ławki i siada. Jeżeli sam wygłaszał homilię z ambony, to po powrocie do prezbiterium siada, nie wkładając ornatu.

17. Ministranci 1. i 2. wprowadzają parami 12 wyznaczonych mężczyzn na przygotowane miejsca. Jeżeli to miejsce jest w chórze, mężczyźni ci przyklękają przed ołtarzem i kłaniają się celebransowi siedzącemu w prezbiterium. Ministranci rozmieszczają ich na ławach i polecają zdjąć obuwie i skarpetkę z prawej nogi.⁵

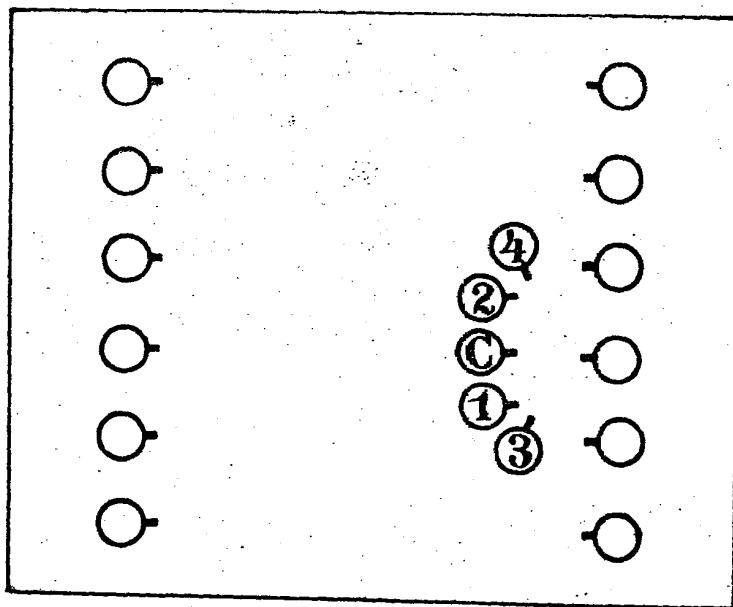
⁴ Umywanie nóg jest wykonaniem polecenia Pańskiego zawartego w odczytanej ewangelii.

⁵ Przepisy nie określają bliżej mężczyzn, którym ma się umywać nogi, ale najwłaściwiej byłoby wybrać co roku inną grupę parafian. Dobrze przygotowany i godnie odprawiony obrzęd jest dla wiernych poglądową lekcją miłości chrześcijańskiej.

18. Chór, lub obecne duchowieństwo, rozpoczyna śpiew lub recytację przepisanych antyfon. Ósmej antyfony *Ubi caritas* z jej wersetami nigdy się nie opuszcza, zaczyna się ją — opuściwszy w razie potrzeby poprzednie — gdy umywanie nóg zbliża się ku końcowi.

19. Ministranci 1. i 2. podchodzą do celebransa i pomagają mu w zdjęciu ornatu i manipularza, i w przywiązaniu fartucha.

20. Celebrans podchodzi z ministrantami do środka, składa ukłon przed ołtarzem i przystępuje do umywania nóg. 1. ministrant niesie ręcznik, 3. dzbanek z wodą, a 4. miednicę. Celebrans zatrzymuje się przed pierwszym mężczyzną po stronie epistoły

i klęka. Po prawej celebransa klękają ministranci 1. i 3., po lewej 2. i 4. Ministrant 2. unosi prawą stopę mężczyzny, a 4. podsuwa miednicę. Wówczas 3. polewa stopę wodą, celebrans myje ją, a następnie wyciera ręcznikiem podanym przez 1. ministranta. Po wytarciu stopy wszyscy wstają i podchodzą do następnego mężczyzny. Umywszy nogi siedzącym po stronie epistoły, celebrans przechodzi na stronę ewangelii i rozpoczyna umywanie nóg od siedzącego najdalej od ołtarza.

21. Teksty antyfon do recytacji znajdują się w Mszałe Rzymskim, w OHS i w Ritus simplex OHS, teksty z melodiami w Graduale, Liber usualis oraz w specjalnych wydawnictwach na W. Tydzień.

22. Po umyciu nóg celebrans udaje się do ławki, nic nie mówiąc myje ręce i wyciera je czystym ręcznikiem. Następnie zdjęwszy fartuch wkłada manipularz i ornat, i wraca przed środek ołtarza, gdzie zwrócony do ludu śpiewa *Pater noster* i przepisane modlitwy w tonie ferialnym B, lub w tonie starożytnym prostym z książki podtrzymywanej przez 2. ministranta. **W s z y s c y s t o j ą .**

Jeżeli nie ma nikogo, kto mógłby śpiewać lub recytować antyfony, sam celebrans po umyciu nóg, umyciu swoich rąk i włożeniu ornatu, głośno recytuje ósmą antyfonę z jej wersetami stojąc przed środkiem ołtarza, zwrócony twarzą do ludu, poczem odmawia modlitwy końcowe. Ministranci powtarzają razem z celebransem antyfonę *Ubi caritas*, oraz odpowiadają *Amen* na końcu wersetów.

23. Po skończeniu modlitwy dwunastu mężczyzn wstaje, przyklęka przed ołtarzem, kłania się cele-

bransowi i odprowadza się ich na miejsce; jeśli są to duchowni — do prezbiterium, jeśli zaś świeccy — na specjalne miejsca dla nich wyznaczone.

24. Jeżeli umywanie nóg odbywa się p o z a M s z ą, zachowuje się obrzęd wyżej op sany. Na początku dodaje się śpiew ewangelii mszalnej: *Ante diem festum Paschae*. Kolor kapy celebransa jest b i a ł y.

25. Po umyciu nóg, lub jeżeli go nie było, po homilii, odprawia się dalej Mszę św. w zwykły sposób.

MSZA OD OFIAROWANIA DO KOŃCA⁶

26. Odmawia się prefację o krzyżu św. W kanonie zachodzą zmiany w modlitwach *Communicantes*, *Hanc igitur* oraz *Qui pridie*.

27. Na trzykrotne *Agnus Dei* trzykrotnie odpowiada się *miserere nobis*.

28. Opuszcza się modlitwę *Domine Iesu Christe, qui dixisti*.⁷

29. Po spożyciu Najśw. Krwi, opuściwszy spowiedź powszechną i absolicję, celebrans po odmówieniu *Ecce Agnus Dei* oraz *Domine, non sum di-*

⁶ Godnym polecenia jest zwyczaj wystawiania kosza na dary świąteczne dla biednych i przynoszenia go przed ołtarz na ofiarowanie.

⁷ Zmiana tekstu *Agnus Dei* oraz opuszczenie modlitw *Domine Iesu Christe, qui dixisti* łączy się z opuszczeniem pocałunku pokoju. Dawne sakramentarze świadczą, że opuszczano również *Pax Domini*. Wydaje się, że opuszczenie pocałunku pokoju w *Missa chrismatis* zostało mechanicznie rozciągnięte na Mszę wieczorną, z której obrzędami bardzo harmonizowałby bratni uścisk.

gnus rozdaje komunię św. w zwykły sposób. Najpierw przystępują duchowni według godności, następnie ministranci. Wszyscy oni przystępują do ołtarza parami lub czwórkami i przyklękawszy na jedno kolano wstępują na stopnie i na klęczkach przyjmują ze czcią Ciało Pańskie, następnie w tym samym porządku odchodzą. Natomiast wierni przyjmują Najśw. Sakrament przy balustradzie.

30. Jeżeli wielka liczba wiernych przystępuje do Stołu Pańskiego, także inni kapłani mogą rozdawać Komunię św. albo razem z celebransem przy balustradzie, albo w innym odpowiednim miejscu, byleby troskliwie zapewniono dobry porządek i pobożność wiernych.

31. Antyfonę do komunii schola może śpiewać, gdy celebrans rozdziela Komunię św. Zależnie od liczby komunikujących dodać można Psalm: 22, 71, 103, 150. Po każdym z tych psalmów powtarza się antyfonę *Dominus Iesus*.⁸

32. Po skończeniu Komunii wiernych, puszkę lub puszki zostawia się na korporale. Podobnie należy zostawić na korporale kustodię z hostią. Jeżeli jednak jest więcej puszek, a na ołtarzu znajduje się tabernakulum, na korporale zostawia się jedną puszkę, a inne wstawia się do tabernakulum i przed obnależeniem ołtarzy odnosi się na miejsce przechowania.

⁸ Jest to pierwotny sposób śpiewania *Communio*. Gdzie wykonanie psalmów jest niemożliwe, należy śpiewać pieśni o Najśw. Sakramencie. Najodpowiedniejsza: „U drzwi twoich stoję, Panie“.

33. Celebrans odmówiwszy *Quod ore sumpsimus* wypija wino z puryfikacji, przykłęka, umywa palce nad kielichem jak zwykle, wraca do środka, przykłęka i spożywa ablucję.

34. Celebrans wyciera i ubiera kielich jak zwykle, lecz stawia go po stronie ewangelii. Jeżeli 1. ministrant jest duchownym, odnosi go na kredens.

35. Mszę św. nadal odprawia się w zwykły sposób, lecz celebrans przykłęka ilekroć przychodzi lub odchodzi od środka ołtarza lub przechodzi przed Najśw. Sakramentem; a gdy śpiewa *Dominus vobiscum* nie odwraca się na środku ołtarza, lecz po stronie ewangelii. Zamiast *Ite, missa est* celebrans zwrócony do ołtarza śpiewa *Benedicamus Domino* następnie odmawia *Placeat* i całuje ołtarz.

36. Opuszcza się błogosławieństwo i ostatnią ewangelię.⁹

37. Odmówiwszy *Placeat*, celebrans przykłęka, schodzi na posadzkę, razem z ministrantami klęka na oba kolana i odchodzi do ławki.

38. Przy ławce celebrans z pomocą 1. i 2. ministranta zdejmuje ornat i manipularz, a wkłada białą kapę. Czyni to zwrócony plecami do ściany.

39. 3. ministrant przynosi z zakrystii kadzielnice i zatrzymuje się z nią po stronie epistoły.

40. 4. ministrant bierze krzyż procesyjny i w towarzystwie ministrantów 5. i 6., którzy niosą

⁹ Formuła *Ite, missa est* oraz błogosławieństwo są zakończeniem nabożeństwa i odesłaniem wiernych. Dlatego nie są właściwe w dniu, w którym zachęca się wiernych do pozostania na adoracji.

świeczniki, udaje się do balustrady. Wyznaczeni do niesienia baldachimu stają z nim przed ołtarzem.

III. UROCZYSTE PRZENIESIENIE I ZŁOŻENIE NAJŚW. SAKRAMENTU

KOMENTATOR LUB CELEBRANS: „Na końcu dzisiejszej Mszy św. nie słyszeliśmy wezwania do odejścia „*Ite, missa est*“, lecz wezwanie do dalszej modlitwy „*Benedicamus Domino*“ — Błogosławmy Panu. Pan Jezus z Wieczernika, w którym ustanowił Najśw. Sakrament, wyszedł z Apostołami do Ogrodu Oliwnego na modlitwę. Przeto i my przeniesiemy teraz Najśw. Sakrament do przygotowanej kaplicy i będziemy trwać na modlitwie. Przede wszystkim będziemy dziękować P. Jezusowi za ustanowienie Najśw. Sakramentu. Nie chcielibyśmy zasłużyć na wyrzut skierowany do apostołów: „Czyż nie mogliście jednej godziny czuwać ze mną?“ Dlatego od godziny ... do ... odprawimy przy ołtarzu adoracji Godzinę Świętą, będziemy śpiewali I część Gorzkich Żalów. Jutro też nawiedzajmy P. Jezusa“.

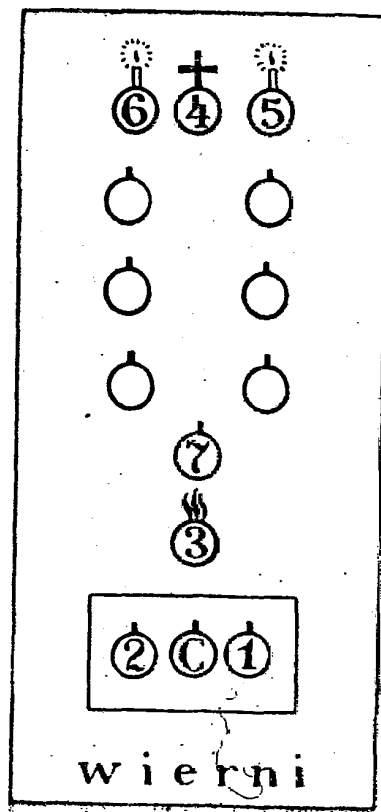
41. Celebrans razem z ministrantami podchodzi do ołtarza i klęka na oba kolana na posadzce, po czym wstaje i nakłada kadzidło bez błogosławieństwa.

42. Klęcząc na najniższym stopniu celebrans okłada Najśw. Sakrament.

43. Ministrant 7. (lub 2.) podaje biały welon namienny. Celebrans odchodzi od ołtarza, przyklęka i okrywa puszkę i kustodię końcami welonu.

44. Następnie zwraca się do ludu i jeżeli nie ma śpiewaków zaczyna hymn *Pange, lingua, gloriosi*.

45. Porządek procesji jest następujący: sztandary jak na innych procesjach, bractwo ze świecami, ministranci z krzyżem i ze świecami,

śpiewacy,

duchowni ze świecami,

7. ministrant z kołatką,

3. ministrant okadzający Najśw. Sakrament, celebrans pod baldachimem, a obok niego ministranci 1. i 2. podtrzymujący brzozy kapy, wierni.

46. Podczas procesji śpiewa się hymn *Pange, lingua gloriosi Corporis mysterium* aż do słów *Tantum ergo* wyłącznie. Jeżeli trzeba, hymn się powtarza. Można śpiewać polski przekład tego hymnu, albo pieśń o Najśw. Sakramencie.

47. Przed kaplicą złożenia Najśw. Sakramentu wszyscy rozdzielają się na dwa szeregi tak, aby turyferarz oraz celebrans z 1. i 2. ministrantem mógł przejść przez środek. Gdy przechodzi celebrans z Najśw. Sakramentem wszyscy klękają.

48. Niosący sztandary, krzyż i świeczniki zatrzymują się przed wejściem do kaplicy.

49. Po przyjściu do kaplicy celebrans stawia puszkę na ołtarzu, przyklęka, schodzi ze stopni i klęcząc na najniższym stopniu zdejmuję welon. Zabiera go 7. (lub 2.) ministrant.

50. Zaczyna się śpiewać *Tantum ergo* lub *Przed tak wielkim*.

51. W czasie ostatniej zwrotki celebrans wstaje, powtórnie nakłada kadzidło bez błogosławieństwa i klęcząc okadza Najśw. Sakrament.¹⁰

52. Po ukończeniu hymnu celebrans wstaje, podchodzi do ołtarza, przyklęka i wstawia puszkę do

¹⁰ Jeżeli śpiewa się *Pange, lingua*, to po ukończeniu można dodatkowo zaśpiewać *Przed tak wielkim*.

tabernakulum. Jeżeli trzeba 2. ministrant podaje schodki.

53. Zamknawszy tabernakulum, celebrans zabiera ze sobą kluczyk, przyklęka, schodzi i klęka na najniższym stopniu.

54. Wszyscy klęcząc adorują przez jakiś czas w milczeniu Najśw. Sakrament. Następnie celebrans i ministranci wstają, klękają na oba kolana skłaniając głęboko głowy i powstawszy wracają do zakrystii, poprzedzani przez ministrantów z krzyżem i świecznikami.

55. Jeżeli trzeba przenieść kilka puszek, które zostały na głównym ołtarzu, sam celebrans (albo jeżeli jest obecny, to inny kapłan lub diakon, ubrany w komżę, białą stulę i welon naramienny tejże barwy), zanim zacznie się obnażanie ołtarzy, przenosi je na miejsce przeznaczone lub do ołtarza uroczystego przechowania Najśw. Sakramentu w sposób prosty tzn. w towarzystwie ministrantów 5. i 6. z zapalonymi świecami i niosącego umbellę. W Polsce zazwyczaj używa się baldachimu.

56. W zakrystii celebrans zdejmuje białą kape i stulę, a wkłada t y l k o fioletową stulę krzyżując ją na piersiach. W tym czasie 1. ministrant gasi świece na głównym ołtarzu.

III. OBNAŻENIE OŁTARZY

KOMENTATOR LUB CELEBRANS: „W pierwotnym Kościele zawsze po skończeniu Mszy św. zdejmowano z ołtarza obrusy. Dzisiaj jednak ta czynność ma znaczenie symboliczne. Ołtarz — jak wiadomo —

przedstawia nam samego Chrystusa Pana. Uroczyste obnażanie ołtarzy przypomina nam, że w czasie męki odarto Zbawiciela z szat, usiłując zbezczęścić Jego godność ludzką.“

57. Celebrans wychodzi przed główny ołtarz, poprzedzony przez czterech ministrantów, ze złożonymi rękoma.

58. Złożywszy należyty ukłon (celebrans skłon głęboki, wszyscy inni przyklęknienie na jedno kolano), celebrans stojąc na posadzce głośno mówi antyfonę *Dividunt sibi* i zaczyna psalm 21, *Deus meus, Deus meus, quare me dereliquisti?* Śpiewacy (organista) albo obecne duchowieństwo, odmawiają psalm aż do ukończenia obnażania ołtarzy.

59. Jeżeli nie ma nikogo, kto mógłby odmawiać psalm, celebrans z ministrantami odmawia antyfonę i pierwszy wiersz psalmu przed obnażeniem ołtarza wielkiego, a po obnażeniu ostatniego ołtarza powtórza przed głównym ołtarzem antyfonę.

60. Po zaintonowaniu psalmu celebrans podchodzi z ministrantami do ołtarza i zdejmuje zeń obrusy. Ministranci odnoszą na kredens obrusy i usuwają z ołtarza wazon z kwiatami, antependium, dywan itd., tak aby na ołtarzu został tylko krzyż i lichtarze ze zgaszonymi świecami. Jeżeli nie da się zaraz usunąć ozdób lub dywanu, należy uczynić to później usunawszy w czasie ceremonii przynajmniej obrusy. Można zachować zwyczaj obmywania mensy ołtarzowej.

61. Obnażywszy główny ołtarz celebrans z ministrantami obnaża wszystkie ołtarze kościoła, z wy-

jątkiem tego na którym przechowuje się Najśw. Sakrament. Przy obnażaniu ołtarzy zdejmuje się obrusy i ozdoby, ale nie przewraca się krzyża, świeczników ani świec, obrzęd nie jest burzeniem ołtarzy, lecz obnażeniem (S.K.O. 18. VI. 1956).

62. Obnażywszy ołtarze celebrans wraca przed główny ołtarz i powtarza antyfonę. Następnie celebrans skłania się głęboko, ministranci przyklękają i wszyscy wracają do zakrystii. Celebrans zdejmuje szaty i odprawia dziękczynienie.

63. Z krzyża głównego ołtarza należy natychmiast zdjąć białą zasłonę i nałożyć fioletową, a sprzęty użyte przy nabożeństwie odnieść do zakrystii.

64. W miejscu przechowania Najśw. Sakramentu odbywa się publiczna adoracja przynajmniej do północy.

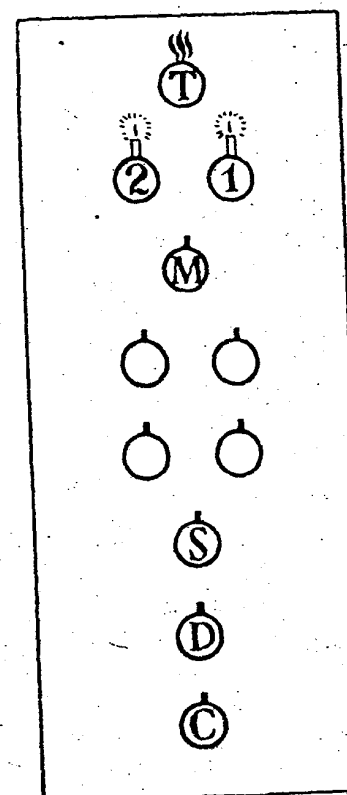
Należy pamiętać, że ołtarz uroczystego przechowania Najśw. Sakramentu ma wszystkie prawa uroczystego wystawienia w monstrancji. Dlatego stale powinno płonąć 6 świec, a przechodzących obowiązuje klękanie na oba kolana. O północy wolno przerwać adorację i pogasić światła, oprócz wiecznej lampki. (Odpowiedź S.K.O. dana Arcybiskupowi Tarragony 22. II. 1956).

§ 3 RYT UROCZYSTY

I. UROCZYSTA WIECZORNA MSZA WIECZERZY PAŃSKIEJ

CZĘŚĆ POUCAJĄCA MSZY ŚW.

1. Kapłani i diakoni wkładają białe stopy.
2. Duchowieństwo procesjonalnie udaje się przez kościół do ołtarza. Należy dokonać uroczystego wejścia przez nawę kościoła. Porządek pochodu jest następujący:

3. W tym czasie chór śpiewa antyfonę: *Nos autem gloriari oportet* przeplatając ją wersetami Psalmu 66.

4. Na *Gloria in excelsis* odzywa się organ i dzwony. Po skończeniu hymnu milkną one aż do *Gloria Mszy Wigilii Wielkanocnej*.

5. Celebrans nie czyta epistoły i ewangelii lecz słucha, gdy ją śpiewają asystujący. Epistołę i ewangelie należy odczytać wiernym także po polsku.

6. Po ewangelii należy wygłosić homilię wyjaśniającą główne tajemnice, których pamięć odnawia ta Msza św., a mianowicie: ustanowienie sakramentów Eucharystii i Kapłaństwa, oraz przykazanie o miłości bratniej.

UMYWANIE NÓG

7. Po homilii celebrans, skłoniwszy się głęboko przed ołtarzem, odchodzi do ławki. Jeżeli sam wygłaszał homilię z ambony, to po powrocie do prezbiterium siada, nie wkładając ornatu.

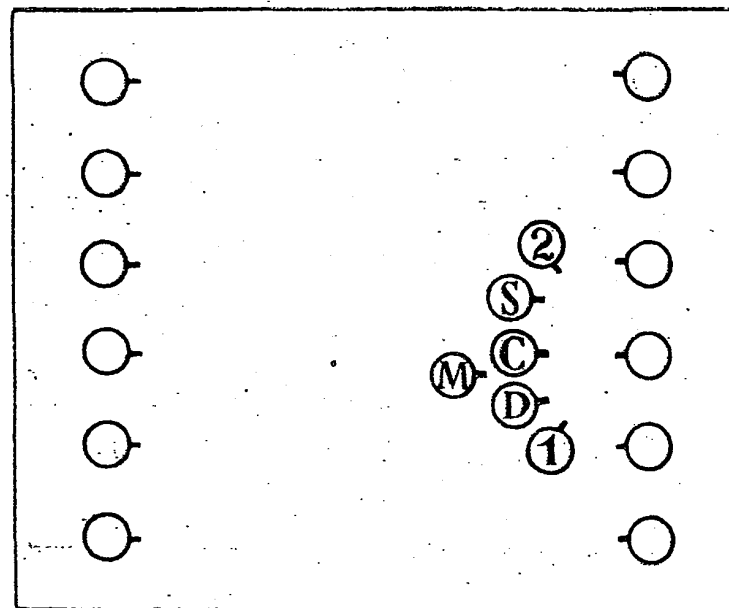
8. Diakon i subdiakon, w towarzystwie ceremoniarza, wprowadzają parami 12 wyznaczonych mężczyzn na przygotowane miejsca. Jeżeli to miejsce jest w chórze, mężczyźni ci klękają przed ołtarzem i kłaniają się celebransowi siedzącemu w prezbiterium. Diakon i subdiakon rozmieszczają ich na ławach i polecają zdjąć obuwie i skarpetkę z prawej nogi.

9. Chór lub obecne duchowieństwo rozpoczyna śpiew lub recytację przepisanych antyfon. Ósmej

antyfony *Ubi caritas* z jej wersetami nigdy się nie opuszcza. Zaczyna się ją, opuściwszy w razie potrzeby poprzednie, gdy umywanie nóg zbliża się ku końcowi.

10. Asystujący podchodzą do celebransa, zdejmują manipularze i pomagają celebransowi w zdjęciu manipularza i ornatu i w przywiązaniu fartucha.

11. Celebrans podchodzi z asystującymi do środka, składa ukłon przed ołtarzem i przystępuje do umywania nóg. Towarzyszą mu ceremoniarz i akolici. Ceremoniarz niesie ręcznik, 1. akolita dzbanek z wodą, a 2. akolita miednicę. Celebrans zatrzymuje się przed pierwszym mężczyzną po stronie epistoły i klęka. Po prawej celebransa klękają diakon z ręcznikiem i 1. akolita z dzbankiem, po lewej sub-

diakon i 2. akolita z miednicą. Subdiakon unosi prawą stopę mężczyzny, a 2. akolita podsuwa miednicę. Wówczas 1. akolita polewa stopę wodą, celebrans myje ją, a następnie wyciera ręcznikiem podanym przez diakona.

Po wytarciu stopy, wszyscy wstają i podchodzą do następnego mężczyzny. Umywszy nogi siedzącym po stronie epistoły, celebrans przechodzi na stronę ewangelii i rozpoczyna umywanie nóg od siedzącego najdalej od ołtarza.

12. Po umyciu nóg wszyscy wracają do ławki. Celebrans myje ręce i wyciera je czystym ręcznikiem. Następnie z pomocą asystujących zdejmuje fartuch, a nakłada manipularz i ornat. Subdiakon podaje manipularz, a diakon ornat. Asystujący wkładają manipularze.

13. Celebrans i asystujący udają się do środka, składają ukłon przed ołtarzem i odwracają się do wiernych.¹¹ Celebrans śpiewa modlitwy końcowe w tonie ferialnym B, lub w tonie starożytnym prostym, ze złożonymi rękoma. 2. akolita trzyma przed nim księgę OHS. W s z y s c y s t o j ą i o d p o w i a d a j ą.

14. Po skończeniu modlitwy diakon i subdiakon odprowadzają dwunastu mężczyzn na ich miejsca, jeśli są to duchowni do prezbiterium, jeżeli świeccy na specjalne miejsce dla nich wyznaczone. Przed odejściem klękają oni przed ołtarzem i kłaniają się celebransowi.

15. Jeżeli umywanie nóg odbywa się p o z a M s z ą w jakiejś kaplicy, krzyż ołtarza zakryty

¹¹ Porównaj RS *Feria V in Cena Domini*, cap. II, n. 22.

jest zasłoną fioletową. Celebrans wkłada białą stulę i kape, a asystujący białą tunicellę oraz stulę i dalmatykę. Najpierw śpiewa się ewangelię *Ante diem festum Paschae* z wszystkimi obrzędami Mszy uroczystej. Następnie wykonuje się obrzędy wyżej opisane.

16. Po umyciu nóg, lub jeżeli go nie było, po homilii odprawia się dalej Mszę św. w zwykły sposób.

MSZA OD OFIAROWANIA DO KOŃCA

17. Śpiewa się prefację o krzyżu św. W kanonie zachodzą zmiany w modlitwach *Communicantes*, *Hanc igitur* oraz *Qui pridie*.

18. Na trzykrotne *Agnus Dei* trzykrotnie odpowiada się *miserere nobis*.

19. Po odmówieniu *Agnus Dei* diakon pozostaje po prawej celebransa a subdiakon po lewej.

20. Opuszcza się modlitwę *Domine Iesu Christe, qui dixisti* oraz pocałunek pokoju.

21. Po spożyciu przez celebransa Najśw. Krwi, diakon odkrywa puszkę z komunikantami, bierze z ołtarza patenę, poczem diakon i subdiakon klękają na krawędzi podnóżka.

22. Celebrans bierze puszkę i w zwykły sposób mówi *Ecce Agnus Dei* oraz *Domine, non sum dignus* i przystępuje do rozdawania Komunii św.

23. Asystujący po przyjęciu komunii św. wstają i zajmują miejsce po obu stronach celebransa: diakon po prawej, subdiakon po lewej.

24. Dwaj akolici rozciągają obrus i klęcząc trzymają go przed duchowieństwem przystępującym do

komunii św. Porządek przystępowania do komunii św. zobacz § 2, nn. 29, i 30.

25. Antyfonę do komunii schola może śpiewać, gdy celebrans rozdziela komunię św. Zależnie od liczby komunikujących dodać można psalmy: 55, 71, 103, 150. Po każdym z tych psalmów powtarza się antyfonę *Dominus Iesus*.

26. Po skończeniu komunii wiernych, puszkę lub puszki zostawia się na korporale. Podobnie, należy zostawić na korporale kustodię z hostią. Jeżeli jednak jest więcej puszek, a na ołtarzu znajduje się tabernakulum, na korporale zostawia się jedną puszkę, a inne wstawia się do tabernakulum i przed obnazeniem ołtarzy odnosi się na miejsce przechowania.

27. Puryfikacja, ablucja i przeniesienie mszału odbywa się jak przed Najśw. Sakramentem wystawionym.

28. Turyferarze przygotowują dwie kadzielnice do procesji. Subdiakon wyznaczony do krzyża wkłada białe szaty. Akolici rozdają świece duchowieństwu.

29. Subdiakon po wytarciu i ubraniu kielicha przykłada, bierze kielich i schodzi na posadzkę. Przykłada na środku pierwszego stopnia i odnosi kielich na kredens. Następnie wraca na swoje miejsce za diakonem. Jeżeli celebrans jest jeszcze przy mszale, subdiakon wróciwszy od kredensu nie przykłada.

30. Mszę św. odprawia się nadal tak, jak przed wystawionym Najśw. Sakramentem. Ceremoniarz i akolici nie przykładają, gdy celebrans przykłada odchodząc lub przychodząc do środka ołtarza. Dia-

kon i subdiakon nie przykładają gdy celebrans zwraca się do ołtarza po ostatnim *Dominus vobiscum*.

31. Diakon zwrócony do ołtarza śpiewa *Benedicamus Domino*.

32. Celebrans pochylony odmawia *Placeat* i całuje ołtarz.

33. Opuszcza się błogosławieństwo i ostatnią ewangelię.

34. Asystujący podchodzą do celebransa, razem z nim przykładają na podnóżku i schodzą na posadzkę.

35. Przed stopniami celebrans i asystujący klękają na oba kolana i odchodzą do ławki. Tam asystujący zdejmują manipularze i pomagają celebransowi w zdjęciu manipularza i ornatu oraz we włożeniu białej kapy.

36. Równocześnie wchodzi turyferarze i subdiakon wyznaczony do krzyża procesyjnego. Ceremoniarz podaje subdiakonowi krzyż, akolici dołączają się ze świecami i razem odchodzą do balustrady. Turyferarze zatrzymują się po stronie epistoły. Wyznaczeni do niesienia baldachimu stają z nim przed ołtarzem.

II. UROCZYSTE PRZENIESIENIE I ZŁOŻENIE NAJŚWIĘTSZEGO SAKRAMENTU

37. Na znak ceremoniarza celebrans i asystujący podchodzą do ołtarza, przykładają na posadzkę na oba kolana i klękają na pierwszym stopniu.

38. Po krótkiej adoracji wstają i celebrans bez błogosławieństwa nakłada kadzidło do dwu kadzielnic i klęcząc na pierwszym stopniu okadza Najświętszy Sakrament. Ceremoniarz podaje welon naramienny.

39. Celebrans z asystującymi podchodzi do ołtarza. Na podnóżku wszyscy przyklękają, celebrans bierze z ołtarza puszkę i z pomocą diakona okrywa ją końcami welonu.¹²

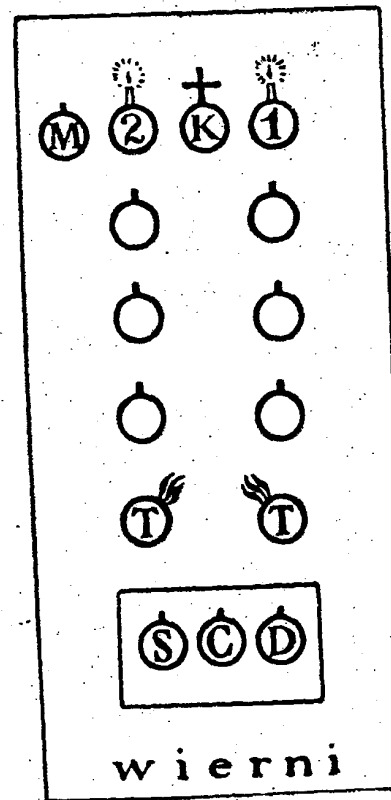
40. Gdy celebrans zwróci się do wiernych diakon i subdiakon zmieniają swe miejsca.

41. Śpiewacy zaczynają hymn *Pange lingua*, który śpiewa się w czasie procesji aż do słów *Tantum ergo* wyłącznie. Jeżeli trzeba, hymn powtarza się zaczynając od drugiej zwrotki.

42. Porządek procesji jest następujący:
sztantary jak w innych procesjach,
bractwa ze świecami,
subdiakon lub kleryk z krzyżem procesyjnym, między akolitami niosącymi świeczniki,
ceremoniarz,
ministranci i duchowieństwo ze świecami idący parami lub czwórkami,
dwóch turyferarzy ciągle okadzających Najśw. Sakrament,
celebrans pod baldachimem w otoczeniu diakona i subdiakona, którzy podtrzymują brzegi kapy.

¹² Zniesiono obrzęd podawania N. Sakramentu przez diakona klęczącemu celebransowi.

43. Niosący sztantary i krzyż zatrzymują się przed wejściem do kaplicy, nieco z boku aby nie zagradzać przejścia. Duchowieństwo zbliżając się do kaplicy przegrupowuje się w ten sposób, aby najgodniejsi byli najbliżej ołtarza i formuje dwa szeregi. Gdy przechodzi celebrans z Najśw. Sakramentem wszyscy klękają.

gradzać przejścia. Duchowieństwo zbliżając się do kaplicy przegrupowuje się w ten sposób, aby najgodniejsi byli najbliżej ołtarza i formuje dwa szeregi. Gdy przechodzi celebrans z Najśw. Sakramentem wszyscy klękają.

44. Celebrans z asystującymi podchodzi do ołtarza i z pomocą diakona stawia puszkę na korporale.

Wszyscy trzej przyklękają na podnóżku, schodzą na posadzkę i klękają na pierwszym stopniu. Ceremoniarz zdejmuje z celebransa welon naramienny.

45. Śpiewacy intonują *Tantum ergo*. W czasie ostatniej zwrotki celebrans wstaje, nakłada kadzi-dło do jednej kadzielnicy i klęcząc na pierwszym stopniu okadza Najśw. Sakrament.

46. Po ukończeniu hymnu diakon podchodzi do ołtarza, przyklęka i wstawia puszkę do tabernakulum, które zamyka na klucz. Zabiera klucz, znowu przyklęka, schodzi i klęka obok celebransa. W s z y s c y g a s z ą ś w i e c e.

47. Po krótkiej adoracji w milczeniu, na znak ceremoniarza wszyscy wstają, przyklękają na oba kolana i odchodzą do zakrystii. Na przedzie idą niosący krzyż i akolici, za nimi turyferarze, ceremoniarz i celebrans z asystującymi.

48. Po odejściu celebransa duchowieństwo parami lub czwórkami przyklęka na oba kolana i wraca do chóru w porządku „konwentalnym” tj. pierwsi idą najgodniejsi.

49. W zakrystii celebrans i asystujący zdejmują białe szaty. Celebrans i diakon wkładają na albę fioletowe stuły, subdiakon pozostaje w samej albie.

50. Jeżeli trzeba przenieść kilka puszek, diakon (albo jeżeli jest obecny, to inny kapłan lub diakon, ubrany w komżę, białą stułę i welon naramienny tejże barwy) przenosi je na miejsce przeznaczone lub do kaplicy uroczystego przechowania Najśw. Sakramentu, zanim zacznie się obnażanie ołtarzy, w sposób prosty tj. w towarzystwie akolitów z zapalonymi

świecami i niosącego umbellę; w Polsce zazwyczaj używają się baldachimy.

Po zabraniu Najśw. Sakramentu turyferarz gasi świece na głównym ołtarzu.

III. OBNAŻENIE OŁTARZY

51. Do obnażenia ołtarzy wychodzi się z zakrystii w następującym porządku: akolici ze złożonymi rękoma, ceremoniarz, subdiakon, diakon i celebrans.

52. Złożywszy należny ukłon, celebrans, stojąc na posadzce głośno odmawia antyfonę *Dividunt sibi* i intonuje psalm 21 *Deus meus, Deus meus, quare me dereliquisti*. Obecne duchowieństwo recytuje ten psalm aż do końca obnażania ołtarzy. Może to robić odpowiednio przygotowany chór, a w ostateczności diakon i subdiakon, którzy w tym wypadku nie pomagają celebransowi w zdejmowaniu obrusów.

53. Celebrans podchodzi z asystującymi do ołtarza i usuwa zeń obrusy. Akolici usuwają wazony z kwiatami, antependium, dywan i inne ozdoby tak, aby na ołtarzu został tylko krzyż i świeczniki.

54. Obnażywszy główny ołtarz celebrans z asystującymi obnaża wszystkie ołtarze kościoła z wyjątkiem tego, na którym przechowuje się Najśw. Sakrament. (Por. § 2, nn. 60 i 61).

55. Po obnażeniu ołtarzy celebrans i asystujący wracają przed główny ołtarz. Tutaj celebrans powtórza antyfonę *Dividunt sibi*, po czym razem z asystującymi składa należny ukłon i wraca do zakrystii.

56. Natychmiast w chórze odmawia się Kompletę przy zgaszonych świecach i bez śpiewu. Kompletę odmawia się w szatach chórowych bez paramentów. Przewodniczy na niej hebdomadariusz w stalli.¹⁸

57. Po odmówieniu *Nunc dimittis*, klęcząc odmawia się *Christus factus est* oraz *Pater noster*. Na końcu przewodniczący odmawia orację *Respice*, której zakończenie odmawia się po cichu.

58. Przepisy o adoracji w miejscu uroczystego przechowania Najśw. Sakramentu zobacz § 2, n. 64.

§ 4. OBRZĘDY Z POSŁUGĄ DIAKONA

I. PRZYGOTOWANIE OBRZĘDÓW

Należy wyznaczyć asystę i przygotować wszystko jak do rytu uroczystego, z wyjątkiem tego, co odnosi się do subdiakona.

II. MSZA WIECZERZY PAŃSKIEJ

1. Diakon spełnia wszystkie czynności jak we Mszy uroczystej, a ponadto niektóre czynności subdiakona.

2. Epistolę śpiewa lektor lub diakon.

3. Po homilii diakon wprowadza na przygotowane miejsce dwunastu mężczyzn, którym ma się umywać nogi.

¹⁸ W kościołach zakonnych wolno Kompletę oddzielić od uroczystych obrzędów i odmówić na zakończenie dnia jako modlitwę wieczorną (S.K.O. Dekret Nr O.101/956 ad 1).

4. Następnie przy ławce zdejmuje manipularz i pomaga celebransowi w zdjęciu manipularza i ornatu. W czasie umywania nóg towarzyszy mu po stronie lewej podtrzymując stopę.

5. Po umyciu nóg pomaga celebransowi we włożeniu szat i sam wkłada manipularz. W czasie modlitw końcowych diakon stoi po lewej celebransa.

6. Na ofiarowanie diakon przynosi na ołtarz kielich, nalewa wino i wodę. Patena pozostaje na ołtarzu.

7. Diakon pierwszy przyjmuje komunię św. potem w razie potrzeby pomaga w jej rozdawaniu.

8. Po komunii św. diakon służy przy ablucji, ubiera kielich i odnosi go na kredens.

9. Po Mszy diakon zdejmuje przy ławce manipularz i pomaga celebransowi w zmianie szat.

III. UROCZYSTE PRZENIESIENIE NAJŚWIĘTSZEGO SAKRAMENTU

10. Po okadzeniu Najśw. Sakramentu diakon pomaga celebransowi w okryciu puszki welonem, a w czasie procesji towarzyszy mu po lewej stronie.

11. W kaplicy uroczystego przechowania Najśw. Sakramentu spełnia wszystkie funkcje opisane w rycie uroczystym.

12. Razem z celebransem wraca do zakrystii i jeżeli trzeba ubrany w białą stulę i welon naramienny przenosi puszki z Najśw. Sakramentem pozostałe na głównym ołtarzu.

IV. OBNAŻENIE OŁTARZY

13. Wróciwszy do zakrystii diakon wkłada fioletową stulę i służy celebransowi w obnażeniu ołtarzy.

ROZDZIAŁ 5

WIELKI PIĄTEK MĘKI I ŚMIERCI PAŃSKIEJ

§ 1. PRZYGOTOWANIA

I. PRZYGOTOWANIE PASTERSKIE

1. Należy wiernym wyjaśnić specjalną liturgię tego dnia:

a) W dniu śmierci Pana Jezusa czyta się opis zabijania baranka wielkanocnego, który był figurą P. Jezusa i opis Męki Pańskiej według św. Jana.

b) Pan Jezus umarł za wszystkich ludzi, dlatego w W. Piątek zanosimy modlitwy za całą ludzkość, także za Żydów i pogan.

c) W dniu śmierci Pana Jezusa adorujemy krzyż, znak Zbawienia.

d) W dzień krwawej ofiary Pana Jezusa na krzyżu nie ma bezkrwawej ofiary Mszy św. ale Kościół wzywa wszystkich do Komunii św.

2. Wyznawcy Chrystusa Ukrzyżowanego powinni w tym dniu zachować wiernie przepisy postne i skupienie.

II. PRZYGOTOWANIE ŚPIEWÓW

1. Wszystkich wiernych należy wyuczyć odpowiedzi *Venite, adoremus* przy odsłonięciu krzyża, oraz odmawiania *Pater noster* przed komunią św.

2. Chór powinien wyćwiczyć responsoria w tonie autentycznym lub w tonach psalmów, Improperia oraz antyfony na przeniesienie Najśw. Sakramentu.

3. Na adorację krzyża należy ponadto przygotować śpiew *Święty Boże, Ludu mój ludu i Krzyżu święty nade wszystko*.¹

4. Na procesję do Bożego Grobu należy przygotować Responsorium *Recessit pastor* albo odpowiednią pieśń polską.

III. PRZYGOTOWANIE OBRZĘDÓW

Wyznaczyć i wyćwiczyć:

a) D o r y t u p r o s t e g o .

2 ministrantów asystujących celebransowi (1. 2.).

1 turyferarza (3.)

1 ministranta do krzyża procesyjnego (4.)

¹ Instrukcja K.L.E. VI, D. n. 5.

2 ministrantów niosących świeczniki (5. 6.)

1 ministranta do kołatki (7.).

b) D o r y t u u r o c z y s t e g o .

diakona (D)

subdiakona (S)

2 akolitów (1. 2.)

2 turyferarzy (T)

2 akolitów do adoracji krzyża (3. 4., mogą ich zastąpić turyferarze)

ceremoniarza (M)

3 diakonów lub kapłanów do śpiewania *Męki Pańskiej*,

subdiakona lub akolitę do krzyża procesyjnego (K) lektora.

Przygotować:

Na wielkim ołtarzu:²

1. Wielki ołtarz zupełnie огоłocony, bez krzyża, bez świeczników, bez obrusów.

2. Na ołtarzu puste tabernakulum wyścielone korporalem, obok kluczyk.

3. Stopnie bez dywanów. Na drugim stopniu należy położyć do prostracji jedną lub trzy fioletowe poduszki i ciemną tkaninę.

² Instrukcja K.L.E. VI, D. n. 2.:

„Odnowiony porządek W. Tygodnia wymaga udziału wiernych w liturgii, której wszystkie zwyczaje miejscowe mają być podporządkowane. Liturgia Wielkiego Piątku i Wigilii Wielkanocnej powinna się odprawiać przy ołtarzu głównym, a „Boży Grób” należy urządzać w bocznej kaplicy lub na bocznym ołtarzu i to w takim miejscu, aby nie stanowił przeszkody dla obrzędów Wigilii Wielkanocnej”.

Na kredensie:

1. Przykrycie płócienne nie zwisające po bokach.
2. Jeden obrus na wielki ołtarz bez koronki.
3. Pulpit ołtarzowy.
4. Księga OHS.
5. Fioletowa bursa, w niej korporał i puryfikaterz.
6. Naczynko z wodą do mycia palców.
7. Jedna lub kilka paten do Komunii wiernych.
8. Świece dla ministrantów, jeżeli komunię św. rozdaje się wiernym poza balustradą.
9. Monstrancja nakryta pokrowcem.
10. Przejrzysty welon do nakrycia monstrancji.
11. Polski tekst lekcji i Pasji.
12. Podstawa krzyża przeznaczonego do adoracji.
13. Stół fioletowy dla kapłanów do komunii św.

D o r y t u u r o c z y s t e g o p o n a d t o.

14. Lekcjonarz lub drugi mszał.
15. Obrus do komunii duchowieństwa.

Obok kredensu:

1. Krzyż procesyjny nakryty fioletową zasłoną.
2. Ławka dla celebransa i ministrantów.
3. Dla celebransa czarna kapa, fioletowe: stół, ornat, kapa.
4. Wysoki pulpit.

D o r y t u u r o c z y s t e g o p o n a d t o:

5. Dla diakona czarna dalmatyka i fioletowe: stół i dalmatyka.

6. Dla subdiakona czarna tunicella, fioletowa tunicella.

Przy ścianie po stronie ewangelii:

Trzy wysokie pulpity bez nakrycia do śpiewania Pasji, z jej tekstami.

W zakrystii:

1. Ubiory ministrantów, jeżeli używa się rozmaitych barw, to czarne.
2. Dla celebransa: humerał, alba, pasek i stół czarna.
3. Dość duży (wysokość ok. 1.50 m.) krzyż z wizerunkiem Ukrzyżowanego, przykryty fioletową zasłoną tak upiętą, aby można ją było stopniowo zdejmować.
4. Dwa świeczniki ze świecami z tego samego kompletu co dwa dalsze świeczniki przygotowane w kaplicy uroczystego przechowania Najśw. Sakramentu, o którym mowa niżej.
5. Kadzielnica i lódka.
6. Świece dla duchowieństwa na procesję do Bożego Grobu.
7. Komże dla niosących baldachim.

D o r y t u u r o c z y s t e g o p o n a d t o:

8. Dla diakona: humerał, alba, pasek, stół czarna.
9. Dla subdiakona: humerał, alba, pasek.
10. Dla subdiakona do krzyża: humerał, alba, pasek, tunicella fioletowa.

11. Dla śpiewających pasję: humerały, alby, paski i stuly c z a r n e.

**W kaplicy uroczystego przechowania
Najśw. Sakramentu:**

1. Korporał rozpostarty na ołtarzu.
2. Kluczyk tabernakulum.
3. Na ołtarzu dwa świeczniki dla ministrantów pochodzące z tego samego kompletu, co dwa przygotowane w zakrystii (por. n. 5).
4. Białe welon naramienny.
5. Kołatka.
6. Umbella lub mały baldachim.
7. Jeżeli nie ma śpiewaków, tekst antyfon na przeniesienie Najświętszego Sakramentu.

W kaplicy „Bożego Grobu“:

Z Instrukcji K.L.E. VI. D. n. 1.:

„Przygotowując „Boży Grób“ należy mieć na uwadze przepis *Instrukcji* II, 9 o powadze jaka przystoi liturgii tych dni. „Boży Grób“ ma uświadomić wiernym wielkość ofiary Chrystusa i budzić skruchę. Uwaga wiernych powinna być skierowana przede wszystkim na Najświętszy Sakrament, a nie rozproszona nadmiarem szczegółów dekoracyjnych.

Rytuał Rzymski dla Polski wyraźnie przepisuje tron dla Najśw. Sakramentu i tabernakulum. Nie dopuszczalne jest traktowanie monstrancji jako elementu dekoracyjnego i umieszczanie jej w sztucznych obłokach, grotach itp. (por. Dekr. S.K.O. n. 3178 w analogicznej sprawie). Oświetlenie elektryczne zgodnie z zasadami estetyki i przepisami Kościo-

ła powinno pochodzić z lamp ukrytych. Wyraźnie zakazane są wszelkie korony, promienie, wieńce itp. z żarówek elektrycznych oraz wszelkie efekty teatralne (Dekr. S.K.O. nn. 3859, 4206, 4210, 4322)“.

1. Ołtarz uroczystości ubrany.
2. Przynajmniej 6 świeczników z białymi świecami.
3. Tabernakulum z białym konopeum i kluczykiem w zamku.
4. Na tabernakulum tron do wystawienia Najśw. Sakramentu.
5. Trzy korporały, jeden rozpostarty na ołtarzu, drugi wewnątrz tabernakulum, trzeci na tronie.
6. Schodki potrzebne do umieszczenia monstrancji na tronie.
7. Przejście dla kapłana ma być wolne od lampek i kwiatów, które można stawiać dopiero po skończonym nabożeństwie.

§ 2. RYT PROSTY

**I. UROCZYSTA LITURGIA POPOŁUDNIOWA
KU CZCI MEKI I ŚMIERCI PAŃSKIEJ**

KOMENTATOR LUB CELEBRANS: „Całą liturgię dzisiejszą wypełnia myśl o krwawej ofierze Zbawiciela. Patrzymy na ołtarz. Nie ma na nim żadnych sprzętów dodatkowych, nawet krzyża. Cała uwaga skupia się na tym, co najważniejsze, na ołtarzu, który przedstawia samego Chrystusa Pana. Ofiarę Zbawiciela będziemy dzisiaj przeżywali w specjalnym

obrzędzie liturgicznym. Obejmuje on 5 części: 1) czytania, 2) modlitwy za całą ludzkość, 3) adorację krzyża, 4) komunie świętą, 5) przeniesienie Najświętszego Sakramentu do Bożego Grobu.

Zacniemy od czytań: Będziemy czytali opis zabijania przez Izraelitów baranka wielkanocnego. Ten obrzęd był zapowiedzią Baranka, który gładzi grzechy świata. Słuchając opisu Męki Pańskiej według św. Jana, zrozumiemy jak się to proroctwo spełniło.“

UWAGI WSTĘPNE

1. Gdzie są duchowni, jest bardzo wskazane, aby brali udział w obrzędach zachowując przepisy obowiązujące w chórze.

2. Każdy wkłada swoje szaty chórowe. Przystępując do komunii kapłani i diakoni wkładają na komżę fioletową stulę.

3. Przed odsłonięciem krzyża św. ani duchowni ani ministranci nie klękają przed ołtarzem tylko skłaniają głowę.³

Po odsłonięciu krzyża aż do rozpoczęcia Wigilii Wielkanocnej wszyscy nie wyłączając celebransa, przyklękają przed krzyżem głównego ołtarza.

PIERWSZA CZĘŚĆ LITURGII: CZYTANIA

4. Ministranci wkładają swoje szaty i sprawdzają przygotowania.

³ Ołtarz jest symbolem Chrystusa, lecz nie wizerunkiem. Dlatego przed ołtarzem ministranci nie klękają, chociaż czynią to przed krzyżem ołtarzowym.

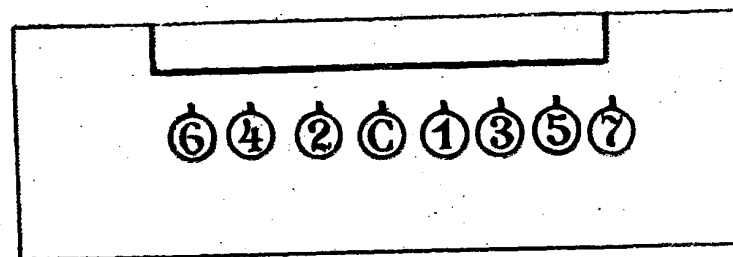
5. Celebrans umywa ręce, wkłada humerał, albę, pasek i czarną stulę.

6. Złożywszy ukłon przed krzyżem zakrystii celebrans z nakrytą głową udaje się przez kościół do głównego ołtarza w zupełnej ciszy. Porządek pochoddu jest następujący:

7. ministrant,
ministranci 5. i 6.
ministranci 3. i 4.
inni ministranci,
duchowieństwo,
ministranci 1. i 2.
celebrans.

Ministranci idą ze złożonymi rękoma i nie niosą kadzielnicy ani świeczników.

7. Przed ołtarzem ministranci zatrzymują się w następującym porządku:

Celebrans zdejmuję biret i oddaje go 1. ministrantowi. Następnie opierając ramiona na przygotowanej poduszce celebrans pada na twarz. Ministranci klękają na posadzce i pozostają pochyleni obok celebransa, 2. ministrant przynosi z kredensu księgę OHS,

8. Przez jakiś czas wszyscy modlą się w milczeniu, następnie celebrans podnosi się, wszyscy inni prostują się, lecz pozostają na klęczkach. Celebrans wstaje i zwrócony do ołtarza śpiewa orację *Deus, qui peccati veteris* w tonie ferialnym B, lub w tonie starożytnym prostym, ze złożonymi rękoma, z księgi, którą podtrzymuje 2 ministrant. Na orację w s z y s c y odpowiadają *Amen*.

9. Po skończeniu oracji celebrans i ministranci, złożwszy ukłon ołtarzowi udają się do ławki.⁴ Ministranci 3. i 4. zdejmują poduszkę i chodnik, które służyły do prostracji i odnoszą je do zakrystii. Jeżeli funkcja jest śpiewana i jest lektor (kleryk po tonzurze) ministranci 1. i 2. stawiają wysoki pulpit na środku prezbiterium. Lektor odziany w komżę śpiewa, w tonie prorocstwa, pierwszą lekcję bez tytułu. Następnie lektor czyta lekcję po polsku. Celebrans, ministranci i wierni siedząc słuchają.

10. Jeżeli funkcję odprawia się bez śpiewu, lub nie ma lektora, ministranci stawiają pulpit przed celebransem, który stojąc przy ławce czyta lekcję. Równocześnie można ją odczytać po polsku. Ministranci i wierni siedząc słuchają.

11. Responsorium śpiewa chór lub obecne duchowieństwo, albo recytuje je celebrans z ministrantami.

12. Po ukończeniu responsorium wszyscy wstają, celebrans stojąc przy siedzeniu śpiewa *Oremus, Flec-*

⁴ W odrodzonej liturgii W. Tygodnia konsekwentnie przestrzega się zasady, że na ołtarzu odprawia się tylko czynności związane z Eucharystią.

tamus genua. Wszyscy padają na kolana i przez jakiś czas modlą się w ciszy.

KOMENTATOR: „Prośmy Pana Boga, aby nam wyświadczył takie miłosierdzie, jakiego doznał łotr pokutujący na krzyżu.“

Po krótkiej modlitwie w milczeniu i na klęczkach, celebrans śpiewa *Levate*, następnie wstaje i śpiewa orację *Deus, a quo et Judas* w tonie ferialnym A, lub w tonie starożytnym uroczystym, ze złożonymi rękoma.⁵

Jeżeli lekcję czytał lektor, to 2. ministrant trzyma w czasie oracji przed celebransem księgę OHS.

13. Po skończeniu oracji następuje druga lekcja, którą śpiewa lektor przy pulpicie, lub czyta sam celebrans stojąc na swoim miejscu. Należy odczytać ją także po polsku. Wszyscy siadają i słuchają. Po lekcji następuje responsorium, które wykonuje się jak pierwsze.

14. W czasie responsorium ministranci 1. i 2. przenoszą pulpit celebransa i księgę OHS na stronę ewangelii i ustawiają na posadzce. Pod koniec responsorium celebrans z ministrantami 1. i 2. udaje się na środek prezbiterium i tam głęboko pochylony mówi głośno: *Dominus sit in corde meo, et in labiis meis. Amen*. Potem złożwszy ukłon ołtarzowi idzie na stronę ewangelii i tam, przy nienakrytym pulpicie zaczyna czytać lub śpiewać Mękę Pańską. Równocześnie należy odczytać Mękę Pańską po polsku.

⁵ Celebrans w głośnej modlitwie przedstawia Bogu ciche prośby wiernych. W ten sposób przywrócono właściwe znaczenie obrzędu klękania przed modlitwą.

Na początku celebrans nie żegna księgi, ani siebie. Ministranci stoją przy nim. Przy końcu celebrans nie całuje księgi, a ministranci nie mówią *Laus tibi, Christe*.

15. Jeżeli jest trzech diakonów lub kapłanów, mogą oni śpiewać lub czytać Mękę Pańską. W tym celu w czasie drugiego responsorium ustawia się w prezbiterium na posadzce po stronie ewangelii 3 nienakryte pulpity. Diakoni odziani w humerały, alby, paski i czarne stuły w towarzystwie dwu ministrantów przychodzą przed ołtarz; oddawszy ukłon ołtarzowi stają przed celebransem stojącym przy ławce i pochylają się głęboko. Celebrans głośno mówi nad nimi *Dominus sit in cordibus vestris et in labiis vestris*. Oni zaś prostując się odpowiadają *Amen*. Wówczas przechodzą na środek pochylają głowy przed ołtarzem, przechodzą na stronę ewangelii do pulpity i zaczynają śpiewać lub czytać Mękę Pańską. Celebrans stojąc przy ławce słucha.

16. Jeżeli jest dwóch diakonów, mogą oni śpiewać lub czytać słowa ewangelisty i synagogi, a celebrans zachowując stułę skrzyżowaną wykonuje słowa Chrystusa. W takim razie diakoni w towarzystwie ministrantów zatrzymują się przed ołtarzem, a celebrans podchodzi do nich i zajmuje miejsce w środku. Wszyscy głęboko pochyleni przed ołtarzem mówią:

Dominus sit in corde meo, et in labiis meis. Amen. Następnie podnoszą się i pochyliwszy głowy przed ołtarzem udają się do pulpity. Celebrans stoi po prawej stronie chronisty zajmując miejsce najbliższe ołtarza.

Po słowach *tradidit spiritum* wszyscy padają na kolana i chwilę trwają w milczeniu.

Po skończeniu Męki Pańskiej diakoni, którzy ją śpiewali zamykają książki i złożwszy ukłon przed ołtarzem, poprzedzani przez ministrantów 3. i 4., wracają do zakrystii, tam zdejmują stuły i alby i wracają do chóru. Usuwa się pulpity.

DRUGA CZĘŚĆ LITURGII: UROCZYSTE MODŁY ZWANE TAKŻE MODLITWĄ WIERNYCH⁶

KOMENTATOR LUB CELEBRANS: „Nie długo przed swoją męką zapowiedział Zbawiciel: Ja, gdy będę podwyższony nad ziemię, wszystko do siebie przyciągnę. W czasie samej męki modlił się nawet za swoich prześladowców. Naśladując Zbawiciela my także będziemy się modlić za wszystkich ludzi odkupionych Krwią Chrystusa. Na każde wezwanie kapłana (diakona): „*Flectamus genua*“, to znaczy „Kłękajmy“, ukleknijemy i będziemy w ciszy modlić się aż nas kapłan (diakon) wezwie do wstania z kłęczek słowami „*Levate*“, to znaczy „Wstańcie.“

17. Skończywszy czytanie Męki Pańskiej celebrans wraca do ławki i wkłada czarną kape. Ministrant 1.

⁶ W starożytności „modlitwa wiernych“ tj. ochrzczonych odbywała się po odesłaniu katechumenów i stanowiła zakończenie pouczającej części Mszy św. W W. Piątek odprawiano również te modlitwy po homilii. W ten sposób zachowała się w W. Piątek pierwotna forma zgromadzenia liturgicznego gminy rzymskiej.

pomaga we włożeniu kapy. Tymczasem ministranci 2. i 3. rozpościerają na ołtarzu tylko jeden obrus i ustawiają na środku pulpit z księgą OHS, poczem wracają do celebransa.

18. Wtedy celebrans z ministrantami 1. i 2. podchodzi do ołtarza, składa ukłon, podchodzi do mensy i całuje ją. Stojąc przed księgą między ministrantami, którzy podtrzymują brzegi kapy, zaczyna uroczyste modły.⁷

19. Wezwania wskazujące intencję modlitwy celebrans śpiewa ze złożonymi rękoma w tonie podanym w księdze. Następnie celebrans śpiewa *Oremus. Flectamus genua*. Wszyscy razem z celebransem klękają i jakiś czas modlą się w ciszy. W tej chwili komentator powinien odczytać po polsku tekst wstępu, albo własnymi słowami podać treść modlitwy. Zawsze jednak należy zostawić czas na cichą modlitwę. Po modlitwie celebrans śpiewa *Levate*, wstaje ze wszystkimi i śpiewa orację w tonie ferialnym A, lub w tonie starożytnym uroczystym z rozłożonymi rękoma.⁸ Po oracji kapłana w s z y s c y o d p o w i a d a j a: *Amen*.

KOMENTATOR: „1. Módlmy się o spokojny rozwój Kościoła Bożego na całym świecie.

⁷ Środek ołtarza jest właściwym miejscem modlitwy kapłana. Na boki ołtarza kapłan przechodzi wtedy, gdy zastępuje lewitów.

⁸ Jedyny wypadek w liturgii rzymskiej, że celebrans odziany w kapę śpiewa orację z rozłożonymi rękoma. Aby ułatwić tę czynność ministranci podtrzymują brzegi kapy.

2. Módlmy się o wszystkie łaski potrzebne Ojcu świętemu.

3. Módlmy się za całe duchowieństwo i zakony.

4. Módlmy się za rządzących państwami.

5. Módlmy się za katechumenów tj. przygotowujących się do chrztu św.

6. Módlmy się o oddalenie od wiernych wszystkich nieszczęść.

7. Módlmy się o powrót do Kościoła heretyków i schizmatyków.

8. Módlmy się o nawrócenie Żydów.

9. Módlmy się o światło wiary dla pogan.“

TRZECIA CZĘŚĆ LITURGII: UROCZYSTA ADORACJA KRZYŻA

KOMENTATOR LUB CELEBRANS: „W dzień krwawej ofiary P. Jezusa na krzyżu Kościół św. powstrzymuje się od wznawiania jej w sposób bezkrwawy we Mszy św., natomiast wzywa nas do uroczystej adoracji samego Krzyża świętego. W ranach Najświętszych wyczytamy przeogromną miłość Bożą ku nam i potworność grzechu odkupionego Krwią Syna Bożego. Gdy kapłan będzie odsłaniał stopniowo krzyż i śpiewał: „Oto drzewo krzyża, na którym Zbawienie świata zawisło“ będziemy odpowiadali *Venite, adoremus*, to znaczy „Pójdźcie, pokłońmy się“. Po

czym będziemy klękali i w milczeniu oddawali cześć Krzyżowi świętemu. Powtórzymy to trzykrotnie. Po odsłonięciu całego krzyża, będzie adorować go duchowieństwo, a potem wierni. Najpierw podchodzić będą mężczyźni, później niewiasty. Każdy z was podejście do krzyża trzymanego przez ministrantów przykłąknie na jedno kolano i ucałuje stopy Ukrzyżowanego. Podchodzić będziemy prawą stroną, a odchodzić lewą. Wstańmy teraz na wniesienie krzyża świętego“.

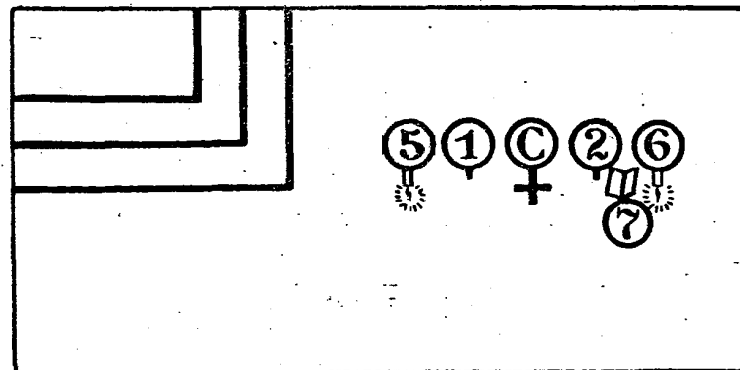
20. Po ukończeniu uroczystych modlitw celebrans i ministranci skłaniają głowy przed ołtarzem i krótszą drogą wracają do ławki, gdzie celebrans zdejmuje kapę.

21. Celebrans oraz ministranci 1., 2., 5., i 6. udają się krótszą drogą do zakrystii. W zakrystii celebrans bierze krzyż a ministranci 5. i 6. przygotowane świeczniki z zapalonymi świecami. Teraz p r o c e s j o n a l n i e, dłuższą drogą, wnosi się krzyż do kościoła. Na przodzie idą ministranci 1. i 2. ze złożonymi rękoma a za nimi celebrans z krzyżem, któremu towarzyszą ministranci 5. i 6. ze świecznikami. Jeżeli nie ma ministrantów 5. i 6., świeczniki niosą ministranci 1. i 2. idąc obok celebransa.

22. 7. ministrant przygotowuje księgę z antyfoną *Ecce lignum crucis*.

23. Celebrans podchodzi na stronę epistoły i tutaj przed stopniami odwraca się do wiernych. Ministrant 7. trzyma przed celebransem księgę. Stoi nieco z boku, tak aby nie zasłaniać wiernym celebransa i krzyża. Ministranci 1. i 2. stoją po obu stronach

celebransa i pomagają mu w odsłanianiu krzyża. Obok nich stoją ministranci ze świecznikami.

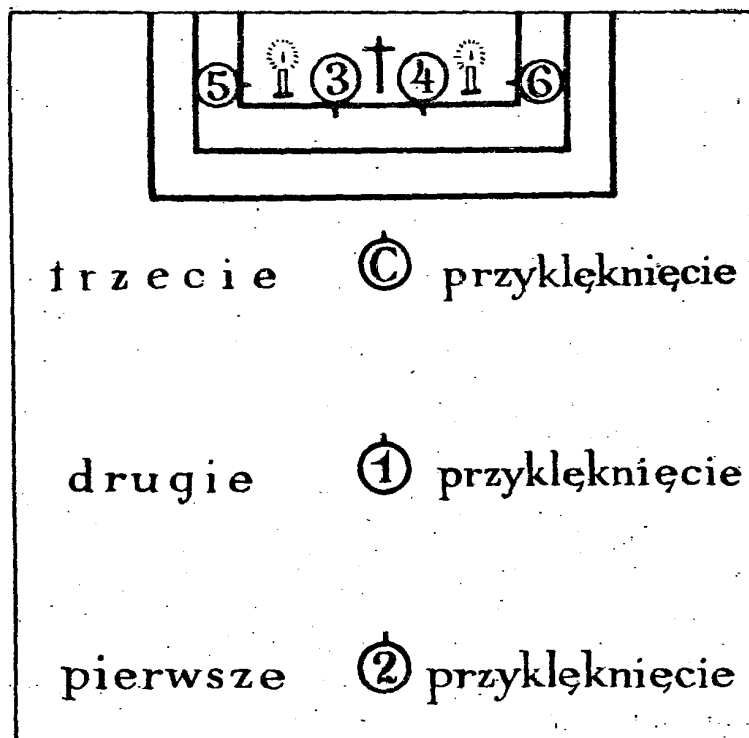
24. Celebrans odsłania szczyt krzyża i śpiewa lub czyta antyfonę *Ecce lignum crucis, in quo salus mundi pependit*. Schola i w s z y s c y obecni odpowiadają *Venite, adoremus*.

25. Po skończeniu śpiewu wszyscy, z wyjątkiem celebransa i ministrantów ze świecznikami, padają na kolana i przez chwilę adorują w milczeniu.

26. Następnie celebrans wstępuje do ołtarza po stronie epistoły i z pomocą 1. ministranta odkrywa prawe ramię Ukrzyżowanego; wtedy podnosząc nieco Krzyż śpiewa lub czyta powtórnie wyżej niż poprzednio *Ecce lignum crucis*. Wszyscy odpowiadają i po śpiewie klękają jak poprzednio.

27. Następnie celebrans podchodzi do środka ołtarza, odkrywa całkowicie krzyż i podniósłszy go, trzeci raz jeszcze wyżej śpiewa lub czyta: *Ecce lignum crucis*, inni jak poprzednio odpowiadają i po śpiewie adorują.

28. Celebrans wręcza odsłonięty krzyż ministrantom 3. i 4., którzy stojąc na podnóżku przed środkiem ołtarza, zwróceniem do ludu, podtrzymują go za ramiona tak, że dół krzyża opiera się na podnóżku ołtarza. Ministranci 5. i 6., którzy trzymali zapalone świeczniki, ustawiając je na podnóżku po prawej i lewej stronie krzyża, klękają na najwyższym stopniu po bokach podnóżka zwróceniem twarzami do krzyża. Jeżeli świeczniki nieśli ministranci 1. i 2. to stawiają je obok krzyża i schodzą z celebransem do ławki.

29. Celebrans, oddawszy krzyż ministrantom, schodzi z 1. i 2. ministrantem do ławki, gdzie zdejmując obuwie, jeżeli może to zrobić bez trudności. Następnie w towarzystwie 1. ministranta udaje się na środek prezbiterium i podchodzi do krzyża, trzy razy przyklękając na jedno kolano. Po trzecim przyklęknieniu całuje stopy Ukrzyżowanego. Następnie wraca do ławki i wkłada obuwie.

30. Po celebransie przystępują do adoracji krzyża obecni kapłani, klerycy i ministranci. Jeżeli to możliwe, wszyscy oni zdejmują najpierw obuwie, po czym jeden za drugim podchodzą do krzyża i powtórzywszy trzykrotnie przyklęknienie na jedno kolano całują stopy Ukrzyżowanego.

31. Po skończonej adoracji przez celebransa, duchowieństwo i ministrantów, ministranci 3. i 4. w towarzystwie ministrantów 5. i 6. z zapalonymi świecznikami, przenoszą krzyż do balustrady i tam podtrzymują go tak, jak poprzednio. Wierni przechodzą przed krzyżem jakby procesjonalnie, najpierw mężczyźni, potem niewiasty, pobożnie całują stopy Ukrzyżowanego, przyklękawszy najpierw na jedno kolano. Wierni przyklękają tylko jeden raz.

Gdyby proboszcz albo rządcą kościoła przewidywał, że z powodu wielkiego napływu wiernych nie da się przeprowadzić adoracji krzyża w sposób przepisany w Porządku Wielkiego Tygodnia, bez trudności lub bez wielkiego uszczerbku dla należytego porządku i pobożności, wtedy należy wykonać ceremonię w ten sposób: gdy duchowieństwo, o ile jest, i ministranci dopełnią adoracji, celebrans bierze krzyż z rąk ministrantów i stojąc na najwyższym

stopniu ołtarza krótką przemową wzywa lud do adoracji św. Krzyża i trzyma go wysoko podniesiony, a wierni przez krótki czas adorują w milczeniu.

32. W czasie adoracji krzyża świętego, schola podzielona na dwa chóry, wykonuje tzw. Improperia i następne śpiewy. Celebrans i ministranci oraz wszyscy inni, którzy już odbyli adorację krzyża, siedząc słuchają. Mogą także brać udział w śpiewie. Schola udaje się do adoracji częściami, tak, aby nie przerywać śpiewu.

33. Śpiewa się tak długo, jak tego wymaga liczba adorujących. Kończy się zawsze doksologią: *Sempiterna sit beatae Trinitati gloria*. W czasie adoracji krzyża przez wiernych, należy odsłonić Krzyż procesyjny i inne krzyże. Obrazy pozostają zasłonięte aż do Gloria Wigilii Wielkanocnej.

34. W braku śpiewaków, celebrans siedząc czyta na przemian z ministrantami albo z obecnym duchowieństwem Improperia umieszczone w OHS pod nn. I i IV. Celebrans czyta części oznaczone cyfrą 1, ministranci lub duchowieństwo części oznaczone cyfrą 2. Części, które oznaczone są 1 et 2 recytuje celebrans razem z ministrantami lub duchowieństwem. — Jeżeli nie wykonuje się śpiewów łacińskich należy śpiewać:

I. *Święty Boże, Święty mocny, Święty a nieśmiertelny, zmiłuj się nad nami*. Trzy razy tylko to jedno wezwanie.

II. *Ludu mój ludu*.

III. i IV. *Krzyżu święty nade wszystko*.

Pieśni wymienione dość dobrze oddają treść Improperiów. Jeżeli tych pieśni nie wystarczy, można

śpiewać inne pieśni wielkopostne. Adoracji wiernych nie należy przerywać.

35. Po skończeniu adoracji krzyża, ci ministranci, którzy krzyż podtrzymywali, odnoszą krzyż na ołtarz i tam umieszczają go na środku w jego podstawie, i jeżeli budowa ołtarza na to pozwala, to tak wysoko, aby mógł być widziany przez wiernych, a nie przeszkadzał celebransowi w następnych ceremoniach, które odbyć trzeba na ołtarzu. W naszych warunkach najczęściej trzeba będzie krzyż zatknąć w przygotowanej podstawie i ustawić nad tabernakulum. Ministranci ze świecznikami towarzyszą krzyżowi i stawiają świeczniki na ołtarzu po obu stronach krzyża. Gdy umieszcza się krzyż na ołtarzu w s z y s c y s t o j ą.

CZWARTA CZĘŚĆ LITURGII: KOMUNIA ŚW.⁹

KOMENTATOR LUB CELEBRANS: „Aby zaznaczyć jedność ofiary Wieczernika, to zn. Mszy św. z krwią ofiarą Pana Jezusa na krzyżu, Kościół św. poleca nam dzisiaj przyjmować Pana Jezusa pod postaciami konsekrowanymi wczoraj. Przyjmując Ciało

⁹ Starożytna liturgia papieska nie знаła w W. Piątek komunii św. Natomiast w innych kościołach Rzymu oraz poza Rzymem rozdawano komunię św. W XII w. rozpoczyna się kryzys pobożności eucharystycznej i liczba przystępujących w W. Piątek do Stołu Pańskiego maleje; w liturgii papieskiej wprowadza się komunię, ale ograniczoną do samego celebransa. Przepis ten został później wprowadzony do mszału. Wiele diecezji francuskich zachowało jednak

Zbawiciela, w tym dniu za nas wydane, wypraszajmy sobie siły do umartwienia naszych namiętności“.

36. Celebrans zdejmuje czarną stulę, a wkłada stulę i ornat fioletowy.

37. Następnie celebrans bierze fioletową burse, 1. ministrant naczynie z wodą i puryfikaterzem do obmycia i otarcia palców i razem z 2. ministrantem podchodzą do stopni, przyklękają przed krzyżem i podchodzą do ołtarza. Celebrans rozkłada korporał, 1. ministrant stawia naczynie z wodą, 2. ustawia pulpit z księgą po stronie ewangelii. W tym czasie wyznaczeni do niesienia baldachimu udają się do kaplicy, w której przechowuje się Najśw. Sakrament. Zapala się świece na przygotowanych świecznikach.

38. Celebrans schodzi na posadzkę, przyklęka i poprzedzany przez ministrantów 1., 2. i 7. udaje się do ołtarza przechowania. Wszyscy inni pozostają na miejscu.

39. Przed ołtarzem przechowania wszyscy klękają na oba kolana. 1. ministrant nakłada celebransowi biały welon. Celebrans wyjmuję z tabernakulum puszkę i kustodię i przykrywszy ją końcami welonu odnosi do głównego ołtarza.

40. Ministranci 1. i 2. zabierają przygotowane świeczniki ze świecami. Przy powrocie do ołtarza

zwyczaj rozdawania komunii św. w Wielki Piątek aż do XVIII wieku. Obecny nawrót do pobożności pierwszych wieków spowodował przywrócenie komunii św. wiernych w dniu naszego odkupienia. Rył wzięto z *Sacramentarium Gelasianum*, z tą zmianą, że wszyscy wierni odmawiają modlitwę Pańską razem z celebransem.

nad Najśw. Sakramentem niesie się umbellę lub baldachim. Pierwszy idzie 7. ministrant z kołatką, za nim 1. i 2. ze świecznikami, w końcu celebrans pod baldachimem.

41. W tym czasie wszyscy klęczą. Przeniesienie Najśw. Sakramentu na główny ołtarz nie ma charakteru uroczystej procesji, nie niesie się krzyża procesyjnego i nie używa się kadzidła.¹⁰

42. W tym czasie śpiewacy wykonują antyfony: 1. *Adoramus te, Christe*, 2. *Per lignum servi facti sumus*, 3. *Salvator mundi, salva nos*. Jeżeli nie ma śpiewaków, celebrans recytuje te antyfony z ministrantami klęcząc na najniższym stopniu ołtarza Przechowania, nim wyjmie puszkę z tabernakulum.

43. Gdy dojdą do wielkiego ołtarza, ministrant 7. z kołatką zatrzymuje się przy stopniach, celebrans i ministranci ze świecznikami wstępują na stopnie. Celebrans stawia puszkę i kustodię na korporale, ministranci zaś stawiają świece na ołtarzu obok świeczników już stojących. Po przyklęknięciu, pierwszy ministrant zdejmuję z celebransa welon. Celebrans wstawia kustodię do tabernakulum i zamyka je.¹¹ Ministranci schodzą ze stopni. Inni ministranci również podchodzą do ołtarza i wszyscy stoją przed najniższym stopniem w takim porządku jak przy pierwszym przyjsciu do ołtarza.

44. Celebrans głośno recytuje wstęp do modlitwy Pańskiej: *Oremus. Praeceptis salutaribus moniti, oraz modlitwę Pańską.*

¹⁰ Przeniesienie Najśw. Sakramentu dokonane w formie prostej przy śpiewie antyfon o Krzyżu św. podkreśla związek Eucharystii z ofiarą krzyżową.

¹¹ Instrukcja K.L.E. VI. D. n. 7.

45. Ponieważ *Pater noster* stanowi przygotowanie do komunii, recytują je całe razem z celebransem uroczystie, poważnie i wyraźnie w języku łacińskim *w s z y s c y o b e c n i*, duchowni i wierni. Wszyscy także dodają *Amen*.

46. Sam celebrans z rozłożonymi rękoma, głośno i wyraźnie recytuje modlitwę *Libera nos*. Na końcu *w s z y s c y* odpowiadają: *Amen*.

47. Natychmiast celebrans odmawia przyciszonym głosem jak zwykle, pochylony i opierając na ołtarzu złożone dłonie, modlitwę: *Perceptio Corporis tui*.

48. Odmówiwszy modlitwę odkrywa puszkę, przykłęka, bierze prawą ręką jeden komunikant, przekłada go do lewej ręki i trzymając go nad puszką, pochylony trzykrotnie uderza się w piersi i odmawia w zwykły sposób *Domine, non sum dignus*.

49. Następnie żegnając się Najśw. Sakramentem prawą ręką, dołącza cicho *Corpus Domini nostri*. Przyjmuje z czcią Ciało Pańskie i zatrzymuje się nieco na adoracji Najśw. Sakramentu.

50. Zaraz potem ministranci i *i n n i o b e c n i* odmawiają spowiedź powszechną w zwykły sposób.

51. Celebrans przykłonawszy odwraca się do ludu i głośno mówi: *Misereatur*. *W s z y s c y* odpowiadają: *Amen*. Celebrans dodaje *Indulgentiam*, *w s z y s c y* odpowiadają: *Amen*.

52. Następnie celebrans zwraca się do ołtarza, przykłęka, bierze puszkę i odwróciwszy się do ludu na środku ołtarza mówi głośno: *Ecce Agnus Dei* i trzykrotnie *Domine, non sum dignus*.

Celebrans przystępuje do rozdzielenia Komunii św. w sposób podany w W. Czwartek.

53. Kapłani i diakoni wkładają do komunii stuły fioletowe.

54. Jeżeli wielka liczba wiernych przystępuje do Stołu Pańskiego, także inni kapłani, odziani w komże i fioletowe stuły, mogą rozdawać Komunię św. albo razem z celebransem przy balustradzie, albo w innym odpowiednim miejscu, byleby troskliwie zapewniono dobry porządek i pobożność wiernych. Jeżeli ze względu na ilość przystępujących do komunii św., trzeba przenieść kilka puszek, czyni to inny kapłan lub diakon odziany w komżę i stułę fioletową, któremu towarzyszą ministranci 5. i 6. ze świecami. W braku innego diakona przenosi je celebrans po wyczerpaniu pierwszej puszeki.

55. Podczas rozdawania komunii św. *m o ż n a* śpiewać psalm 21 *Deus meus, Deus meus*, albo jedno lub kilka responsoriów z jutrzni W. Piątku. Jeżeli nie śpiewa się psalmu należy go zastąpić pieśniami wielkopostnymi, z eucharystycznych nadaje się szczególnie: *Witam Cię, witam, Przenajświętsze Ciało, któreś na krzyżu sromotnie wisało*.

56. Po rozdaniu komunii św. celebrans wraca do ołtarza, stawia puszkę na korporale, przykłęka, oczyszcza nad puszką patenę komunijną, przykłęka, zamyka puszkę, umywa palce w naczynku i wyciera puryfikaterzem, nic nie mówiąc; puszkę wstawia do tabernakulum i zamyka je. Następnie składa korporał i wkłada go do bursy, a pulpit z mszałem przesuwając na środek ołtarza.¹²

¹² Przemawiając do uczestników Kongresu Duszpasterstwa Liturgicznego w Asyżu Ojciec św. Pius XII przy-

57. Celebrans stojąc przed środkiem ołtarza śpiewa trzy przepisane na dziękczynienie oracje w tonie ferialnym B, lub w tonie starożytnym prostym, ze złożonymi rękoma. W s z y s c y s t o j ą i o d p o w i a d a j ą *Amen*.

pomniął Dekret S.K.O. z dnia 27. VII. 1927. Dekret ten brzmi:

Świętej Kongregacji Obrzędów przedłożono następującą wątpliwość: „Czy wolno odprawiać Mszę śpiewaną lub czytaną przed N. Sakramentem zasłoniętym (coram Ssmo Sacramento velato) lub wystawionym w puszce, wewnątrz lub poza tabernakulum?” A jeżeli nie wolno: „Czy przynajmniej wolno tolerować taki zwyczaj?”

Święta Kongregacja wysłuchawszy zdania specjalnej Komisji odpowiedziała: „Negatywnie na oba pytania”.

Korzystając z tej okazji sama święta Kongregacja Obrzędów oświadcza, że Dekrety Nr 3448, *Societatis Iesu*, z 11 maja 1878, oraz Nr 4353 *Marianopolitana* z 17 kwietnia 1919, w sprawie Mszy i rozdawania Komunii przy ołtarzu wystawienia Najśw. Sakramentu, nadal pozostają w mocy, a Najprzewielebniejsi Ordynariusze miejscowi ze szczególną troską mają czuwać nad ich zachowaniem.

Zgodnie z tymi dekretami i samą myślą liturgii W. Piątku umieszczenie Najśw. Sakramentu w monstrancji i przeniesienie do Bożego Grobu winno się odbyć po całkowitym zakończeniu czcigodnej liturgii W. Piątku. W przeciwnym razie zamiast dostosować zwyczaje krajowe do odrodzonej liturgii, nagina się liturgię do zwyczajów, co nie jest zgodne z dyrektywami Stolicy Świętej.

Warto zaznaczyć, że Rytuał dla diecezji Warmińskiej, wydający się tak samo jak *Rituale Romanum Ecclesiae Poloniae adaptatum* z agendy gnieźnieńskiej, zatwierdzony przez S.K.O. dnia 30. III. 1939, polecał hostię przeznaczoną do wystawienia w Bożym Grobie umieścić w kustodii i przeniesić do monstrancji dopiero po włożeniu przez celebransa kapy.

58. Celebrans zamyka mszał i schodzi ze stopni. Razem z ministrantami przykłada i odchodzi do ławki, gdzie zdejmuje ornat i wkłada fioletową kape.¹³

II. PRZENIESIENIE NAJŚW. SAKRAMENTU DO „BOŻEGO GROBU”

KOMENTATOR LUB CELEBRANS: „Przeniesiemy teraz Najśw. Sakrament do „Bożego Grobu”. W dniu jutrzejszym będziemy nawiedzali Pana Jezusa, aby rozważać Jego Mękę i śmierć i dziękować Mu za Jego ofiarę. Wielka Sobota to dzień największego smutku, dlatego nie ma swojej mszy św. Pan Jezus nie pozostał jednak w grobie. Grób ten stał się świadkiem zwycięstwa Zbawiciela nad śmiercią. Jutro wieczorem zgromadzimy się, aby obchodzić Wielką Noc Zmartwychwstania Pańskiego.”

59. Z zakrystii wychodzi 3. ministrant z kadzielnicą. 4. ministrant staje z krzyżem procesyjnym u wejścia do prezbiterium. Duchowieństwu rozdaje się świece. Wyznaczeni do baldachimu stają z nim przed balustradą. Zakrystian zanoszą na ołtarz monstrancję i przejrzyście welon.

¹³ Instrukcja K.L.E. VI. D. n. 13. — Przepisując kolor fioletowy do komunii św. OHS. przypomniawszy zasadę, że do funkcji eucharystycznych poza Mszą nie używa się barwy czarnej. Skoro Najśw. Sakrament zamknięty w puszce przenosi się w szatach fioletowych, logiczne jest, aby w uroczystej procesji do Bożego Grobu użyć tej samej barwy.

60. Celebrans z ministrantami wraca do ołtarza, przykłada, wstępuje na stopnie i rozkłada korporał. Następnie, zachowując zwykłe ceremonie, wyjmuje z tabernakulum kustodię i wkłada hostię do monstrancji, którą okrywa welonem. Schodzi ze stopni, nakłada kadzidło bez błogosławieństwa i okadza Najśw. Sakrament. 2. ministrant nakłada celebransowi welon naramienny.

61. Ministranci 5. i 6. podchodzą do ołtarza, zdejmują dwa świeczniki i udają się z nimi obok krzyża.¹⁴

62. Celebrans podchodzi do ołtarza, bierze monstrancję i niesie ją procesjonalnie do „Bożego Grobu“. Porządek procesji jak w Wielki Czwartek do ołtarza Przechowania:

sztandary,

bractwa ze świecami,

4. ministrant z krzyżem, a obok niego ministranci

5. i 6. ze świecznikami,

ministranci i duchowieństwo ze świecami,

7. ministrant z kołatką,

3. ministrant okadzający Najśw. Sakrament, celebrans pod baldachimem, a obok niego ministranci 1. i 2. podtrzymujący brzegi kapy.

63. W czasie procesji śpiewa się *Recessit Pastor* albo po polsku *Jezu Chryste Panie miły*. Po dokonaniu wystawienia w „Bożym Grobie“ celebrans nakłada kadzidło i okadza Najśw. Sakrament.

64. Następnie celebrans albo inny kapłan lub diakon ubrany w komżę i stulę fioletową, w towarzy-

¹⁴ Analogia do innych obrzędów tego dnia.

stwie dwóch ministrantów ze świecami, przenosi puszkę z tabernakulum głównego ołtarza do tabernakulum „Bożego Grobu“. Po zamknięciu tabernakulum „Bożego Grobu“, celebrans zatrzymuje się na krótkiej adoracji. Następnie klęka na oba kolana razem z ministrantami i wraca do zakrystii poprzedzany przez nich. W zakrystii zdejmuje szaty i odprawia dziękczynienie.

65. Ministranci 5. i 6. odnoszą świeczniki na główny ołtarz, gaszą świece i zdejmują z ołtarza inne przedmioty i obrus, tak aby na ołtarzu został tylko krzyż i 4 świeczniki.¹⁵

66. Ministranci odnoszą do zakrystii wszystkie sprzęty użyte w liturgii.

§ 3. RYT UROCZYSTY

I. UROCZYSTA LITURGIA POPOŁUDNIOWA KU CZCI MEKI I ŚMIERCI PAŃSKIEJ

UWAGI WSTĘPNE

1. Patrz w § 1. Ryt prosty, nn. 1 — 3.
2. W chórze opuszcza się wszelkie ukłony.

PIERWSZA CZĘŚĆ LITURGII: CZYTANIA

3. W zakrystii celebrans wkłada humerał, albę, pasek i czarną stulę. Diakon i subdiakon wkładają humerały, alby, paski. Diakon ponadto wkłada czarną stulę.

¹⁵ Obnażenie ołtarza jest wyraźnie przepisane.

4. Wszyscy tak ubrani w milczeniu procesjonalnie udają się przez kościół do ołtarza. Wypada iść dłuższą drogą, ewentualnie przez główne drzwi. Porządek pochodu do ołtarza jest następujący:

akolici 1. i 2.,
akolici 3. i 4.,
ceremoniarz,
duchowieństwo,
subdiakon,
diakon,
celebrans.

5. Po dojściu do ołtarza wszyscy składają ukłon, następnie celebrans, diakon i subdiakon padają na twarz. Niższa asysta odchodzi do kredensu, klęka i pochyla się głęboko. Duchowni udają się do ławek chórowych i tam pozostają na klęczkach, głęboko pochyleni. Wszyscy modlą się w ciszy.

6. Na znak dany przez ceremoniarza wszyscy się podnoszą, lecz pozostają na klęczkach. 2. akolita zanoszą diakonowi księgę OHS. Celebrans stojąc przed stopniami ołtarza śpiewa orację *Deus qui peccati veteris* w tonie ferialnym B, lub w tonie starożytnym prostym, ze złożonymi rękoma. Diakon i subdiakon klęcząc podtrzymują księgę.

W s z y s c y odpowiadają *Amen*.

7. Po skończeniu modlitwy wszyscy wstają. Celebrans i asystujący udają się do ławki. Wszyscy siadają. Akolici 1. i 2. zdejmują poduszkę i chodnik, które służyły do prostracji i odnoszą je do zakrystii.

8. Ceremoniarz stawia pulpit bez nakrycia na środku prezbiterium i podprowadza lektora. Lektor skłania głowę przed ołtarzem i bez tytułu śpiewa

pierwszą lekcję w tonie prorocstwa; wszyscy siedzą i słuchają. Na końcu nie mówi się *Deo gratias*. Następnie lektor czyta lekcję po polsku. Skończywszy lekcję i skłoniwszy się przed ołtarzem lektor wraca na swoje miejsce, a ceremoniarz do ławki.

Następuje responsorium, które śpiewa schola lub recytuje obecne duchowieństwo. Można recytować w drugim tonie psalmu. W czasie responsorium 2. akolita trzyma przed celebransem księgę.

9. Po ukończeniu responsorium wszyscy wstają, celebrans stojąc przy siedzeniu śpiewa *Oremus*, diakon *Flectamus genua* i wszyscy razem z celebransem upadłszy na kolana przez jakiś czas modlą się w ciszy. Diakon śpiewa *Levate*. Wszyscy wstają i celebrans śpiewa orację *Deus a quo et Iudas* w tonie ferialnym A, lub w tonie starożytnym uroczystym, ze złożonymi rękoma, z księgi podtrzymywanej przez 2. akolitę.

10. Po skończeniu oracji subdiakon w towarzystwie ceremoniarza udaje się do pulpitu i śpiewa drugą lekcję również bez tytułu. Celebrans i wszyscy inni siedząc słuchają. Lekcję należy odczytać także po polsku. Po skończeniu lekcji ceremoniarz odprowdza subdiakona do siedzenia.

Następuje drugie responsorium śpiewane przez scholę lub recytowane przez obecne duchowieństwo. Można recytować w II tonie psalmu.

11. W czasie responsorium ceremoniarz usuwa pulpit lektora, a akolici 1. i 2. ustawiają na posadzce prezbiterium po stronie ewangelii 3 pulpity do śpiewania *Męki Pańskiej*.

12. Obrzędy przy wyjściu diakonów i śpiewie Męki Pańskiej zobacz w § 2. nn. 15 i 16.

13. Diakon usługujący celebransowi może brać udział w śpiewie Męki Pańskiej.

DRUGA CZĘŚĆ LITURGII: UROCZYSTE MODŁY
ZWANE TAKŻE MODLITWĄ WIERNYCH

14. Po skończeniu śpiewu Męki Pańskiej celebrans wkłada czarną kape, diakon i subdiakon wkładają dalmatykę i tunicellę tejże barwy. Akolici 3. i 4. pomagają w ubieraniu, tymczasem akolici 1. i 2. rozpościerają na ołtarzu tylko jeden obrus i ustawiają w ś r o d k u księgę OHS na pulpicie. Wtedy celebrans w towarzystwie diakona i subdiakona przechodzi do ołtarza, składa ukłon, wstępuje na stopnie, całuje ołtarz na środku i stojąc tutaj przed księgą, między diakonem a subdiakonem zaczyna uroczyste modły. W s z z y s c y w s t a j a .

15. Wezwania wskazujące intencję modlitwy celebrans śpiewa ze złożonymi rękoma, w tonie podanym w księdze. Następnie celebrans śpiewa *Oremus*, diakon *Flectamus genua*. Wszyscy razem z celebransem klękają i jakiś czas modlą się w ciszy. W tej chwili komentator powinien odczytać po polsku tekst wstępu, albo własnymi słowami podać treść modlitwy, zawsze jednak należy zostawić czas na cichą modlitwę. Gdy diakon zaśpiewa *Levate* wszyscy wstają i celebrans śpiewa orację w tonie ferialnym A, lub w tonie starożytnym uroczystym, z złożonymi rękoma.

TRZECIA CZĘŚĆ LITURGII:
UROCZYSTA ADORACJA KRZYŻA

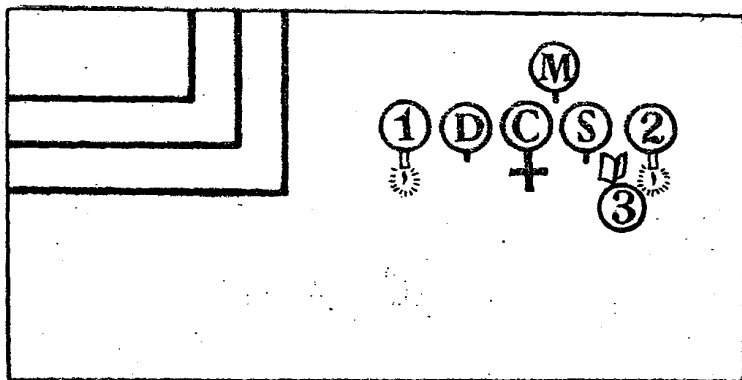
16. Po ukończeniu uroczystych modlitw celebrans i asystujący skłaniają głowy przed ołtarzem i krótszą drogą wracają do ławki, gdzie celebrans zdejmuje kape, asystujący dalmatykę i tunicellę. Celebrans i subdiakon siadają.

17. Diakon poprzedzany przez czterech akolitów udaje się do zakrystii. W zakrystii diakon bierze krzyż, a akolici 1. i 2. przygotowane świeczniki z zapalonymi świecami. Teraz p r o c e s j o n a l n i e, dłuższą drogą wnosi się krzyż do kościoła. Na przdzie idą akolici 3. i 4. ze złożonymi rękoma, a za nimi diakon, obok którego idą akolici 1. i 2. ze świecznikami.

18. Gdy diakon wejdzie do prezbiterium wszyscy wstają, celebrans z subdiakonem wychodzą naprzeciw i na środku prezbiterium, przed ołtarzem celebrans odbiera krzyż z rąk diakona.

19. Celebrans z diakonem i subdiakonem przechodzi na stronę epistoły i tutaj stojąc na posadzce, zwrócony do ludu, odsłania szczyt krzyża. Następnie sam rozpoczyna antyfonę *Ecce lignum Crucis*, a dalej pomagają mu śpiewać diakon i subdiakon aż do słów: *Venite, adoremus*, które śpiewa schola z towarzyszeniem w s z z y s t k i c h o b e c n y c h. 3. akolita trzyma przed celebransem otwartą księgę z tekstem antyfony, stoi nieco z boku, aby nie zasłaniać wiernym celebransa i krzyża. Po skończeniu śpiewu wszyscy, z wyjątkiem celebransa i akolitów

ze świecznikami, padają na kolana i przez krótką chwilę w ciszy adorują.

21. Następnie celebrans wstępuje do ołtarza na stronę epistoły i odkrywa prawe ramię Ukrzyżowanego, wtedy podnosząc nieco krzyż z pomocą asystujących, jeżeli jest potrzebna, śpiewa powtórnie wyżej niż poprzednio: *Ecce lignum Crucis*, inni towarzyszą i po śpiewie klękają jak poprzednio.

22. Następnie celebrans podchodzi do środka ołtarza, odkrywa całkowicie krzyż i podniósłszy go trzeci raz, jeszcze wyżej intonuje *Ecce lignum Crucis*, inni jak poprzednio towarzyszą i po śpiewie adorują. Dwaj zaś akolici z zapalonymi świecami towarzyszą krzyżowi po prawej i lewej stronie celebransa.

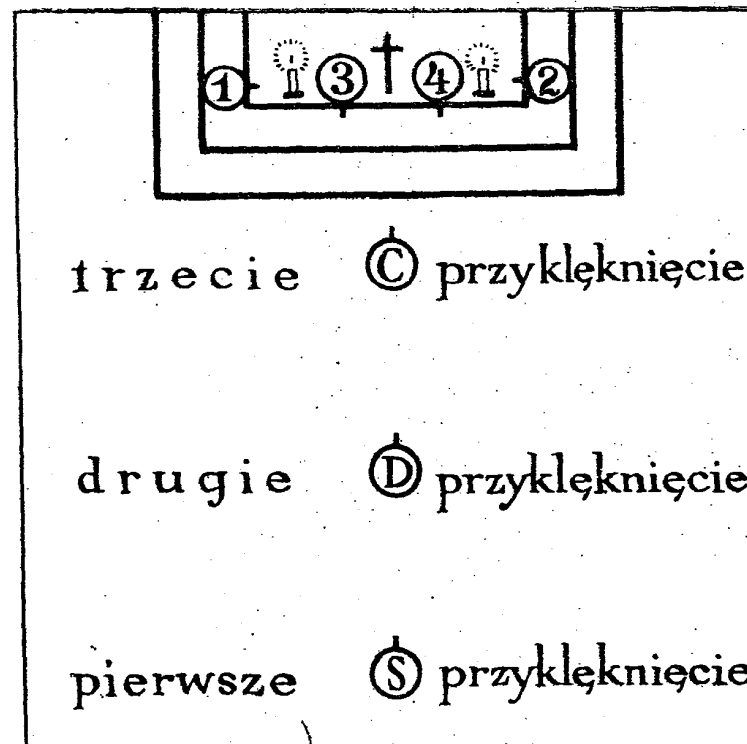
23. Celebrans wręcza odsłonięty krzyż akolitom 3. i 4., którzy stojąc na podnóżku przed środkiem ołtarza, zwróceni twarzami do ludu, podtrzymują go za ramiona tak, że dół krzyża opiera się na podnóżku. Akolici 1. i 2., którzy trzymali zapalone świeczniki, ustawiają je na podnóżku po prawej i lewej

stronie krzyża i klękają na najwyższym stopniu po bokach podnóżka, zwróceni twarzami do krzyża.

24. Po oddaniu krzyża akolitom, celebrans i asystujący schodzą na posadzkę, przyklękają na jedno kolano i udają się do ławki.

25. Przy ławce celebrans i asystujący zdejmują bućki. Wszyscy inni obecni w chórze robią to na swoich miejscach.

26. Celebrans w towarzystwie ceremoniarza udaje się na środek prezbiterium i podchodzi do krzyża, trzy razy przyklękając na jedno kolano. Po trze-

cim przyklęnięciu całuje stopy Ukrzyżowanego i wraca do ławki.

27. Po celebransie przystępują do adoracji krzyża diakon, subdiakon, duchowieństwo i ministranci. Wszyscy oni, jeden po drugim podchodzą do krzyża i powtórzywszy trzykrotne przyklęnięcie na jedno kolano całują stopy Ukrzyżowanego.¹⁶

28. Po skończeniu adoracji przez celebransa, asystujących, duchowieństwo i ministrantów, akolici 3. i 4. w towarzystwie akolitów 1. i 2. z zapalonymi świecznikami, przenoszą krzyż do balustrady i tam podtrzymują go tak jak poprzednio. Wierni przechodząc przed krzyżem jakby procesjonalnie, najpierw mężczyźni, potem niewiasty, pobożnie całują stopy Ukrzyżowanego, przyklękawszy najpierw na jedno kolano. Wierni przyklękają tylko jeden raz.

Gdyby proboszcz albo rządcą kościoła przewidywał, że z powodu wielkiego napływu ludzi nie da się przeprowadzić adoracji krzyża w sposób przepisany w Porządku Wielkiego Tygodnia bez trudności lub bez wielkiego uszczerbku dla należytego porządku i pobożności, wtedy należy wykonać ceremonię w ten sposób: gdy duchowieństwo i ministranci dopełnią adoracji, celebrans bierze krzyż z rąk ministrantów. stojąc na najwyższym stopniu ołtarza krótką przemową wzywa wiernych do adoracji krzyża i trzyma go wysoko podniesiony, a wierni przez krótki czas adorują w milczeniu. Obok celebransa stoją diakon i subdiakon oraz akolici ze świecznikami.

¹⁶ Jeżeli duchowieństwo jest liczne może podchodzić parami, aby nie przedłużać ceremonii.

29. W czasie adoracji krzyża świętego, schola podzielona na dwa chóry, wykonuje improperia. Celebrans i ministranci oraz wszyscy inni, którzy odbyli już adorację krzyża, siedząc słuchają. Mogą także brać udział w śpiewie. Schola udaje się do adoracji częściami tak, aby nie przerywać śpiewu. Śpiewa się tak długo, jak tego wymaga liczba adorujących. Kończy się zawsze doksologią: *Sempiterna sit beatæ Trinitati gloria*. Śpiew improperiów można przeplatać śpiewem polskim. Po I części *Święty Boże*, po II części *Ludu mój ludu*, po IV części *Krzyżu święty nade wszystko*. W ten sposób schola może odpocząć a wierni mają czynniejszy udział w akcji liturgicznej.

30. Po skończeniu adoracji krzyża, akolici, którzy krzyż podtrzymywali, odnoszą krzyż na ołtarz i tam umieszczają go na środku, i jeżeli budowa ołtarza na to pozwala, to tak wysoko, aby mógł być widziany przez wiernych, a nie przeszkadzał celebransowi w następujących ceremoniach, które odbyć trzeba na ołtarzu. W naszych warunkach najczęściej trzeba będzie krzyż zatknąć w przygotowanej podstawie i ustawić nad tabernakulum. Akolici ze świecznikami towarzyszą krzyżowi i stawiają świeczniki na ołtarzu po obu stronach krzyża. Gdy umieszcza się krzyż na ołtarzu w s z y s c y s t o j ą.

CZWARTA CZĘŚĆ LITURGII: KOMUNIA ŚW.

31. Pod koniec adoracji krzyża celebrans i diakon zdejmują czarne stuły i wkładają szaty fioletowe, mianowicie celebrans stulę i ornat, diakon stulę

i dalmatykę, subdiakon tunicellę. Celebrans i subdiakon siadają.

32. W tym czasie wyznaczeni do niesienia baldachimu udają się do kaplicy, w której przechowuje się uroczyście N. Sakrament. Zapala się świece na przygotowanych świecznikach.

33. Diakon bierze fioletową bursę, 1. akolita naczynie z wodą i puryfikaterzem do obmycia i otarcia palców i razem z ceremoniarzem podchodzą do stopni. Przed krzyżem przyklękają i podchodzą do ołtarza. Diakon rozkłada korporał, ceremoniarz ustawia pulpit z księgą po stronie ewangelii, 1. akolita stawia naczynie z wodą po stronie epistoły.

34. Następnie schodzą oni na posadzkę, gdzie dołączają się akolici 2. i 3. Razem przyklękają przed Krzyżem i udają się do kaplicy przechowania Najśw. Sakramentu. Ceremoniarz podchodzi do ławki.

35. Przed ołtarzem przechowania wszyscy klękają na oba kolana. 1. akolita nakłada diakonowi białą welon. Diakon wyjmuję z tabernakulum puszkę i kustodię i przykrywszy je końcami welonu odnosi do głównego ołtarza.

36. Akolici zabierają przygotowane świeczniki ze świecami, przy powrocie do ołtarza nad Najśw. Sakramentem niesie się umbellę lub baldachim. Pierwszy idzie 3. akolita z kołatką za nim 1. i 2. ze świecznikami w końcu diakon pod baldachimem.

37. W tym czasie wszyscy klękają. Przeniesienie Najśw. Sakramentu na główny ołtarz nie ma charakteru uroczystej procesji, nie niesie

się krzyża procesyjnego i nie używa się kadzidła.¹⁷

38. W tym czasie śpiewacy wykonują antyfony: 1. *Adoramus te, Christe*, 2. *Per lignum servi facti sumus*, 3. *Salvator mundi, salva nos*.

39. Po dojściu do głównego ołtarza diakon i akolici ze świecznikami wstępują na stopnie. Diakon stawia puszkę i kustodię na korporale, akolici zaś stawiają świeczniki na ołtarzu, obok świeczników już stojących. Po przyklęknięciu 3. akolita zdejmuję z diakona welon. Diakon wstawia kustodię do tabernakulum i zamyka je, poczem usuwa się na stronę epistoły, natomiast akolici schodzą bocznymi stopniami i klękają na pierwszym stopniu. Inni akolici również podchodzą do ołtarza i klękają.¹⁸

40. Celebrans razem z subdiakonem podchodzi do ołtarza, klęka na posadzce na oba kolana i wstępuje na podnózek, gdzie razem z diakonem i subdiakonem przyklęka na jedno kolano. Asystujący pozostają po obu stronach celebransa aż do komunii.

41. Celebrans głośno recytuje wstęp do modlitwy Pańskiej: *Oremus. Praeceptis salutaribus moniti* oraz modlitwę Pańską.

42. Ponieważ *Pater noster* stanowi przygotowanie do komunii, recytują je całe razem z celebransem uroczyście, poważnie i wyraźnie w języku łacińskim wszyscy obecni, duchowni i wierni. Wszyscy także dodają *Amen*.

¹⁷ Przeniesienie Najśw. Sakramentu przez diakona, jest nawiązaniem do tradycji, o której świadczy *Sacramentarium Gelasianum*.

¹⁸ RS. przepisuje ministrantom postawę stojącą.

43. Sam celebrans z rozłożonymi rękoma, głośno i wyraźnie recytuje modlitwę *Libera nos*. Na końcu w s z y s c y odpowiadają: *Amen*.

44. Natychmiast celebrans odmawia przyciszonym głosem jak zwykle, pochylony i opierając na ołtarzu złożone dłonie, modlitwę: *Perceptio Corporis tui*.

45. Diakon odkrywa puszkę, celebrans i asystujący przyklękają, celebrans bierze prawą ręką jeden komunikant, przekłada go do lewej ręki i trzymając go nad puszką, pochylony trzykrotnie bije się w piersi i odmawia w zwykły sposób *Domine, non sum dignus*.

46. Następnie zegnając się Najśw. Sakramentem prawą ręką, dołącza cicho *Corpus Domini nostri*. Przyjmuje z czcią Ciało Pańskie i zatrzymuje się nieco na adoracji Najśw. Sakramentu. Asystujący pochylają się razem z celebransem.

47. Akolici rozdają kapłanom i diakonom fioletowe stuły. Duchowni przystępujący do komunii św. ustawiają się czwórkami w prezbiterium i klękają.

48. Asystujący przyklękają, wchodzą na najwyższy stopień i zwracają się twarzami do siebie. Diakon głęboko pochylony recytuje *Confiteor*.¹⁹

49. Celebrans przyklękawszy odwraca się do ludu i głośno mówi: *Misereatur*. W s z y s c y odpowiadają *Amen*. Celebrans dodaje *Indulgentiam*, w s z y s c y odpowiadają *Amen*.

Asystujący schodzą się na środku i klękają na krawędzi podnóżka. Ceremoniarz podaje diakonowi patenę komunijną.

¹⁹ Wydaje się, że inni obecni mogą odmawiać *Confiteor* razem z diakonem podobnie jak w rycie prostym.

50. Celebrans zwraca się do ołtarza, przyklęka, bierze puszkę i odwróciwszy się do ludu na środku ołtarza mówi głośno: *Ecce Agnus Dei* i trzykrotnie *Domine non sum dignus*. Celebrans przystępuje do rozdzielania komunii św. w sposób podany w Wielki Czwartek.

51. Asystujący po przyjęciu komunii św. wstają i zajmują miejsca po obu stronach celebransa, diakon po prawej, subdiakon po lewej. Akolici rozciągają obrus przed duchowieństwem przystępującym do komunii św.

52. Uwagi o rozdawaniu komunii św. podano w § 2, n. 54.

53. Podczas rozdawania komunii św. m o ż n a śpiewać psalm 21 *Deus meus, Deus meus*, albo jedno lub kilka responsoriów z jutrzni W. Piątku. Gdzie nie śpiewa się psalmu, należy go zastąpić pieśniami wielkopostnymi, z eucharystycznych nadaje się szczególnie: *Witam Cię, witam, Przenajświętsze Ciało, któreś na Krzyżu sromotnie wisiało*.

54. Po rozdaniu komunii św. celebrans wraca z asystującymi do ołtarza, przyklęka, oczyszcza nad puszką patenę komunijną. Wszyscy trzej powtórnie przyklękają. Diakon zamyka puszkę, wstawia ją do tabernakulum. Celebrans umywa palce w naczyniu z wodą, które podaje diakon i wyciera je nic nie mówiąc. Diakon składa korporał i wkłada go do bursy, a subdiakon przesuwa mszał na środek ołtarza.²⁰

²⁰ Jeżeli na ołtarzu nie ustawiono tabernaculum, jakiś kapłan lub diakon może przenieść puszkę do kaplicy Bożego Grobu (RP *Feria VI in Passione et Morte Domini*, cap. 1, n. 47).

55. W tym czasie turyferarze przygotowują kadzielnice, a subdiakon wyznaczony do krzyża procesyjnego wkłada w zakrystii albę i fioletową tunicellę. Zapala się świece w kaplicy „Bożego Grobu“.

56. Celebrans stojąc przed środkiem ołtarza, mając po bokach diakona i subdiakona, śpiewa trzy przepisane na dziękczynienie oracje w tonie ferialnym B, lub w tonie starożytnym prostym, ze złożonymi rękoma. W s z y s c y s t o j ą i o d p o w i a d a j ą *Amen*.

57. Po skończeniu oracji celebrans i asystujący przyklękają na podnóżku i odchodzą do ławki. Tam celebrans z pomocą asystujących zdejmuje ornat i wkłada fioletową kapę. Asystujący zachowują swoje szaty. Ceremoniarz zanosi na ołtarz monstrancję i welon do jej nakrycia.

II. PRZENIESIENIE NAJSW. SAKRAMENTU DO BOŻEGO GROBU

58. Subdiakon wyznaczony do krzyża procesyjnego udaje się z nim do balustrady. Wchodzą dwaj turyferarze i zatrzymują się po stronie epistoły.

59. Celebrans z asystującymi podchodzi do ołtarza, przyklęka i klęka na pierwszym stopniu.

60. Diakon podchodzi do ołtarza, z zachowaniem zwykłych obrzędów wyjmuje kustodię i umieszcza Hostię w monstrancji, którą okrywa welonem. Potem schodzi do celebransa.

61. Celebrans nakłada kadzidło do dwóch kadzielnic bez błogosławieństwa i klęcząc okadza Najsw. Sakrament. Ceremoniarz nakłada biały welon namienny.

62. Akolici 1. i 2. podchodzą do ołtarza, zdejmują dwa świeczniki i udają się z nimi do krzyża procesyjnego.

63. Celebrans z diakonem podchodzi do ołtarza, bierze monstrancję i procesjonalnie odnosi ją do „Bożego Grobu“.

64. Porządek procesji jak w W. Czwartek do ołtarza Przechowania.

65. W czasie procesji śpiewa się *Recessit Pastor* albo po polsku *Jezu Chryste Panie miły*. Po dokonaniu wystawienia w „Bożym Grobie“: celebrans nakłada kadzidło i okadza Najsw. Sakrament.

66. Następnie celebrans, albo inny kapłan lub diakon, ubrany w komżę i stułę fioletową w towarzystwie dwóch ministrantów ze świecami, przenosi puszkę, lub puszki, z tabernakulum głównego ołtarza do tabernakulum „Bożego Grobu“. Po zamknięciu tabernakulum „Bożego Grobu“, celebrans zatrzymuje się na krótkiej adoracji. Na znak ceremoniarza wszyscy wstają, przyklękają na oba kolana i odchodzą do zakrystii. Na przedzie idzie niosący krzyż z akolitami, za nim turyferarze, ceremoniarz i celebrans z asystującymi.

67. Akolici stawiają świeczniki na ołtarzu i gaszą świece.

68. Po odejściu celebransa duchowieństwo, zgasiwszy świece, parami lub czwórkami przyklęka na oba kolana i wraca do chóru w porządku „konwentalnym“ tj. pierwsi idą najgodniejsi.

69. Natychmiast w chórze odmawia się Kompletę przy zgaszonych świecach i bez śpiewu. Kompletę odmawia się w szatach chórowych bez paramentów. Przewodniczy na niej hebdomadariusz w salli.

70. Z głównego ołtarza zdejmują się wszystkie przedmioty użyte w liturgii i obrusy, tak aby na ołtarzu został tylko krzyż i świeczniki.

§ 4. OBRZĘDY Z POSŁUGĄ DIAKONA

I. PRZYGOTOWANIE OBRZĘDÓW

Należy wyznaczyć asystę i przygotować wszystko jak do rytu uroczystego, z wyjątkiem tego, co odnosi się do subdiakona.

II. UROCZYSTA LITURGIA POPOŁUDNIOWA KU CZCI MĘKI I ŚMIERCI PAŃSKIEJ

1. Diakon wkłada humerał, albę, pasek i czarną stulę.

2. Przed ołtarzem pada na twarz po lewej stronie celebransa.

3. W czasie oracji *Deus, qui peccati veteris* klęcząc podtrzymuje księgę.

4. Po oracji razem z celebransem skłania głowę przed ołtarzem i odchodzi do ławki. Siedzi po lewej celebransa.

5. Jeżeli nie ma lektora, diakon czyta obydwie lekcje przy pulpicie na środku prezbiterium. Śpiewa *Flectamus genua* oraz *Levate* przed oracjami.

6. Mękę Pańską może diakon czytać lub śpiewać na przemian z celebransem. *Dominus sit in corde meo et in labiis meis. Amen* odmawiają razem, pochyleni przed ołtarzem na środku prezbiterium.

7. Następnie podchodzą do pulpitu przygotowanych na posadzce po stronie ewangelii i rozpoczynają śpiew lub czytanie. Celebrans czyta słowa Chrystusa, diakon słowa ewangelisty i synagogi.²¹

8. Po skończeniu Męki Pańskiej, celebrans wkłada przy ławce czarną kapę, a diakon czarną dalmatykę.

9. W czasie uroczystych modlitw diakon stoi po lewej celebransa i śpiewa *Flectamus genua* oraz *Levate*.

10. Po uroczystych modlitwach diakon zdejmuje przy ławce dalmatykę i wnosi krzyż.

11. W czasie odsłaniania krzyża, stoi po lewej celebransa i pomaga mu w odsłonięciu krzyża i w śpiewie słów *in quo salus mundi pependit*.

12. Adoruje krzyż po celebransie, a następnie na przemian z celebransem czyta impropéria, jeżeli chór ich nie śpiewa.

13. Jeżeli wierni adorują krzyż zbiorowo, diakon stoi po lewej celebransa.

14. Po adoracji krzyża wkłada stulę i dalmatykę fioletową, zanoszą na ołtarz bursę i przenosi Najśw. Sakrament na główny ołtarz.

15. W czasie obrzędów komunii asystuje przy księdze, następnie przechodzi na stronę epistoły i odmawia *Confiteor*.

16. W razie potrzeby, diakon pomaga w rozdawaniu komunii św.

17. W czasie modlitw na dziękczynienie stoi po lewej celebransa.

²¹ Diakon może również odczytać Mękę Pańską po polsku, podczas gdy celebrans czyta ją po łacinie.

III. PRZENIESIENIE NAJŚW. SAKRAMENTU DO BOŻEGO GROBU

18. Diakon spełnia wszystkie czynności przy wystawieniu Najśw. Sakramentu.

19. W czasie procesji towarzyszy celebransowi po lewej stronie.

20. W kaplicy Bożego Grobu dokonuje wystawienia Najśw. Sakramentu na tronie.

21. Razem z celebransem wraca do zakrystii i w razie potrzeby, ubrany w albę i fioletową stulę, odnosi do kaplicy Bożego Grobu puszki z Najśw. Sakramentem pozostałe na głównym ołtarzu lub w kaplicy uroczystego przechowania.

ROZDZIAŁ 6

WIELKA SOBOTA

Wielka Sobota przez długie wieki była dniem aliturgicznym i ten charakter został jej przywrócony przez OHS. „Wielka Sobota jest dniem największej żałoby (dies summi luctus), w którym Kościół skupia się przy Grobie Zbawiciela, rozważając Jego Mękę i Śmierć”.¹ Ta wskazówka powinna znaleźć swe

¹ Instrukcja n. 2, d).

odbicie w urządzeniu Bożego Grobu i w charakterze nabożeństw para-liturgicznych, które wypełniają dzień spoczynku Chrystusa w grobie.

Rano należy poświęcić wodę do błogosławienia pokarmów posługując się zwykłą formą.

Jeżeli wierni gromadzą się licznie na błogosławienie pokarmów, można je poprzedzić wspólną adoracją przy Bożym Grobie, a następnie, wyjaśniwszy znaczenie tego obrzędu dokonać poświęcenia.

W dogodnej porze można odprawić wstępne obrzędy chrztu św., które symbolizują śmierć „starego człowieka“.

Po południu, w kościołach z oficjum chórowym należy odśpiewać nieszpory. Przewodniczy im hebdomadariusz w stalli.

Ołtarze powinny pozostać obnażone aż do nieszporów włącznie. Na głównym ołtarzu krzyż i cztery świeczniki. Po nieszporach można przykryć ołtarze obrusami, lecz nie wolno odsłaniać figur i obrazów, ani stawiać kwiatów.

Komplety nie odmawia się, ponieważ Kościół zachęca do czuwania w oczekiwaniu na Zmartwychwstanie Pańskie.

Wigilia Wielkanocna, chociaż odprawia się ją w ostatnich godzinach W. Soboty, należy całkowicie do liturgii Niedzieli Zmartwychwstania.

ROZDZIAŁ 7

UROCZYSTA WIGILIA WIELKANOCNA¹

§ 1. PRZYGOTOWANIA

I. PRZYGOTOWANIE PASTERSKIE

1. Trzeba dołożyć wszelkich starań, aby wierni jak najliczniej uczestniczyli w liturgii Wigilii Wielkanocnej.

2. Trzeba wiernym przypomnieć, że Chrystus Pan zmartwychwstał w n o c y ze soboty na niedzielę. Dopiero po zmartwychwstaniu nastąpiło odwalenie kamienia i ucieczka straży. O świcie niewiasty zastały pusty grób i nie spotkały już strażników.

3. Należy wiernym wytłumaczyć, że Wigilia Wielkanocna jest już obchodem Zmartwychwstania Pańskiego i pouczyć ich, że nazwa „Wigilia“ jest użyta

¹ Wigilia to pierwotna nazwa pierwszej części oficjum dnia. Jeszcze dzisiaj brewiarz cysterski zamiast „ad Matutinum“ używa terminu „ad Vigiliis“. Podobnie w terminologii ludowej Jutrzni za zmarłych bywa nazywana „Wigilia“. Wigilię Zmartwychwstania św. Augustyn nazwał „Mater omnium sanctorum Vigiliarum“ matka wszystkich świętych czuwać (Sermo 219, PL 39, 1038).

Ponieważ Wigilia Wielkanocna należy do liturgii Zmartwychwstania, niewłaściwe jest zbyt wczesne jej zaczynanie. Natomiast nie wpływa na jej istotę odprawienie Mszy Zmartwychwstania przed północą. Liturgiczna noc sięga od zachodu do wschodu słońca i w tych granicach czcimy Zmartwychwstanie Pańskie, które dokonało się tej nocy.

Najlepiej jest odprawić ją o takiej porze, aby Msza Zmartwychwstania rozpoczęła się około północy.

w OHS w znaczeniu pierwotnym i odpowiada współczesnej Jutrzni. Jak na Boże Narodzenie przewidziany jest obchód składający się z Jutrzni, Mszy nocnej i Laudes, tak obecnie na Wielkanoc przewidziano ten sam schemat: Wigilia tj. Jutrzni, Msza nocna, skrócone Laudes.

4. Celem Wigilii jest przypomnieć i pokazać za pośrednictwem czynności liturgicznej jak ze śmierci Chrystusa wyniknęło życie i łaska.

a) Świeca paschalna jest symbolem samego Chrystusa „Światłości świata“ (Jan 8, 12), który światłem swojej łaski rozproszył ciemności naszych grzechów.

b) Orędzie Wielkanocne (*Exsultet*) opiewa chwałę Wielkiej Nocy Zmartwychwstania.

c) Wspomina się wielkie dzieła Boże dokonane w Starym Testamencie, blade wyobrażenia cudów Nowego Testamentu.

d) Poświęca się wodę chrzcielną, w której „razem z Chrystusem pogrzebani“ na śmierć grzechu, razem z tymże Chrystusem zmartwychwstajemy, abyśmy w „nowości żywota chodzili“ (Rzym 6, 4).

e) Odnawiając przyrzeczenia chrzcielne, obiecujemy, że życiem i obyczajami będziemy wobec wszystkich świadczyli o naszej przynależności do Chrystusa.

f) Wigilia kończy się uroczystą Mszą rezurekcyjną.

5. Uczestnicy Wigilii Wielkanocnej powinni przynieść ze sobą świece. Godny polecenia jest zwyczaj zabierania nowego światła do domów, aby nim zapalić lampkę pod obrazem. Modlitwa przy poświę-

ceniu paschału zawiera wyraźne podstawy dla takiego zwyczaju.

6. Należy wezwać wiernych do liczego przystępowania do komunii świętej w czasie Mszy Zmartwychwstania, a samej Mszy nadać jak największą okazałość zewnętrzną.

7. Dobrze jest podać do wiadomości wiernych także godzinę odnowienia przyrzeczeń chrztu św., po którym następuje Msza św.

II. PRZYGOTOWANIE SPIEWÓW

1. Wszystkich wiernych należy wyuczyć odpowiedzi *Deo gratias* po *Lumen Christi*, odpowiedzi na wezwania diakona i zakończenia *Exsultet* (w tonie ferialnym prefacji), odpowiedzi na Litanię o W.W. Świętych oraz *Alleluja* na Mszę Zmartwychwstania i w miarę możliwości innych śpiewów mszalnych ze mszy wielkanocnej.

2. Chór powinien wyćwiczyć kantyki po lekcjach i na procesję do chrzcielnicy w tonie autentycznym lub skróconym, wezwania Litanii o W.W. Świętych, oraz śpiewy mszalne.

3. Ponieważ nie ma przepisanych tekstów na ofiarowanie i komunię, należy przygotować odpowiednie pieśni wielkanocne.²

4. Należy również przygotować wszystkie śpiewy na procesję rezurekcyjną.

² Instrukcja K.L.E. VI, E, n. 7: „Jeżeli w czasie tej Mszy prócz tekstów liturgicznych śpiewa się pieśni polskie, mogą to być jedynie pieśni wielkanocne. Żadną miarą nie wolno wracać do pieśni pasyjnych.”

III. PRZYGOTOWANIE OBRZĘDÓW

Wyznaczyć i wyćwiczyć:

a) Do rytu prostego.

- 2 ministrantów asystujących celebransowi (1. 2.).
- 1 turyferarza (3.)
- 1 ministranta do krzyża (4.)
- 2 ministrantów zastępujących akolitów (5. 6.).

b) Do rytu uroczystego.

diakona (D)

subdiakona (S)

turyferarza (T)

2 akolitów (1. 2.)

1 akolitę do księgi (3)

ceremoniarza (M)

subdiakona lub kleryka do krzyża (K)
lektorów.

Jeżeli bezpośrednio po Mszy Zmartwychwstania odprawia się procesję rezurekcyjną należy wyznaczyć ministrantów do dzwonków itp.

Przygotować:

W miejscu poświęcenia nowego ognia:

- 1. Stół przykryty białym obrusem, a na nim:

- a) paschał do poświęcenia z knotem przygotowanym do łatwego zapalenia; można na nim

przygotować znaki, które ma wyryć celebrans,³

b) rylec,

c) tacka lub czarka z pięcioma ziarnami kadzidła,⁴

d) stuła i dalmatyka b i a ł e,

e) stoczek do zapalenia paschału,

f) świece dla celebransa i ministrantów.

2. stos drzewa, do którego należy włożyć węgiel przeznaczony do kadzielnicy.

3. żelazne szczypce dla turyferarza.

Na głównym ołtarzu:

1. Trzy obrusy,

2. krzyż i świeczniki świąteczne (nie stawia się kwiatów ani kanonów),

3. Antependium białe, przykryte fioletowym,

4. Tabernakulum puste, wyścielone korporałem i kluczyk.

Na kredensie:

1. Księga OHS, do której należy włożyć polski tekst odnowienia przyrzeczeń chrzcielnych,

³ Św. Kongregacja Obrzędów zdecydowała, że nadal pozostaje w mocy Dekret Nr 3895 ad 1, pozwalający na używanie tego samego paschału przez kilka lat; nie wolno jednak ryć krzyża na nastawce, a grana umieszczać w części starej, lecz grana należy zawsze umieszczać w końcach krzyża wyrytego w danym roku (S.K.O. Dekr. O. 101/56 ad 8).

⁴ Celebrans ma umieścić w paschale ziarna kadzidła (żywicy), a nie gwoździe z woskowymi gałkami. Z żywicy bez trudu można sporządzić 5 grotów. Przed umieszczeniem ich w otworach paschału dobrze jest nagrzać je nad świecą.

2. kielich do Mszy św. z wszystkimi paramentami barwy białej,

3. puszka z komunikantami,

4. tacka z ampułkami i ręcznikiem do mszy św.,

5. dzwonki,

6. pulpit ołtarzowy i kanony,

7. patena do komunii św. wiernych,

8. świece dla ministrantów, jeżeli komunie wiernym rozdaje się poza balustradą,

9. polski tekst epistoły i ewangelii.

Do rytu uroczystego ponadto:

10. lekcjonarz lub drugi mszał,

11. welon naramienny biały dla subdiakona,

12. białe stuły do komunii kapłanów,

13. obrus do komunii duchowieństwa.

Obok kredensu:

1. ławka dla celebransa i ministrantów,

2. podstawa do zatknięcia krzyża procesyjnego,

3. stuła i kapa biała.

W prezbiterium:

1. na środku mały stojak na paschał przybrany zielenią,⁵

2. przed stojakiem wysoki pulpit biało okryty,

3. po stronie ewangelii wielki lichtarz pod paschał.

⁵ Stojak nazwany jest małym, w przeciwieństwie do stałego świecznika pod paschał, który w Rzymie ma kształt kilkumetrowej kolumny. Stojak nie może jednak być zbyt niski. Paschał stanowiący punkt centralny Wigilii Wielkanocnej powinien być dobrze widziany przez wiernych.

W kościołach mających chrzcielnicę:

1. chrzcielnicę samą należy przystroić zielenią i kwiatami,
2. w prezbiterium, w miejscu dogodnym, przygotować naczynie z wodą do poświęcenia, a obok na małym stoliku nakrytym białym obrusem:
3. naczynia z Krzyżmem św. i olejem katechumenów,
4. puste naczynie na święconą wodę i kropidło,
5. dzbanek do zaczerpnięcia poświęconej wody,
6. ręcznik do otarcia paschału,
7. miększy chleba, wata, sól, miseczka, dzbanek ze zwykłą wodą do mycia rąk kapłana.
8. Dwa ręczniki na tacy.

Jeżeli przewiduje się Chrzest ponadto:

9. rytuał,
10. naczynie z poświęconą solą, jeżeli obrzędów przygotowawczych nie odprawiono wcześniej,
11. naczynka z olejem katechumenów i Krzyżmem św. na wacie,
12. naczynie do polania wodą chrzcielną,
13. ręcznik do otarcia głowy,
14. szata biała,
15. świeca dla ochrzczonego.

W zakrystii:

1. ubiory ministrantów, jeżeli używa się rozmaitych barw, to fioletowe i świąteczne,

2. Dla celebransa: humerał, alba, pasek, stuła, kap fioletowe, oraz manipularz, stuła i ornat białe,
3. krzyż procesyjny,
4. naczynie ze święconą wodą i kropidło,
5. kadzielnica z pustym kociołkiem i łódka z kadzidłem,
6. Dwa świeczniki dla akolitów na Mszę św.

Do rytów uroczystego ponadto:

7. Dla diakona: humerał, alba, pasek, stuła i dalmatyka fioletowe oraz manipularz, stuła i dalmatyka białe,
8. dla subdiakona: humerał, alba, pasek i tunicella fioletowa oraz manipularz i tunicella białe.
9. dla subdiakona do krzyża na poświęcenie wody chrzcielnej: humerał, alba, pasek i tunicella fioletowa (na procesję rezurekcyjną tunicella biała)

W kaplicy Bożego Grobu:

(jeżeli po Mszy Zmartwychwstania odbywa się procesja rezurekcyjna)

1. korporał rozścielony na menzie,
2. naczynie ze święconą wodą i kropidło,⁶
3. krzyż procesyjny z czerwoną stułą nie skrzyżowaną lecz zwisającą jak u biskupa.

⁶ Rytuały Warmiński i Wrocławski nie przewidują kroplenia Bożego Grobu, co jest poprawniejsze.

Wedle przepisów Rytuału czerwona stula ma być umieszczona na krzyżu p r o c e s y j n y m, a nie na drugim dodatkowym,

4. figurka Zmartwychwstałego zasłonięta,
5. Biały welon naramienny,
6. baldachim,

Krzyż i wodę święconą można zanieść do Bożego Grobu w czasie Mszy Zmartwychwstania.

§ 2. R Y T P R O S T Y

I. WIGILIA WIELKANOCNA

KOMENTATOR LUB CELEBRANS: „Rozpoczynamy uroczysty, obchód Wielkiej Nocy Zmartwychwstania Pańskiego. O tej to nocy Kościół śpiewać będzie za chwilę: „O nocy prawdziwie błogosławiona — tyś sama jedna zasłużyła znać czas i godzinę, o której Chrystus zmartwychwstał“. Nasi przodkowie dobrze rozumieli znaczenie tej nocy, skoro całym światem nadali nazwę Wielkiej Nocy.

Obrzęd obejmuje trzy części: poświęcenie nowego światła i odśpiewanie Orędzia Wielkanocnego, następnie poświęcenie wody chrzcielnej i odnowienie przyrzeczeń złożonych na chrzcie św., wreszcie uroczystą Mszę św. rezurekcyjną. W liturgii noc jest symbolem mocy szatana i śmierci. Chrystus zmartwychwstając pokonał szatana i śmierć odnowił na-

sze życie nadprzyrodzone i dał nam rekojmię zmartwychwstania naszych ciał. Symbolem Chrystusa zmartwychwstałego jest świeca wielkanocna: Paschał. Świecę tę poświęca Kościół wśród bardzo uroczystych obrzędów. Najpierw błogosławi ogień, od którego kapłan zapala Paschał. Później poświęca się Paschał i wnosi go uroczyście do ciemnego kościoła. Kapłan (diakon) będzie trzykrotnie powtarzał radosne słowa „Lumen Christi“ to znaczy „Światłość Chrystusowa“. Za każdym razem, klęcząc, będziemy odpowiadali: „Deo gratias“ to znaczy „Bogu dzięki“. Dzięki za Zmartwychwstanie Pańskie, dzięki za przyniesione nam nowe życie. Po pierwszym „Deo gratias“ zapali swą świecę celebrans, po drugim duchowieństwo i ministranci, po trzecim wszyscy zapalimy swoje świece i będziemy je trzymali płonące w czasie śpiewania Orędzia Wielkanocnego. Potem je zgasimy i powtórnie zapalimy je na odnowienie przyrzeczeń złożonych na chrzcie św.“

Komentator może odczytać cały tekst *Exsultet* w dobrym przekładzie polskim (np. Staffa lub Karyłowskiego) lub pewne części wedle swego uznania. Wypada nauczyć wiernych śpiewać *Deo gratias* w od- o grupę poprzednio wyćwiczoną.

POŚWIĘCENIE NOWEGO OGNI

1. Świece na głównym ołtarzu pozostają zgaszone aż do początku Mszy św.⁷

2. Poświęcenie ognia powinno się odbyć albo przed bramą kościoła, albo u wejścia, albo wewnątrz, tam mianowicie, gdzie lud może lepiej śledzić obrzęd.⁸

3. Ogień krzesze się z kamienia i zapala nim przygotowane drzewo.⁹

4. Ministranci wkładają swoje ubiory i sprawdzają przygotowania.

5. Celebrans wkłada humerał, albę, pasek, i kape fioletową. Jeżeli kościół nie ma kapy, celebrans bierze tylko fioletową stułę.

6. Po złożeniu ukłonu krzyżowi wychodzi się procesjonalnie do przygotowanego ogniska w następującym porządku:

3. ministrant z pustą kadzielnicą,

4. ministrant z krzyżem procesyjnym,

ministranci 5. i 6. oraz inni ministranci i duchowieństwo,

⁷ Wigilia Wielkanocna stanowi część oficjum (brewiarza) dlatego odbywa się w chórze, a nie przy ołtarzu. Punkt centralny tej części stanowi paschał — symbol Chrystusa zmartwychwstałego, a nie ołtarz.

⁸ Liturgię sprawuje się w imieniu wiernych i dla wiernych, dlatego Kościół z macierzyńską troską przypomina obowiązek udostępnienia wiernym świętych obrzędów. Jest to fundamentalna zasada duszpasterstwa.

⁹ Aby zachować symbolizm ognia wykrzesanego z krzesienia, o którym wspomina oracja, należy użyć krzesiwa lub zapalniczki. Nie wypada używać zapalek.

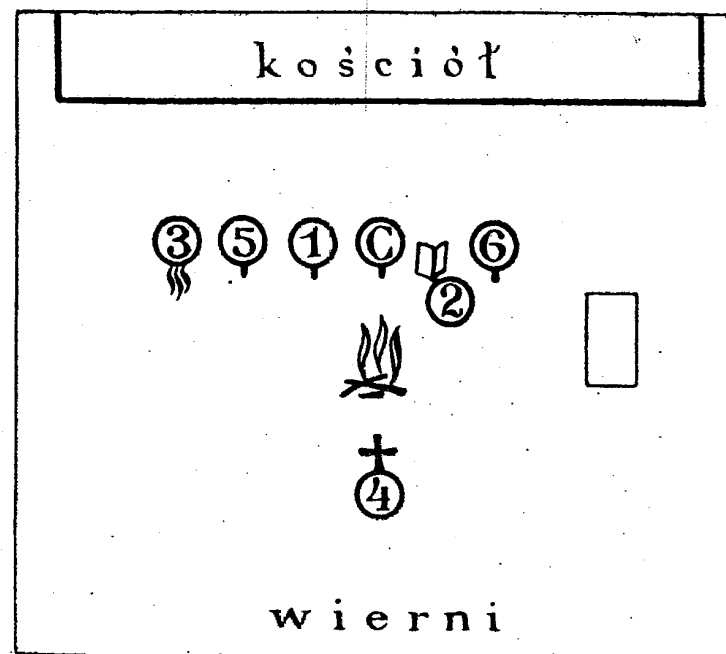
celebrans z nakrytą głową, a obok niego ministranci 1. i 2. podtrzymujący brzegi kapy.

7. Przed ołtarzem ministranci, z wyjątkiem niosącego krzyż, przyklękają, celebrans kłania się.

8. Przed ogniskiem 4. ministrant z krzyżem, zatrzymuje się w takim miejscu, aby krzyż był zwrócony do celebransa.

9. Celebrans zdejmuje biret, oddaje go 1. ministrantowi i zatrzymuje się przed ogniskiem mając przed sobą krzyż.

10. 1. ministrant kładzie na stole biret celebransa. 5. ministrant bierze do ręki naczynie z wodą święconą. 2. ministrant bierze księgę.

11. Celebrans poświęca nowy ogień śpiewając *Dominus vobiscum* i orację *Deus qui per Filium tuum* w tonie ferialnym B, lub w tonie starożytnym prostym ze złożonymi rękoma.

W s z y s c y o d p o w i a d a j ą.

KOMENTATOR: podaje treść modlitwy.

12. Następnie celebrans kropi trzykrotnie ogień nic nie mówiąc.

13. Ministrant 5. stawia naczynie z wodą na stole i bierze paschał.

14. Po pokropieniu ogniska 3. ministrant nakłada do kadzielnicy poświęconych węgli. Celebrans nakłada kadzidło z łódki trzymanej przez 1. ministranta, błogosławi je i trzykrotnie okadza poświęcony ogień.

15. Ministrant 6. bierze czarkę z poświęconymi ziarnami kadzidła.

POŚWIĘCENIE PASCHAŁU

KOMENTATOR LUB CELEBRANS: „Teraz kapłan poświęci Paschał, wielką świecę, która jest symbolem Chrystusa Pana — Światłości świata. Przez cały czas wielkanocny Paschał będzie nam przypominał obecność Zmartwychwstałego Pana Jezusa wśród nas. Ponieważ Paschał jest symbolem Chrystusa, kapłan ryje na nim znak zbawienia: krzyż święty, pierwszą i ostatnią literę alfabetu greckiego i cyfrę bieżącego roku mówiąc przy tym: „Chrystus wczoraj i dziś, początek i koniec, alfa i omega. Jego są czasy i wie-

ki. Jemu chwała i panowanie poprzez wszystkie wieki wieków“. Pan Jezus zachował po zmartwychwstaniu ślady swoich ran. Kapłan wkłada w przygotowane otwory pięć ziarn kadzidła mówiąc: „Przez swoje święte i chwalebne rany niech nas strzeże i zachowuje Chrystus Pan. Amen.“ Potem kapłan zapala Paschał mówiąc: „Światłość Chrystusa zmartwychwstałego w chwale, niech rozproszy ciemności serca i umysłu“. W końcu kapłan poświęca paschał.“

U w a g a: Komentator może objaśniać obrzędy w miarę ich rozwijania się.

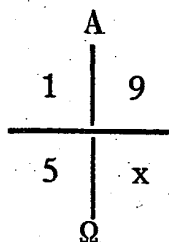
16. Po poświęceniu nowego ognia 3. ministrant przynosi paschał na środek przed celebransa. 1. ministrant podaje celebransowi rylec.

17. Celebrans ryje¹⁰ krzyż łączący otwory przeznaczone na ziarna kadzidła. Następnie ryje nad krzyżem grecką literę Alpha, pod krzyżem Omega, a między ramionami krzyża cztery cyfry wyrażające bieżący rok, mówiąc:

- (1) *Christus heri et hodie* (ryje linię pionową)
- (2) *Principium et finis* (ryje linię poprzeczną)
- (3) *Alpha* (ryje nad linią pionową literę A)
- (4) *et Omega* (ryje pod linią pionową literę Ω)
- (5) *Ipsius sunt tempore* (ryje pierwszą cyfrę bieżącego roku, w lewym, górnym rogu krzyża)

¹⁰ Celebrans może pogłębić znaki już przygotowane. Czynność jest symboliczna.

- (6) *Et saecula* (ryje drugą cyfrę br. w prawym górnym rogu krzyża)
 (7) *Ipsi gloria et imperium* (ryje trzecią cyfrę br. w lewym dolnym rogu krzyża).
 (8) *Per universa aeternitatis saecula. Amen.* (ryje czwartą cyfrę br. w prawym dolnym rogu krzyża).

18. Po wycięciu krzyża i innych znaków 1. ministrant podaje celebransowi ziarna kadzidła, jeżeli nie są one poświęcone, celebrans trzykrotnie je kropi i trzykrotnie okadza nic nie mówiąc. Następnie wkłada pięć ziarn w otwory mówiąc:

1	(1) <i>Per sua sancta vulnera</i>
4 2 5	(2) <i>gloriosa</i>
3	(3) <i>custodiat</i>
	(4) <i>et conservet nos</i>
	(5) <i>Christus Dominus. Amen.</i>

19. Ministrant 1. podaje celebransowi stoczek zapalony od nowego ognia, którym ten zapala paschał, mówiąc: *Lumen Christi gloriose resurgentis, dissipet tenebras cordis et mentis.*

20. Teraz celebrans poświęca zapalony paschał śpiewając *Dominus vobiscum* i orację *Veniat quaresumus* w tonie ferialnym B, lub w tonie starożytnym prostym, ze złożonymi rękoma. W s z y s c y o d p o w i a d a j ą.

21. W tym czasie g a s i s i ę ś w i a t ł a w k o ś c i e l e. Należy jednak zostawić 6 świec w Bożym Grobie i najkonieczniejsze lampy. W głównej nawie powinien panować mrok. Duchowieństwu i ministrantom rozdaje się świece.

UROCZYSTA PROCESJA I OREDZIE WIELKANOCNE¹¹

KOMENTATOR LUB CELEBRANS: „Paschał, symbol Zmartwychwstałego Chrystusa zostanie teraz uroczyście wniesiony do świątyni. Przez swoje zmartwychwstanie Chrystus wkroczył w nowe chwalebne życie. To nowe życie od Chrystusa Pana przez Kościół spływa na nas. Wyraża to inny niż zwykle porządek procesji. Na czele niesie się paschał, za nim postępuje celebrans, potem duchowieństwo, w koń-

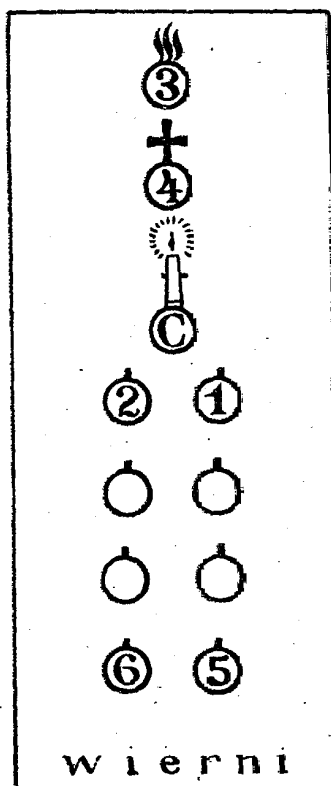
¹¹ Procesja ze światłem, to najstarsza forma obchodu Zmartwychwstania wywodząca się z Jerozolimy. Duchowieństwo zamykało się w Grobie Pańskim i wychodziło z niego z symbolicznym światłem, jak Chrystus wyszedł zeń w blasku chwały. Następowala procesja dokoła kościoła z trzykrotnym przyklęknięciem i litanią. Procesja z paschałem jest zatem obrazowym przedstawieniem zmartwychwstania. W tym duchu należy ją objaśniać wiernym.

cu wierni. Mocą łaski zmartwychwstania my również przechodzimy do nowego życia."

22. Celebrans z pomocą ministrantów 1. i 2. zdejmuję szaty fioletowe i wkłada białą stulę tak, jak ją nosi diakon i dalmatykę. Jeżeli nie ma dalmatyki, celebrans wkłada tylko stulę.

23. Celebrans nakłada powtórnie kadzidło do kadzielnicy i błogosławi je. •

24. Następnie celebrans bierze z rąk ministranta zapalony paschał. Ustawia się procesja: poprzedza

turyferarz, następuje 4. ministrant z krzyżem, zaraz za nim celebrans z zapalonym paschałem, 1. ministrant ze świecą celebransa w parze z drugim, który, jeżeli trzeba zabiera księgę, duchowieństwo, ministranci 5. i 6., inni ministranci, wierni.

25. Gdy celebrans wszedł do kościoła, stojąc śpiewa: *Lumen Christi*. Wszyscy inni, poza niosącym krzyż i turyferarzem, klękają zwróceniem w stronę paschału i odpowiadają *Deo gratias*. Wtedy 1. ministrant zapala od poświęconego paschału świecę dla celebransa.

26. Doszedłszy do środka kościoła, celebrans znów zatrzymuje się i wyższym tonem śpiewa: *Lumen Christi*, a wszyscy klęcząc jak poprzednio odpowiadają *Deo gratias*. Od poświęconego paschału zapalają swe świece ministranci i duchowni, jeżeli są.

27. Idąc dalej przed ołtarz, w środku chóru, kapłan znowu jeszcze wyższym tonem śpiewa: *Lumen Christi*, wszyscy klęcząc trzeci raz odpowiadają *Deo gratias*. Od poświęconego paschału zapala się świece wiernych i światła w kościele. Kilku ministrantów roznosi światło wiernym. W tym momencie należy rzęsiście oświetlić prezbiterium włączając światło elektryczne.

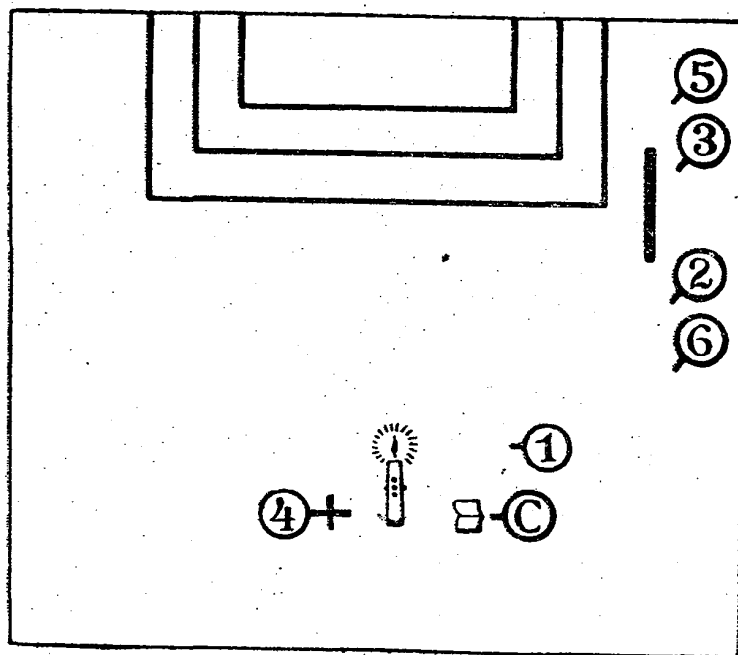
28. Jeżeli poświęcenie nowego ognia i paschału odbywało się wewnątrz kościoła, stacje ze śpiewem *Lumen Christi* należy tak rozłożyć, aby trzecia wypadła w środku prezbiterium.

29. Celebrans ustawia paschał w środku chóru na stojaku i udaje się do kredensu, niosący krzyż staje po stronie ewangelii naprzeciw pulpitu, inni ministranci zajmują swoje miejsca przy kredensie.

30. Celebrans nałożywszy kadzidło do kadzielnicy bierze księgę, klęka na pierwszym stopniu po stronie epistoły i pochylony mówi: *Iube, Domine, benedicere. Dominus sit in corde meo et in labiis meis: ut digne et competenter annuntiem suum paschale praeconium. Amen.* Ministranci 1. i 3. towarzyszą celebransowi.

31. Celebrans idzie do pulpitu przykrytego białą zasłoną, kładzie na nim księgę i okadza. Następnie okadza paschał obchodząc go dookoła.

32. Ministrant 3. odnosi kadzielnicę do zakrystii.

33. Wszyscy podnoszą się i stoją jak na ewangelii. Celebrans zaś śpiewa lub czyta Orędzie Wielka-

nocne, mając przed sobą paschał i krzyż procesyjny, po prawej ręce ołtarz, a po lewej nawę kościoła. Wszyscy trzymają zapalone świece aż do końca Orędzia Wielkanocnego. Na końcu *w s z y s c y o d p o w i a d a j ą: Amen.*

CZYTANIA

KOMENTATOR LUB CELEBRANS: „Rozpoczynamy teraz czytania przygotowujące nas do poświęcenia wody chrzcielnej i odnowienia przyrzeczeń złożonych na chrzcie świętym. Te czytania, wybrane z natchnionych kart Starego Testamentu, ukazują stopniowy rozwój dzieła Odkupienia i zapowiadają nasze odrodzenie w Chrystusie“.

34. Skończywszy Orędzie Wielkanocne celebrans idzie do ławki i z pomocą ministrantów 1. i 2. zdejmuje białe szaty i wkłada z powrotem fioletową stulę i kapę. 4. ministrant ustawia krzyż procesyjny po stronie epistoły obok kredensu. 3. ministrant zdejmuje z pulpitu białe nakrycie.

35. Celebrans wraca do pulpitu, aby czytać lekcje. Jeżeli zaś jest odpowiedni lektor może on, ubrany w komżę, czytać lekcje. W takim razie celebrans siedząc słucha.

36. Lekcje czyta się bez tytułu i na ich końcu nie odpowiada się *Deo gratias*. Czyta się je na środku chóru przed poświęconym paschałem, tak aby celebrans lub lektor miał po prawej ręce ołtarz, a po lewej nawę kościoła. Ministranci i wierni siedzą i słuchają. Celebrans nie ma obowiązku śpiewania

lekcji, może je czytać półgłosem, a równocześnie komentator lub świecki mężczyzna odczytuje je w er-nym po polsku. Komentator może poprzedzać lekcje krótkim wprowadzeniem, które podajemy niżej.

37. Kantyki śpiewają śpiewacy lub obecne duchowieństwo, albo recytuje je celebrans na przemian z ministrantami. Kantyki można śpiewać w VIII tonie psalmu.

38. Po lekcji lub po kantyku odmawia się modlitwy w ten sposób: w s z y s c y w s t a j ą, Celebrans stojąc przed pulpitem śpiewa: „*Oremus, Flectamus genua*“, wszyscy razem z celebransem klękają i przez jakiś czas modlą się w ciszy. Gdy celebrans zaśpiewa *Levate* wszyscy wstają i celebrans śpiewa orację w tonie ferialnym A, lub w tonie starożytnym prostym, ze złożonymi rękoma.

KOMENTATOR: wzywa wiernych do wstania przed każdym *Oremus*, a po każdym *Flectamus genua* poddaje intencję modlitwy.

L e k c j a I.

KOMENTATOR: „Bóg stworzył cały świat widzialny dla człowieka, a jego uczynił na obraz i podobieństwo swoje. Obraz ten został zszpecony przez grzech pierworodny. Przez chrzest święty Pan Bóg odnawia swój obraz w człowieku przywracając mu utracone synowstwo Boże“. Gn 1, 1 — 31 i 2, 1 — 2.

W przerwie po *Flectamus genua*:

„Prośmy, abyśmy skutecznie opierali się ponętom grzechu“.

L e k c j a II.

KOMENTATOR: Będziemy teraz czytać opis przejścia Izraelitów przez Morze Czerwone. Przejście przez Morze Czerwone było warunkiem wyzwolenia Izraelitów z niewoli egipskiej i wprowadzenia do Ziemi Obiecanej. Jest to zapowiedź chrztu św., który wyzwala chrześcijan z jarzma szatana i wprowadza ich do Kościoła świętego. Ex 14, 24 — 31 i 15, 1.

W przerwie po *Flectamus genua*:

„Prośmy o łaskę powołania do wiary dla wszystkich ludzi.“

L e k c j a III.

KOMENTATOR: „Będziemy czytać prorocstwo Iza-jasza o odrodzeniu narodu wybranego. Przez cierpienia Bóg oczyścił winy narodu i otoczył go troskliwą opieką. Ocalona z pogromu część Izraela stała się wybraną winnicą Bożą. Podobnie z pośród ludzkości Pan Bóg wybiera członków swojego Kościoła, który jest dzisiaj wybraną winnicą Bożą.“ Is 4, 2 — 6.

W przerwie po *Flectamus genua*:

„Prośmy, abyśmy przynosili Panu Bogu obfite plony dobrych uczynków.“

L e k c j a IV.

KOMENTATOR: „Do wszystkich ochrzczonych kieruje Kościół św. ostatnie napomnienie Mojżesza wzywającego lud, aby dochował wierności swojemu Bogu.“ Deut 31, 22 — 30.

W przerwie po *Flectamus genua*:

„Prośmy o łaskę wierności przymierzu zawartemu z Bogiem na chrzcie św.“

PIERWSZA CZĘŚĆ LITANII

KOMENTATOR LUB CELEBRANS: „W najważniejszych swoich obrzędach Kościół św. wzywa zawsze wstawienictwa WW. Świętych. Dzisiaj również będziemy prosili Świętych Pańskich o przyczynę, odpowiadając na wezwania Litanii“.

39. Po skończeniu czwartej oracji *w s z y s c y k l ę k a j ą* i śpiewa się Litanię do WW. Świętych aż do wezwania *Propitius esto* wyłącznie, bez powtarzania wezwań; *w s z y s c y o d p o w i a d a j ą*.

40. Litanię śpiewają dwaj śpiewacy klęczący na środku prezbiterium, przy czym celebrans klęczy przy ławce. W razie braku śpiewaków sam celebrans śpiewa lub recytuje wezwania litanii klęcząc z ministrantami na najniższym stopniu po stronie epistoły. *W s z y s c y k l ę c z ą i o d p o w i a d a j ą*.

41. Następnie, jeżeli kościół ma chrzcielnicę, obrzęd odbywa się dalej jak pod n. 42, jeżeli jej nie ma, jak pod n. 58.

POŚWIĘCENIE WODY CHRZCIELNEJ

KOMENTATOR LUB CELEBRANS: „Teraz nastąpi poświęcenie wody chrzcielnej, którą będziemy się posługiwali przez cały rok udzielając najważniejsze-

go ze Sakramentów. Zanurzając we wodzie paschał, symbol Zmartwychwstałego Chrystusa, kapłan będzie prosił w przepięknej Prefacji: „Niech zstąpi do tej wody moc Ducha Świętego i niech ją całą zapłodni mocą odradzania. Niech tutaj natura na obraz Boży stworzona, zostanie oczyszczona od wszelkich zmaż, aby każdy człowiek, który ten Sakrament przyjmie, odrodził się do nowego dzieciństwa prawdziwej niewinności.“

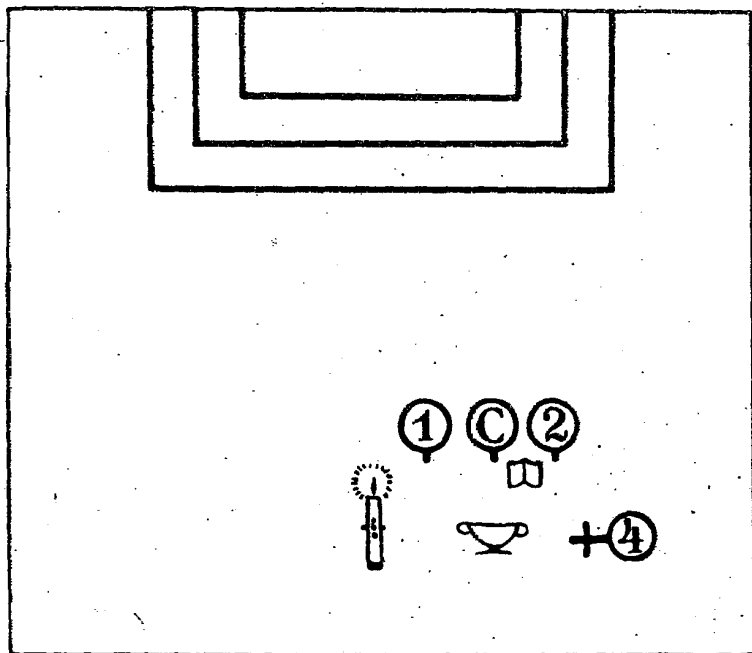
42. W czasie śpiewania Litanii do WW. Świętych ministranci 3. i 4. ustawiają na środku chóru, po stronie epistoły, naczynie z wodą do poświęcenia i wszystkie przedmioty potrzebne do poświęcenia na małym stoliku tak, aby wierni mogli widzieć obrzęd. Pulpit z księgą ustawiają w ten sposób, ażeby celebrans stał twarzą do wiernych.

43. Po wezwaniu *Omnes Sancti et Sanctae Dei* *w s z y s c y w s t a j ą*. Śpiewacy wracają na swoje miejsca.

44. Celebrans z ministrantami 1., 2. i 5. podchodzi do środka. Ministrant 5. zabiera księgę OHS. Ministrant 4. z krzyżem staje za celebransem. Celebrans i towarzyszący mu ministranci składają należyty ukłon przed ołtarzem i poprzedzani przez ministranta z krzyżem udają się do przygotowanej wody.

45. Poświęcając wodę chrzcielną celebrans stoi zwrócony do wiernych. Przed sobą ma naczynie z wodą, po prawej stronie paschał a po lewej 4. ministranta z krzyżem. Obok celebransa stoją mini-

stranci 1. i 2., którzy pomagają mu w wykonaniu obrzędów.

Ministrant 5. składa księgę na pulpicie i wraca do kredensu.

46. Celebrans śpiewa *Dominus vobiscum* i orację *Omnipotens sempiterne Deus, adesto* w tonie ferialnym A, lub w tonie starożytnym prostym, ze złożonymi rękoma. Przechodząc w ton prefacji śpiewa ją dalej ze złożonymi rękoma.

47. Przy końcu Prefacji 2. ministrant czerpie poświęconą wodę do przygotowanego naczynia dla pokropienia wiernych po odnowieniu przyrzeczeń

chrzcielnych, jak to przepisano pod n. 64 i do pokropienia domów i innych miejsc.

48. Celebrans wlewa oleje święte jak przepisano w OHS i miesza je z wodą.

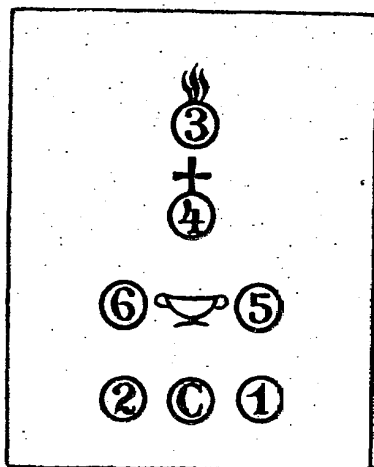
49. Następnie celebrans oczyszcza ręce watą i chlebem oraz myje je i wyciera.

50. Jeżeli jest ktoś do chrztu, kapłan chrzci go w zwykły sposób, zachowując jednak przepis *Instrukcji* II, 14. Ceremonie wstępne chrztu dorosłych wolno odbyć rano, w dogodnej porze, a ceremonie wstępne chrztu niemowląt może odprawić inny kapłan w czasie czytania lekcji. W ciągu Wigilii Wielkanocnej celebrans nie powinien odbywać ceremonii przygotowawczych chrztu św., ani nie należy urządzać ich objaśnienia. Ceremonie te nigdy nie należały, ani nie należą do liturgii tej nocy. Celebrans kontynuuje obrzęd chrztu niemowląt od pytania: *Czy wierzysz w Boga Ojca*, a obrzęd chrztu dorosłych od pytania: *Jak ci na imię?*

Celebrans udzielając chrztu zmienia stulę i kapę fioletową na białą i może zatrzymać te białe szaty na procesję z wodą do chrzcielnicy.

51. W czasie wlewania olejów św., lub pod koniec chrztu, z zakrystii wychodzi 3. ministrant z kadzielnicą i łódką. Celebrans nakłada kadzidło i błogosławi je, poczem wodę chrzcielną odnosi się procesjonalnie do chrzcielnicy w takim porządku: najpierw idzie 3. ministrant z kadzielnicą, potem 4. ministrant z krzyżem, ministranci 5. i 6. niosący wodę chrzcielną,

celebrans z ministrantami 1. i 2., którzy niosą księgę OHS.

52. Paschał zostaje na swoim miejscu.

53. Podczas procesji śpiewa się kantyk *Sicut cervus*. Można go śpiewać w tonie autentycznym, albo w VIII tonie psalmu. Jeżeli nie ma śpiewaków ani duchownych, kantyk recytuje głośno celebrans.

54. Po przyjściu do chrzcielnicy 3. ministrant z kadzielnicą zatrzymuje się po jej prawej stronie, a niosący krzyż po lewej.

55. Po wstawieniu wody do chrzcielnicy, celebrans śpiewa *Dominus vobiscum* i orację *Omnipotens sempiternus Deus, respice* w tonie ferialnym A, lub w tonie starożytnym prostym, ze złożonymi rękoma z księgi podtrzymywanej przez 2. ministranta. Następnie celebrans nakłada kadzidło i okadza chrzcielnicę trzykrotnie podwójnym rzutem kadzielnicy.

56. Wszyscy wracają do chóru w tym samym porządku i rozpoczynają się odnowienie przyrzeczeń złożonych na chrzcie św.

57. Obrzęd poświęcenia wody chrzcielnej w chrzcielnicy oddzielonej od kościoła znajduje się w OHS.

ODNOWIENIE PRZYRZECZEŃ ZŁOŻONYCH NA CHRZCIE ŚW.

KOMENTATOR LUB CELEBRANS wzywa wiernych do zapalenia świec. Duchowni i ministranci również zapalają swoje świece od paschału.

58. Po poświęceniu wody chrzcielnej i odniesieniu jej do chrzcielnicy, a tam gdzie nie było poświęcenia, po skończeniu pierwszej części litanii, przystępuje się do odnowienia obietnic chrztu.

59. Celebrans przy ławce zdejmuje szaty fioletowe i wkłada stulę i kapę białą. Jeżeli nie było poświęcenia wody 3. ministrant przynosi kadzielnicę i łódkę.

60. Ministrant 2. zabiera tekst odnowienia przyrzeczeń złożonych na chrzcie św.

61. Celebrans nakłada kadzidło i udaje się z ministrantami 1., 2. i 3. przed ołtarz. Złożywszy ukłon podchodzi do paschału i okadza go obchodząc dookoła. Następnie staje przed paschałem zwrócony do wiernych, albo wstępuje na ambonę i rozpoczyna odnowienie przyrzeczeń złożonych na chrzcie św.

62. Wszyscy stoją i trzymają w ręku płonące świece.¹²

¹² Płonące świece przypominają tę świecę, którą kapłan wręczył na końcu obrzędu chrztu św.

63. Przemówienie celebransa i odnowienie przyrzeczeń złożonych na chrzcie św. może się odbyć w języku ojczystym, po zatwierdzeniu przekładu przez Ordynariusza.

„Bracia najmilsi, tej nocy najświętszej Kościół święty, Matka nasza, wspominając śmierć i pogrzeb Pana naszego Jezusa Chrystusa, czuwa, by Mu odpłacić miłością za miłość, obchodząc zaś Jego chwalebne zmartwychwstanie, weseli się, pełen radości.

Ponieważ zaś, jak uczy Apostoł, przez chrzest zostaliśmy wspólnie z Chrystusem pogrzebani w śmierci Jego, przeto jak Chrystus powstał z martwych, tak i my powinniśmy chodzić w nowości żywota, wiedząc, że stary nasz człowiek został z Chrystusem współukrzyżowany, abyśmy nadal nie służyli grzechowi.

Zrozumiejmy więc, żeśmy umarli dla grzechu, a żyjemy dla Boga, w Chrystusie Jezusie, Panu naszym.

Dlatego, Bracia najmilsi, po ukończeniu czterdziestodniowego postu, odnowmy obietnice chrztu świętego, w których niegdyś odrzekliśmy się ducha złego i spraw jego, oraz świata, będącego nieprzyjacielem Boga, a przyrzekliśmy służyć Bogu w świętym Kościele katolickim.

A zatem:

Celebrans: Czy odrzekacie się ducha złego?

Wierni: Odrzekamy.

Celebrans: Czy odrzekacie się wszystkich spraw jego?
Wierni: Odrzekamy.

Celebrans: Czy odrzekacie się wszystkiej pychy jego?
Wierni: Odrzekamy.

Celebrans: Czy wierzycie w Boga Ojca wszechmogącego Stworzyciela nieba i ziemi?

Wierni: Wierzymy.

Celebrans: Czy wierzycie w Jezusa Chrystusa, Syna Jego jedyne, Pana naszego, narodzonego i umęczonego?

Wierni: Wierzymy.

Celebrans: Czy wierzycie w Ducha Świętego, Święty Kościół powszechny, świętych obcowanie, grzechów odpuszczenie, ciała zmartwychwstanie i żywot wieczny?

Wierni: Wierzymy.

Celebrans: Teraz zaś módlmy się do Boga wszyscy razem tak, jak nas nauczył modlić się Pan nasz Jezus Chrystus.

Wierni: Ojcze nasz...

Celebrans: A Bóg wszechmogący, Ojciec Pana naszego Jezusa Chrystusa, który nas odrodził z wody i Ducha Świętego i który udzielił nam odpuszczenia grzechów, niechaj nas strzeże łaską swoją w tymże Chrystusie Jezusie Panu naszym na żywot wieczny.

Wierni: A m e n.

64. Po odnowieniu przyrzeczeń złożonych na chrzcie św. celebrans kropi wiernych wodą święconą zaczerpniętą przy poświęcaniu wody chrzcielnej przed waniem olejów św. Tam gdzie nie było poświęcenia wody chrzcielnej zwyczajną wodą święconą. Następnie wszyscy gaszą świece i klękają na drugą część litanii.

DRUGA CZĘŚĆ LITANII

65. Po dokonaniu odnowienia przyrzeczeń chrztu, śpiewacy lub obecni duchowni zaczynają drugą część litanii od wezwania: *Propitius esto* aż do końca. W s z y s c y klęcząc odpowiadają. Celebrans i ministranci złożwszy ukłon przed ołtarzem udają się do zakrystii. W razie braku śpiewaków sam celebrans śpiewa wezwania litanii klęcząc na najniższym stopniu ołtarza po stronie epistoły, a po jej skończeniu z ministrantami udaje się do zakrystii.

66. W zakrystii celebrans wkłada białe szaty, a ministranci wkładają swe świąteczne ubiory do mszy śpiewanej.

67. Tymczasem ministranci 1. i 2. przenoszą paschał na stały świecznik po stronie ewangelii i ołtarz przygotowują do uroczystej mszy. Należy usunąć fioletowe antependium, zapalić świece i ustawić relikwie, kwiaty, kanony, kielich na korporale, puszkę z komunikantami, kluczyk do tabernakulum, pulpit ołtarzowy z białym nakryciem i księgę OHS otwartą na początku Mszy św.

Z kredensu należy usunąć fioletową zasłonę, a ze środka prezbiterium stojak, na którym stał paschał i sprzęty użyte przy poświęceniu wody chrzcielnej.

II. UROCZYSTA MSZA WIGILII WIELKANOCNEJ CZYLI MSZA ZMARTWYCHWSTANIA¹³

68. Na końcu litanii śpiewacy uroczyście intonują *Kyrie, eleison*, jak zwykle we Mszy św., tymczasem celebrans z ministrantami przystępuje do ołtarza.

69. Złożywszy głęboki ukłon, opuszcza psalm: *Iudica me Deus* i spowiedź powszechną, natychmiast wstępuje do ołtarza, całuje go na środku i jeżeli Msza jest śpiewana okadza w zwykły sposób.

70. Stojąc na środku ołtarza, celebrans odmawia *Kyrie, eleison*.

71. Gdy chór skończy śpiewać *Kyrie, eleison*, celebrans uroczyście zaczyna *Gloria in excelsis Deo*, odzywają się dzwony, z zachowaniem jednak przepisu *Instrukcji* IV, 25: odsłania się obrazy i zaczynają również grać organy. Następnie celebrans śpiewa *Dominus vobiscum* i orację w tonie świątecznym lub w tonie starożytnym uroczystym.

72. Jeżeli Msza jest śpiewana, lektor odziany w komżę może śpiewać epistolę. W takim razie celebrans słucha jej stojąc przy ołtarzu.

73. Mszę św. odprawia się jak zwykle, z następującymi wyjątkami: Po epistole wszyscy wstają i celebrans trzykrotnie śpiewa lub recytuje *Alleluja* podnosząc stopniowo głos, a w s z y s c y za każdym razem odpowiadają w tymże tonie. Śpiewacy dołączają werset *Confitemini* i psalm *Laudate Do-*

¹³ Do IV wieku była to jedyna Msza Zmartwychwstania.

minum. Jeżeli nie ma śpiewaków, celebrans głośno recytuje werset i psalm.

74. Do ewangelii podaje się kadzielnicę, epistolę i ewangelię należy odczytać również po polsku.

75. Nie ma antyfony na ofiarowanie, należy zaśpiewać pieśń wielkanocną.¹⁴ Należy ofiarować i konsekrować komunikanty do komunii wiernych. Przy *Lavabo* mówi się *Gloria Patri*.

76. Nie śpiewa się *Agnus Dei*, oraz opuszcza się modlitwę *Domine Iesu Christe, qui dixisti*.

77. Nie ma antyfony na komunię. Należy śpiewać pieśni wielkanocne.

78. Rozdzielanie komunii św. i oczyszczenie kielicha odbywa się w zwykły sposób. Puskę należy wstawić do tabernakulum głównego ołtarza, które po Mszy św. okrywa się białym konopeum.

79. Gdy celebrans ubrawszy kielich podejdzie do mszału po stronie epistoły, jako Laudes Niedzieli Zmartwychwstania śpiewa się Antyfonę: *Alleluja, alleluja, alleluja*. Intonuje ją kantor lub organista, następuje psalm 150. Powtarza się Antyfonę: *Alleluja, alleluja, alleluja*. Nie odmawia się kapitulum, hymnu i wersetu, lecz natychmiast celebrans intonuje antyfonę do *Benedictus* śpiewając: *Et valde mane*. Śpiewacy kończą ją. Następnie śpiewa się *Benedictus* i odbywa się okadzenie ołtarza i obecnych jak zwykle w Laudes.

¹⁴ Bezwzględnie zakazane jest wracanie do pieśni wielkopostnych, ponieważ byłoby to zupełnie niezgodne z obchodzoną misterium.

Jeżeli Msza nie jest śpiewana, celebrans recytuje głośno psalm i kantyk na przemian z ministrantami stojąc po stronie epistoły.

Po powtórzeniu antyfony celebrans śpiewa jak zwykle *Dominus vobiscum* i orację po komunii.

80. Do *Ite, missa est* celebrans dodaje *Alleluja, alleluja*, a obecni podobnie dodają podwójne *Alleluja* do odpowiedzi *Deo gratias*.

81. Odmówiwszy *Placeat* celebrans udziela błogosławieństwa i opuściwszy ostatnią ewangelię wraca z ministrantami do zakrystii, gdzie składa szaty i odprawia dziękczynienie, albo schodzi do ławki i zmienia szaty na procesję rezurekcyjną.

82. Podtrzymywanie adoracji w Bożym Grobie po Mszy Zmartwychwstania nie jest zgodne z duchem liturgii, ponieważ Boży Grób przestaje być znakiem rzeczywistości, którą Kościół przeżywa.

III. PROCESJA REZUREKCYJNA

83. Jeżeli bezpośrednio po Mszy Zmartwychwstania odprawia się procesję rezurekcyjną, celebrans przy ławce zdejmuje manipularz i ornat, a wkłada białą kape.

84. Następnie razem z ministrantami przyklęka przed głównym ołtarzem i udaje się do kaplicy Bożego Grobu.

85. Obrzędy rezurekcji odprawia się wedle obowiązującego w diecezji Rytuału.

86. W procesji rezurekcyjnej na czele pochodu niesie się krzyż procesyjny przepasany czerwoną

stulą.¹⁵ Obok idą ministranci ze świecznikami. Za krzyżem niesie się figurę Zmartwychwstałego. Godny polecenia jest zwyczaj noszenia figurki na fere-tronie przez 4 mężczyzn. Paschał płonący pozostaje na swoim świeczniku.¹⁶

87. Należy zachęcić wiernych aby nieśli w procesji zapalone świece, zgodnie ze starą polską tradycją.¹⁷

89. Pod koniec procesji intonuje się *Te Deum* i udziela uroczystego błogosławieństwa.

90. Paschał pozostaje na swoim świeczniku przez cały czas wielkanocny. Należy go zapalać na Msze i Nieszpory śpiewane; m o ż n a go zapalać w czasie Mszy czytanych, które odprawia się z pewną uroczystością, a także w czasie innych funkcji litur-

¹⁵ Porównaj notę w przygotowaniach.

¹⁶ „Hoc praeterea notandum est: quod Cereus Paschalis non debeat portari in processione, nullum enim huius invenitur fundamentum neque ulla de talibus fit mentio in Rubricis aut generalibus, aut specialibus; quinimo magis convenit ut dictus Cereus Paschalis ardens permaneat immobilis in suo Candelabro sub tempus Processionis. Quod experientia ipsa didicimus, conspicientes Ecclesiarum Cathedralium, Collegiatarum, atque Regularium in talibus dispositionem, Ideoque abusus ille, ubi invaluit, ut pote imperitorum inventum, tollendus est.“ *Ceremoniale Monasticum pro inclita Congregatione Benedictino* — Polona, Calisii 1776.

¹⁷ Rytuał Piotrkowski porę rezurekcji określa słowami: „In nocte Resurrectionis Dominicae circiter medium noctis, vel secundum exigentiam officiorum divinatorum, antequam ad Matutinas vel quispiam alius pulsus fit“, a sposób jej odprawienia: „per Ecclesiam semel vel ter, donec cantus finiat, processionem peragendo... clero praecedente et populo candelis accensis sequente“.

gicznych aż do ewangelii dnia Wniebowstąpienia Pańskiego włącznie. Po jej odczytaniu Paschał gasi się, a po ukończeniu Mszy usuwa się z kościoła.¹⁸

§ 3. RYT UROCZYSTY

I. WIGILIA WIELKANOCNA

POŚWIĘCENIE NOWEGO OGNI

1. Przygotowanie ołtarza i ogniska odbywa się jak opisano w § 2. Ryt prosty.

2. Celebrans wkłada humerał, albę, pasek, stulę i kapę fioletową, asystujący wkładają humerały, alby, paski, diakon stulę i dalmatykę fioletową, subdiakon tunicellę tejże barwy.

3. Po złożeniu ukłonu krzyżowi procesjonalnie wychodzi się do przygotowanego ogniska w następującym porządku:

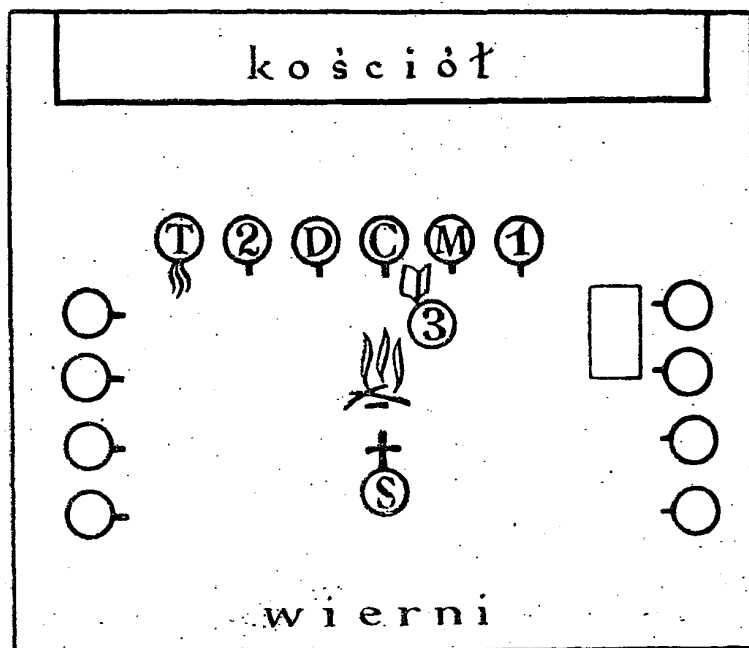
turyferarz z pustą kadzielnicą i 3. akolita, subdiakon z krzyżem procesyjnym, akolici 1. i 2., ceremoniarz, celebrans z diakonem po lewej ręce.

4. Przed głównym ołtarzem celebrans, zdjawszy biret skłania się, inni z wyjątkiem subdiakona niosącego krzyż, przyklękają.

¹⁸ Tak brzmi RS *Sabbato Sancto*. cap. III. n. 15. Do Mszy „czytanych z pewną uroczystością“ należy zaliczyć Msze recytowane.

5. Przed ogniskiem subdiakon z krzyżem zatrzymuje się w takim miejscu, aby krzyż był zwrócony do celebransa. Celebrans staje naprzeciw krzyża. Po prawej celebransa stoi diakon a obok niego 2. akolita z wodą i turyferarz; po lewej celebransa 3. akolita z księgą, ceremoniarz i 1. akolita.

Duchowieństwo ustawia się po obu stronach, godniejsi bliżej celebransa.

6. Diakon odbiera od celebransa biret, podtrzymuje kapę gdy celebrans czyni znak krzyża, podaje kropidło i kadzielnice.

7. Celebrans poświęca nowy ogień śpiewając *Dominus vobiscum* i orację *Deus, qui per Filium tuum*

w tonie ferialnym B, lub w tonie starożytnym prostym, ze złożonymi rękoma.

W s z y s c y odpowiadają.

8. Następnie celebrans kropi trzykrotnie ogień nic nie mówiąc.

9. Akolita 2. stawia naczynie z wodą na stole i bierze paschał.

10. Turyferarz nakłada do kadzielnicy poświęconych węgli. Celebrans nakłada kadzidło, błogosławi je i trzykrotnie okadza poświęcony ogień.

POŚWIĘCENIE PASCHAŁU

11. Po poświęceniu nowego ognia 2. akolita przynosi przed celebransa paschał, a diakon podaje celebransowi rylec.

12. Celebrans ryje na paschale znaki jak opisano w § 2. n. 17.

13. Po wyrzyciu znaków 1. akolita podaje celebransowi ziarna kadzidła. Jeżeli nie są one poświęcone, celebrans trzykrotnie je kropi i trzykrotnie okadza nic nie mówiąc. Diakon podaje kropidło i kadzielnice. Następnie celebrans wkłada 5 ziarn w otwory jak opisano w § 2. n. 18.

14. Diakon podaje celebransowi stoczek zapalony od nowego ognia, którym ten zapala paschał mówiąc: *Lumen Christi gloriose resurgentis, dissipet tenebras cordis et mentis.*

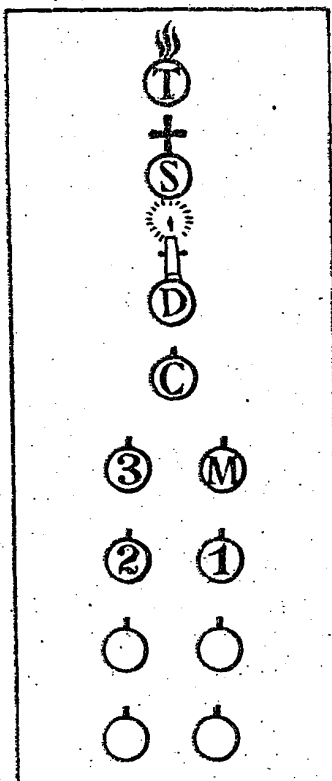
15. Celebrans poświęca zapalony paschał śpiewając *Dominus vobiscum* i orację *Veniat, quaesumus*

w tonie ferialnym B, lub w tonie starożytnym prostym, ze złożonymi rękoma.

W s z y s c y odpowiadają.

16. W tym czasie gasi się światła w kościele. — Należy zostawić 6 świec w „Bożym Grobie“ i najkonieczniejsze lampy. — W głównej nawie powinien panować mrok.

17. Gdy celebrans śpiewa orację *Veniat*, diakon z pomocą 1. akolity zdejmuje szaty fioletowe i wkła-

da białą stulę i dalmatykę. Następnie służy celebransowi przy nałożeniu kadzidła, poczem bierze zapalony paschał i ustawia się procesję: poprzedza turyferarz, za nim idzie subdiakon z krzyżem, diakon z zapalonym paschałem, zaraz za nim celebrans, ceremoniarz i akolici, duchowieństwo wedle godności i lud. Szaty fioletowe diakona należy odnieść do głównego ołtarza.

18. Gdy diakon wszedł do kościoła, stojąc śpiewa: *Lumen Christi* wszyscy inni, poza subdiakonem i turyferarzem, klękają zwróceni w stronę poświęconego paschału i odpowiadają *Deo gratias*. Następnie wszyscy wstają i celebrans zapala od poświęconego paschału swoją świecę.

19. Doszedłszy do środka kościoła, diakon zatrzymuje się i w ten sam sposób, wyższym tonem śpiewa: *Lumen Christi*, a wszyscy, klęcząc jak poprzednio, odpowiadają: *Deo gratias*. Od poświęconego paschału zapalają swe świece akolici i podają światło duchowieństwu.

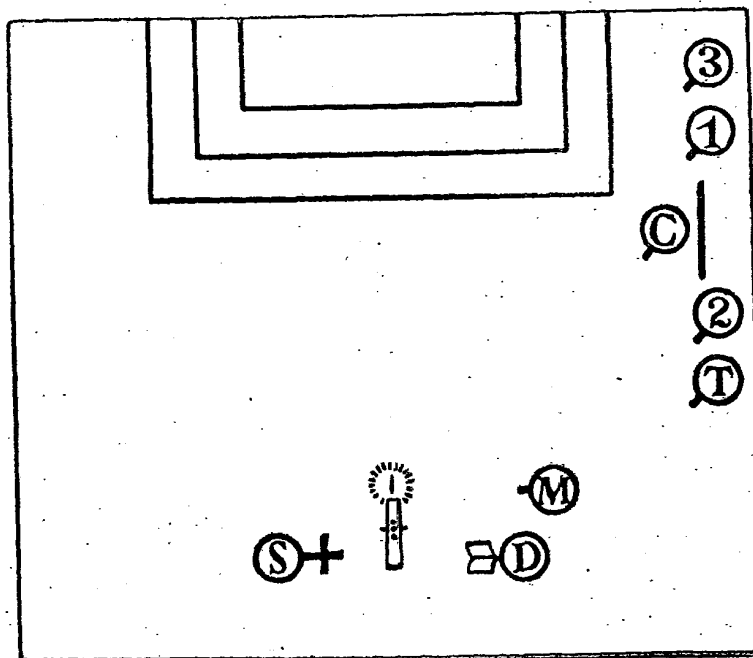
20. Idąc dalej przed ołtarz diakon zatrzymuje się w środku chóru i jeszcze wyższym tonem śpiewa *Lumen Christi*, wszyscy klęcząc trzeci raz odpowiadają: *Deo gratias*. Od poświęconego paschału zapala się świece wiernych i światła w kościele. Kilku ministrantów powinno roznieść światło po kościele, w tym momencie należy rzęsić oświetlić prezbiterium, włączając światła elektryczne.

21. Po dojściu do prezbiterium turyferarz zatrzymuje się obok ławki celebransa, subdiakon z krzyżem staje naprzeciw pulpitu, celebrans z ceremoniarzem i akolitami idzie do ławki, duchowieństwo

zajmuje miejsca w ławkach chórowych i siada. Diakon umieszcza paschał na stojaku w środku chóru i udaje się do celebransa.

22. Przy ławce celebrans nakłada kadzidło ze zwykłymi ceremoniami. Następnie ceremoniarz podaje diakonowi księgę OHS, a diakon klęka i prosi celebransa o błogosławieństwo, mówiąc *Iube, domne, benedicere*. Celebrans odpowiada: *Dominus sit in corde tuo et in labiis tuis ut digne et competenter annunties suum paschale praeconium in nomine Patris, et Filii et Spiritus Sancti. Amen* i podaje rękę do ucałowania. W tym czasie akolita trzyma świecę celebransa, poczem ją zwraca.

23. Następnie diakon, w towarzystwie turyferarza i ceremoniarza, idzie do pulpitu, przykrytego białą

zasłoną, kładzie na nim księgę i okadza ją, potem okadza paschał obchodząc go dookoła. Wszyscy podnoszą się i stoją jak na ewangelie. Diakon zaś śpiewa Orędzie Wielkanocne, mając przed sobą paschał, po prawej ręce ołtarz, a po lewej nawę kościoła.

24. Po skończeniu Orędzia Wielkanocnego wszyscy odpowiadają *Amen*, gaszą świece i siadają.

25. Diakon udaje się do ławki, zdejmuje białe szaty, wkłada fioletową stulę i dalmatykę i pozostaje przy celebransie. Subdiakon oddaje krzyż ceremoniarzowi i idzie na swoje miejsce, akolici zdejmują z pulpitu białe nakrycie.

CZYTANIA

26. Następnie czyta się lekcje bez tytułu i na ich końcu nie odpowiada się *Deo gratias*. Czyta je lektor, lub lektorzy na środku chóru przed poświęconym paschałem, stojąc tak, aby lektor miał po prawej ręce ołtarz a po lewej nawę kościoła. Lektorów przyprowadza ceremoniarz. Celebrans, asystujący, duchowni i lud siedzą i słuchają. Jeżeli lekcje czyta się głośno po polsku, to celebrans i obowiązani do brewiarza muszą odczytać lekcje po łacinie. W tym celu akolita trzyma przed celebransem otwartą księgę. Z tejże księgi celebrans czyta kantyki.

27. Kantyki śpiewa schola na melodię autentyczną lub skróconą, albo recytuje je obecne duchowieństwo w VIII tonie psalmu.

28. Po lekcji lub po kantyku odmawia się modlitwy w ten sposób: Wszyscy wstają. Celebrans śpiewa *Oremus*, diakon *Flectamus genua* i wszyscy

razem z celebransem klęcząc modlą się przez jakiś czas w ciszy. Diakon śpiewa *Levate*, wszyscy wstają i celebrans śpiewa orację w tonie ferialnym A, lub w tonie starożytnym uroczystym, ze złożonymi rękoma, z księgi trzymanej przez akolitę.

29. Po pierwszej lekcji lektor zatrzymuje się przy pulpicie i klęka na *Flectamus genua*. Wstaje ze wszystkimi i odchodzi. Przy następnych lekcjach, lektor odchodzi w czasie kantyku.

PIERWSZA CZĘŚĆ LITANII

30. Po ukończeniu czytań dwaj kantorzy klękają na środku chóru przed paschałem i śpiewają Litanię do WW. Świętych, bez powtarzania wezwań, aż do wezwania *Propitius esto*. W s z y s c y klęczą i odpowiadają. Celebrans i asystujący klęczą na najniższym stopniu ołtarza po stronie epistoły.

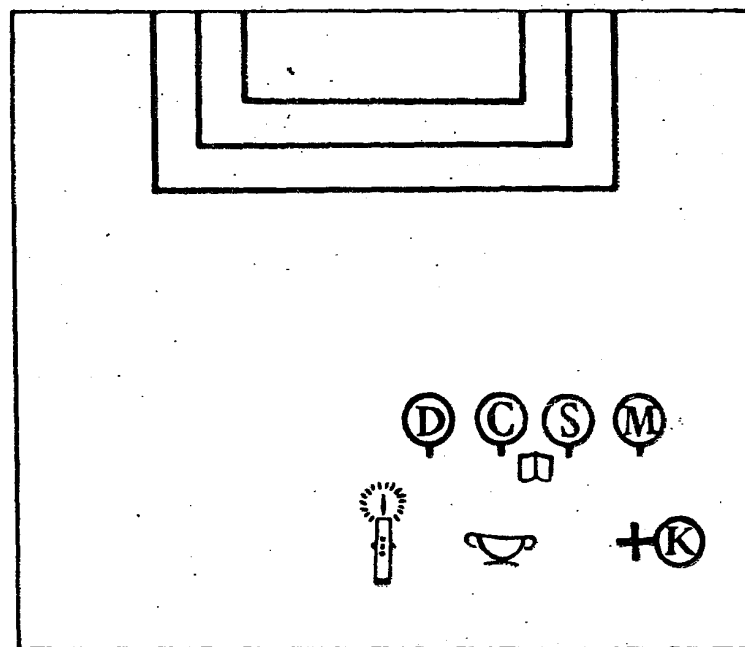
31. W czasie śpiewania litanii akolici przygotowują obok paschału naczynie z wodą święconą i wszystkie potrzebne do poświęcenia sprzęty. Pulpit z księgą należy ustawić w ten sposób, aby celebrans stał zwrócony do wiernych.

POŚWIĘCENIE WODY CHRZCIELNEJ

32. Po wezwaniu *Omnes sancti* w s z y s c y w s t a j ą. Śpiewacy wracają na swoje miejsce.

33. Celebrans poprzedzony przez drugiego subdiakona lub kleryka z krzyżem udaje się do przygotowanej wody.

34. Poświęcając wodę chrzcielną celebrans stoi zwrócony do 'wiernych. Przed sobą ma naczynie z wodą chrzcielną do poświęcenia, po prawej ręce diakona i poświęcony paschał, po lewej subdiakona i drugiego subdiakona lub akolitę, który trzyma krzyż.

35. Celebrans śpiewa *Dominus vobiscum* i orację *Omnipotens sempiterne Deus, adesto* w tonie ferialnym A, lub w tonie starożytnym prostym ze złożonymi rękoma. Przechodząc w ton prefacji śpiewają dalej ze złożonymi rękoma. Asystujący podtrzymują brzegi kapy i pomagają w wykonaniu obrzędów podając ręcznik i paschał.

36. Przy końcu prefacji ceremoniarz czerpie poświęconą wodę do przygotowanego kociołka dla pokropienia wiernych po odnowieniu przyrzeczeń chrztu i do użytku kościoła.

37. Ceremoniarz wręcza diakonowi naczynia z olejami św. dla podania ich celebransowi. Celebrans wlewa oleje św. jak przepisano w OHS i miesza je z wodą.

38. Następnie celebrans oczyszcza ręce watą i chlebem oraz myje je i wyciera.

39. Uwagi o chrzcie por. w § 2, n. 50.

40. W czasie wlewania olejów, lub pod koniec chrztu, z zakrystii wychodzi turyferarz z kadzielnicą i łódką. Celebrans nakłada kadzidło i błogosławi je, poczem wodę chrzcielną odnosi się procesjonalnie do chrzcielnicy w takim porządku:

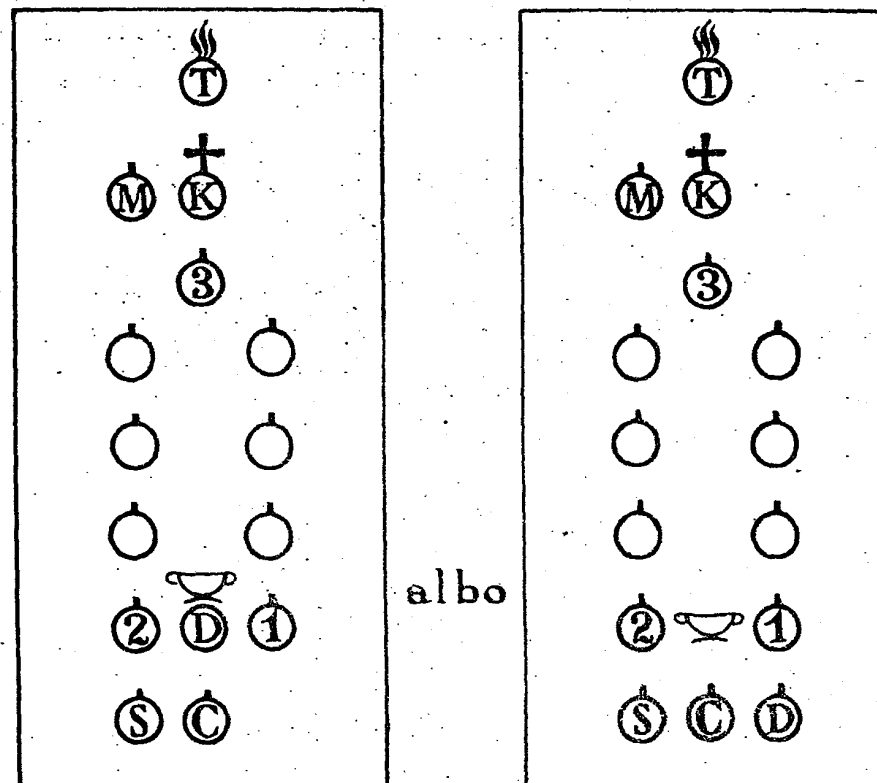
najpierw idzie turyferarz z kadzielnicą,
potem drugi subdiakon lub akolita z krzyżem,
3. akolita z księgą,

duchowieństwo,

diakon niosący naczynie z wodą chrzcielną, chyba, że ze względu na wielkość wypadu, aby to zrobili akolici; w tym wypadku diakon z subdiakonem towarzyszą celebransowi
celebrans z subdiakonem po lewej stronie.

41. Podczas procesji śpiewa się kantyk *Sicut cervus*. Można go śpiewać w tonie autentycznym albo w VIII tonie psalmu.

42. Po przyjsciu do chrzcielnicy turyferarz zatrzymuje się po jej prawej stronie, a niosący krzyż

po lewej. Duchowieństwo formuje dwa szeregi, między którymi przechodzi diakon i celebrans.

43. Po wstawieniu wody do chrzcielnicy celebrans śpiewa *Dominus vobiscum* i orację *Omnipotens sem-piterne Deus, respice* w tonie ferialnym A, lub w tonie starożytnym prostym, ze złożonymi rękoma, z księgi podtrzymywanej przez akolitę. Następnie celebrans nakłada kadzidło i okadza chrzcielnicę.

44. Wszyscy wracają do chóru w tym samym porządku i rozpoczyna się odnowienie przyrzeczeń złożonych na chrzcie św.

45. Obrzęd poświęcenia wody chrzcielnej w chrzcielnicy oddzielonej od kościoła znajduje się w OHS.

ODNOWIENIE PRZYRZECZEŃ ZŁOŻONYCH NA CHRZCIE ŚWIĘTYM

46. Po poświęceniu wody chrzcielnej i odniesieniu jej do chrzcielnicy, a tam gdzie nie było poświęcenia, po skończeniu pierwszej części litanii, przystępuje się do odnowienia przymierza chrztu św.

47. Celebrans zdejmuje szaty fioletowe i wkłada stułę i kapę białą. Jeżeli nie było poświęcenia wody, turyferarz przynosi kadzielnice i łódkę.

48. Celebrans nakłada kadzidło i razem z asystującymi udaje się do paschału poprzedzany przez ceremoniarza, turyferarza i akolitów. 2. akolita niesie tekst odnowienia przyrzeczeń złożonych na chrzcie św.

49. Celebrans okadza paschał obchodząc go dookoła. Asystujący towarzyszą mu, podtrzymując brzegi kapy. Następnie celebrans staje przed paschałem, zwrócony do wiernych, albo wstępuje na ambonę i rozpoczyna odnowienie przyrzeczeń złożonych na chrzcie św.

50. Wszyscy stoją i trzymają w ręku płonące świece.

51. Przemówienie i odnowienie przyrzeczeń chrztu wszędzie może się odbyć w języku ojczystym, po zatwierdzeniu przekładu przez Ordynariusza. (Tekst uzgodniony z projektem nowego rytuału dla Polski umieszczono w § 2. n. 63.)

52. Po odnowieniu przymierza chrztu św., celebrans kropi wiernych wodą święconą zaczerpniętą przy poświęcaniu wody chrzcielnej, a tam gdzie nie było poświęcenia wody chrzcielnej zwyczajną wodą święconą. Następnie wszyscy gaszą świece i klękają na drugą część litanii.

DRUGA CZĘŚĆ LITANII

53. Po dokonaniu odnowienia przyrzeczeń chrztu, śpiewacy klękają na środku prezbiterium i śpiewają drugą część litanii od wezwania *Propitius esto* aż do końca. W s z y s c y klękają i odpowiadają.

54. Celebrans i asystujący udają się do zakrystii i wkładają białe szaty do uroczystej Mszy.

55. Ołtarz należy przygotować jak podano w § 2. n. 67, lecz kielich i puszkę zostawić na kredensie.

II. UROCZYSTA MSZA WIGILII WIELKANOCNEJ CZYLI MSZA ZMARTWYCHWSTANIA

56. Mszę św. odprawia się jak opisano w § 2, zachowując zwykłe różnice zachodzące w rycie uroczystym.

57. Gdy śpiewa się uroczyste *Alleluja* asystujący stoją jak na introit, diakon po prawej celebransa, subdiakon po prawej diakona.

58. Do śpiewania ewangelii akolici idą bez świeczników. Turyferarz podaje kadzielnice jak zwykle.

59. Nie udziela się pocałunku pokoju.

60. Gdy celebrans odmawia po komunii antyfonę *Alleluja* i psalm 150, asystujący stoją jak na in-

troit. Gdy śpiewacy zaczną kantyk *Benedictus*, subdiakon przechodzi na lewą celebransa i asystuje przy nałożeniu kadzidła, okadzeniu ołtarza i celebransa. Diakon okadziwszy celebransa, okadza chór i subdiakona.

61. Do *Ite, missa est* diakon dołącza dwa *Alleluja*.

62. Po błogosławieństwie asystujący podchodzą do celebransa i razem z nim wracają do zakrystii, albo schodzą do ławki, zdejmują manipularze i pomagają celebransowi w zdjęciu ornatu i wdzianiu kapy na procesję rezurekcyjną.

III. PROCESJA REZUREKCYJNA

63. Procesję odprawia się jak opisano w § 2.

64. Jeżeli to możliwe krzyż procesyjny z czerwona stulą powinien nieść drugi subdiakon w białej tunice, a dwóch turyferarzy powinno okadzać Najśw. Sakrament.

§ 4. OBRZĘDY Z POSŁUGĄ DIAKONA

I. PRZYGOTOWANIA OBRZĘDOWE

Należy wyznaczyć asystę i przygotować wszystko jak do rytu uroczystego, z wyjątkiem tego co odnosi się do subdiakona.

II. WIGILIA WIELKANOCNA

1. W zakrystii diakon wkłada stulę i dalmatykę fioletową i w procesji do ogniska towarzyszy celebransowi po lewej stronie.

2. Przy poświęceniu ognia i paschału diakon stoi po prawej celebransa i służy, gdy trzeba.

3. Po poświęceniu paschału zmienia szaty fioletowe na białe. Następnie służy przy nałożeniu kadzidła i w czasie procesji z paschałem spełnia czynności opisane w § 3.

4. Ustawiwszy paschał na stojaku diakon bierze księgę, otrzymuje błogosławieństwo celebransa i śpiewa Orędzie Wielkanocne jak w rycie uroczystym.

5. Skończywszy Orędzie Wielkanocne diakon zdejmuje szaty białe i wkłada fioletowe. Jeżeli jest lektor, diakon siedzi po lewej celebransa i gdy trzeba śpiewa *Flectamus genua* oraz *Levate*. Jeżeli nie ma lektora, diakon czyta lekcje przy pulpicie na środku chóru.

6. W czasie litanii diakon klęczy obok celebransa i jeżeli nie ma śpiewaków, razem z celebransem śpiewa wezwania.

7. W czasie poświęcenia wody chrzcielnej diakon asystuje po prawej celebransa.

8. Po poświęceniu wody chrzcielnej diakon odnosi ją do chrzcielnicy, a jeżeli czynią to akolici, idzie po lewej celebransa.

9. W czasie odnowienia przymierza chrztu św. diakon stoi po lewej stronie celebransa. Pod koniec przechodzi na prawą i podaje kropidło.

10. Razem z celebransem zmienia w zakrystii szaty fioletowe na białe.

II. UROCZYSTA MSZA ZMARTWYCHWSTANIA

11. W czasie Mszy diakon zachowuje się wedle wskazań podanych w rozdziale 2, § 4.

12. Po okadzeniu ołtarza w czasie *Benedictus* okazuje celebrans i duchowieństwo.

13. Do *Ite, missa est* dodaje podwójne *Alleluja*.

14. Po błogosławieństwie odchodzi z celebransem do zakrystii lub do ławki.

III. PROCESJA REZUREKCYJNA

15. Diakon zdejmuję z tronu i wręcza celebransowi monstrancję, a w czasie procesji asystuje po lewej stronie.

16. Przy schowaniu Najśw. Sakramentu diakon spełnia swoje zwykłe czynności.

BIBLIOGRAFIA

Księgi liturgiczne

Ordo hebdomadae sanctae instauratus, Editio typica, (Rzym) 1956.

Ritus simplex Ordinis hebdomadae sanctae instaurati, Editio typica, (Rzym) 1957.

Ritus pontificalis Ordinis hebdomadae sanctae instaurati, Editio typica, (Rzym) 1957.

Breviarium Romanum, Editio V post typicam, (Rzym) 1956.

Ordo hebdomadae sanctae, Editio cum cantu gregoriano cura et studio Monachorum Solesmensis, Tornaci 1957.

Rituale Sacramentorum ac aliarum Ecclesiae Ceremoniarum ex decreto Synodi Provinc. Petricoviensis ad uniformem ecclesiarum Regni Poloniae usum, Cracoviae 1725.

Ceremoniale monasticum pro inclyta Congregatione Benedictino-Polona, Calissi. 1776.

Rituale Romanum Ecclesiis Poloniae adaptatum, Katoviciis 1927.

Appendix ad Rituale Romanum pro Dioecesi Wratyslaviensi, Wratyslaviae 1929.

Collectio Rituum in usum cleri Dioecesis Warmiensis, Ratisbonae 1939.

Opracowania

- Antonelli F. OFM, Reforma liturgiczna W. Tygodnia, *Homo Dei*, nr 2, 1957.
- Bouyer Z. Le mystère pascal, Paris 1945.
- Bugnini A. CM. De hebdomada sancta instaurata, *Ephemerides Liturgicae* nr 6, 1956.
- Bugnini A. CM. — Braga C. CM., Ordo hebdomadae sanctae instauratus — Commentarium, Roma 1956.
- Cerimoniale della settimana santa, Roma 1957.
- Doleżal A., Was machen wir mit dem heiligen Grab? *Bibel und Liturgie*, nr 2, 1956.
- Jungmann J. SJ., Die reform der Karwochen und Osterliturgie in pastoraler Sicht, *Liturgisches Jahrbuch*, Heft 4, 1955.
- Kordel M. Ks., Od kolebki aż do grobu, Lwów 1928.
- Maertens T. OSB., Au coeur de notre pastorale: La Semaine sainte, Bruges 1956.
- Małaczyński F. OSB., Odrodzenie liturgii Wielkiego Tygodnia. *Ateneum Kapłańskie* nr 2, 1957.
- Liturgia Zmartwychwstania w świetle ankiety, *Ruch biblijny i liturgiczny*, nr 2, 1957.
- Wojtyła K. Ks., Katechumenat XX wieku, *Znak* nr 54.

Czasopisma

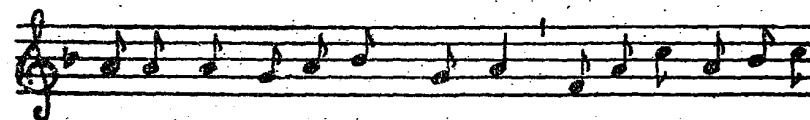
La Maison Dieu.

- nr 37: Les Reformes de la Semaine Sainte et la pastorale liturgique. 1954.
- nr 41: La Semaine sainte, 1955.
- nr 45: Restauration de la Semaine sainte, 1956.

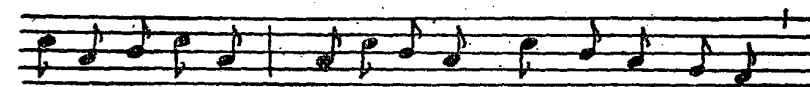
DODATEK

ŚPIEWY NA CZAS WIELKANOCNY

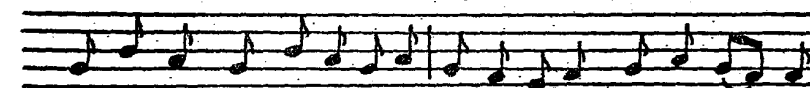
1. OTO SĄ BARANKI MŁODE

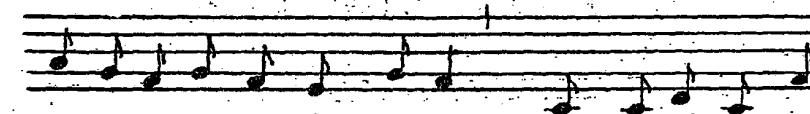
Oto są baranki młode, oto ci zawoła-

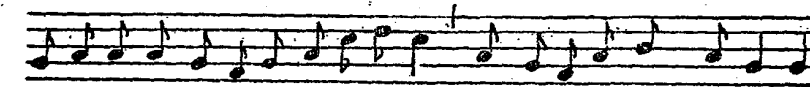
li Alle-lu-ja! Dopiero co przyszli do źrójów,

światłością się napełnili, alle-lu-ja, alle-lu-ja!

Na Baranka pańskich godach, W szat świątecznych czys-

tej bieli, Po krwawego morza wodach, Nużmy Panu pieśń wese-li.

Oto są baranki młode — oto ci zawołali: alleluja!
Dopiero co przyszli do źrójów, — światłością się
napełnili, alleluja, alleluja.

1. Na Baranka Pańskich godach, — W szat świątecznych
czystej bieli, — Po Krwawego Morza wodach, — nućmy
Panu pieśń weseli!

2. W swej miłości wiekuistej — On nas Swoją Krwią czę-
stuje, — Nam też Ciało Swe przeczyste — Chrystus-Kapłan
ofiaruje! Oto są baranki...

3. Na drzwi świętą Krwią skropione — Anioł mściciel
z lękiem wзира, — Pędzi morze rozdzielone, — Wrogów
w nurtach swych pożera.

4. Już nam Paschą Tyś jest, Chryste, — Wielkanocną też
Ofiarą, — Tyś praśniki nasze czyste, — Dla dusz prostych
z szczerą wiarą, — Oto są baranki...

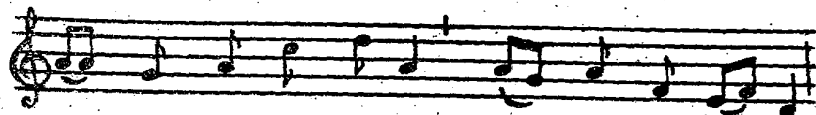
5. O ofiario niebios święta, — Ty moc piekła pokonywasz,
— Zrywasz ciężkie śmierci pęta, — Wieniec życia nam zdo-
bywasz.

6. Chrystus piekło pogromiwszy, — Swoją zwycięski znak
roztacza, — Niebo ludziom otworzywszy, — króla mroków
w więzy wciąga. — Oto są baranki...

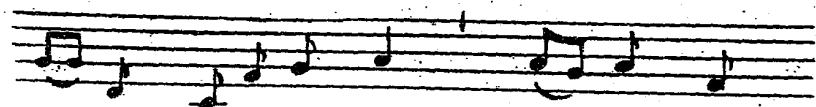
7. Byś nam wiecznie, Jezu drogi, — Wielkanocną był ra-
dością, — Strzeż od grzechu śmierci srogiej — Odrodzonych
Twą miłością.

8. Chwała Ojcu i Synowi, — Który z martwych żywy
wstaje, — I Świętemu też Duchowi — Niech na wieki nie
ustaje. — Oto są baranki...

2. HYMN NA CZĘŚĆ CHRYSTUSA KRÓLA

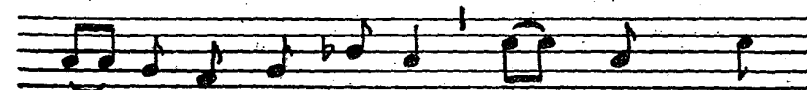
Reg-na-vit Do-mi-nus, plau-di-te gen-tes
Wziął swe kró-lestwo Pan, ciesz-cie się lu-dy.

Vi-cit vi-ta ne- cem, tar-ta-ra
Ży-cie prze-mogło śmierć, drze-wo - ot-

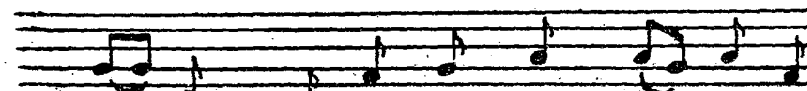
lig-num. Ky-ri-e, e-le-i-son.
chła-nie.

Ser-vi sup-pli-ci-um per-tu-lit
Stu-dze na-leż-ną sam Syn-cier-piał

Hæ-res, Laus ti-bi Chris-te!
ka-rę, Chwa-ta Ci Chrys-te!

Vi-cit vi-ta ne- cem, tar-ta-ra
Ży-cie prze-mogło śmierć, drze-wo oot

lig-num Ky-ri-e, e-le-i-son
chła-nie.

1. Regnavit Dominus, — plaudite gentes, — vicit vita ne-
cem, — tartara lignum — Kyrie, eleison.

Wziął swe Królestwo Pan — Cieszcie się ludy: —
Życie przemogło śmierć, — Drzewo otchłanie! —
Kyrie, eleison.

2. Servi supplicium — pertulit haeres — Laus tibi, Christe!
vicit vita necem — tartara lignum — Kyrie, eleison.

Słudze należną Sam — Syn cierpiał karę — Chwała
Ci, Chryste! — Życie przemogło śmierć — Drzewo
otchłanie — Kyrie, eleison.

3. Fit nunc ille lapis — spretus ab hoste — Jesus magna
Deus — questio mundi — Kyrie, eleison.

Staje się kamień ów, — wrogom wzgardzony, —
Wielką nasz Jezus Bóg — świata zagadką, — Kyrie,
eleison.

4. Cur frendent populi? — concidat error — Laus tibi, Chri-
ste! — Jesus magna Deus — questio mundi — Kyrie, elei-
son.

Czemuż narody wrą? — niech błąd upadnie! —
Chwała Ci, Chryste! — Wielką nasz Jezus Bóg —
świata zagadką! — Kyrie, eleison!

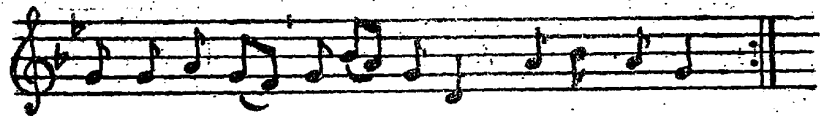
5. Qui pascis propria — carne redemptos — qui ditas roseo
sanguine labra — Kyrie, eleison.

Ty co posilas nas — Własnym Swym Ciałem, — Co
Swej purpurą Krwi — wargi czerwienisz. — Kyrie,
eleison.

6. Praesta perpetuae — gaudia paschae — Laus tibi, Chri-
ste! — Qui ditas roseo — sanguine labra — Kyrie, eleison.

Paschy wieczystej nam — udziel radości. — Chwała
Ci, Chryste! — Co Swej purpurą Krwi — wargi
czerwienisz. — Kyrie eleison.

3. O DNIU RADOSNY

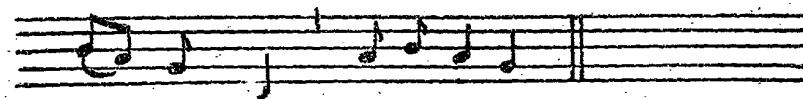
Alle-lu-ja, alle-lu-ja, alle-lu-ja!

O dniu ra-dosny pe- ten chwał, dziś Jezus Chrys-

stus z grobu wstał, nam zmartwychwstania

przy- kład dał, alle-lu-ja!

Alleluja, alleluja, alleluja.

O dniu radosny pełen chwał,
Dziś Jezus Chrystus z grobu wstał,
Nam zmartwychwstania przykład dał, Alleluja.

Alleluja, alleluja, alleluja.

Cieszymy się, wierni, tak chce Pan,
Za winy nasze okup dan,
Skończył się już niewoli stan, Alleluja.

Alleluja, alleluja, alleluja.

W ten święty łask i chwały dzień
Niech płynie zew radosnych pień,
Iż serca ujrzą chwały cień. Alleluja.

Alleluja, alleluja, alleluja.

S P I S · R Z E C Z Y

WSTĘP	5
SKRÓTY	9
Rozdział 1. DOKUMENTY	
Dekret ogólny S.K.O. o odrodzeniu Porządku Wielkiego Tygodnia z 16. XI. 1955	10
Instrukcja S.K.O. o wprowadzeniu odrodzonego Porządku Wielkiego Tygodnia z 16. XI. 1955	16
Z Instrukcji Komisji Liturgicznej Episkopatu	32
Rozdział 2. 2 NIEDZIELA MEKI PAŃSKIEJ CZYLI PALMOWA	
§ 1. Przygotowania	37
§ 2. Ryt prosty	42
§ 3. Ryt uroczysty	57
§ 4. Obrzędy z posługą diakona	66
Rozdział 3. CIEMNE JUTRZNI	
§ 1. Przygotowania	69
§ 2. Obrzędy	71
Rozdział 4. WIELKI CZWARTEK	
§ 1. Przygotowania	73
§ 2. Ryt prosty	79
§ 3. Ryt uroczysty	95
§ 4. Obrzędy z posługą diakona	106
Rozdział 5. WIELKI PIATEK	
§ 1. Przygotowania	109
§ 2. Ryt prosty	115
§ 3. Ryt uroczysty	137
§ 4. Obrzędy z posługą diakona	152
Rozdział 6. WIELKA SOBOTA	155
Rozdział 7. UROCZYSTA WIGILIA WIELKANOCNA	
§ 1. Przygotowania	158
§ 2. Ryt prosty	166
§ 3. Ryt uroczysty	193
§ 4. Obrzędy z posługą diakona	206
BIBLIOGRAFIA	209
DODATEK	
Śpiewy na czas wielkanocny	211